NAJER FOLKSBLAT
Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 20 גראשען

14 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 130 | Łódź, Niedziela, 7 czerwca 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאדז, זונטאג פ' שלח י"ז סיון תרצ"ו | 14-טער יאהרגאנג

דראמאטישע סצענעס

אויפ'ן פשיטיק-פראצעס איז פערלויף פון פירטען און פינפטען טאג פון די געריכטס-פערהאנדלונגען

איינדרוקען

פון ביז־איצטיגען פערהער פון די עדות און פון די אויפקלערונגען, וועלכע ס'האבען געגעבען די יודישע אנגעקלאגטע, קען מען זיך שוין מאכען א בילד פון די טרויעריגע אנטי־יודישע געשעהענישען, וואס זענען פארגעקומען אין פשיטיק דעם 9־טען מערץ 1936, מיט יודישע קרבנות און אזויפיל מאטעריעלען און מאראלישען שאדען.

דער עדות־פערהער איז רייך מיט דראמאטישע מאמענטען. אבער בעזונדערס שטעלט זיך שוין איצט די פראגע, צי זיצען אלע שולדיגע אויף דער בעשולדיגונגס־באנק.

לויט דער טאקטיק פון די אדוואקאטען מצד די יודען, זעהט מען קלאר, אז מען וועט זיך נישט קאנען בעגיין אהן א לאקאלער־וויזיע אויפ'ן ארט פון די בלוטיגע געשעהענישען. עס מוז געשאפען ווערען א קלאהר בילד פון טראגישען אמת, וועלכער האלט ביים פערקריפעלט ווערען דורך א רייה עדות.

דער דראמאטישער מאמענט, וועלכער האט אויפגעטרייסעלט דעם געריכטס־זאל ביים סוף פון דער פרייטאגדיגער זיצונג, ווען דער אלטישקער פעלדבערג האט בעקומען א נערווען־אטאק און געפאלען אין חלשות, איז די איינציגע טעמע פון די געשפרעכען פון די אדוואקאטען, זשורנאליסטען און פובליקום. ווען מען דערמאנט זיך, וועגען וואס עס דערציהלען מינקאווסקי'ס יתומים פערשטייט מען דעם זין פון פעלדבערגס אויסגעשרייען, וועלכער האט אנגעזיזען אויף דעם עדות ראגולסקי און אויסגערופען: „ער האט זיי דערמארדעט, איך קען נישט הערען זייגע ווערטער!"

ווי עס שטעלען פעסט מינקאווסקי'ס יתומים און וואס האלטען אונטער א רייה מענשען פון פשיטיק, ווייס ראגולסקי זעהר גוט וועמ'ס האט זיך אריינגעריסען אין דער וואוינונג פון דעם שוסטער מינקאווסקי, איהם און זיין ווייב דערהרגעט, די קינדער פערוואונדעט, נאר ער איז אויך א מיטשולדיגער אין דער דאזיגער טראגעדיע.

ראגולסקי האט אבער פיינליך געשוויגען, ער איז געווען בלייך, אבער געשוויגען...

אזוי קומען אויך צענדליגער נישט יודישע עדות, וועלכע האבען אליין געזעהען און געהערט. די דאזיגע עדות וועלען מוזען ענטשפרעכענד קוואליפיצירט ווערען דורכ'ן געריכטס־טריבונאל.

וואל. איך האב געזאגט דעם סטאראסטע, אז די ענדעקעס דראהען אונז מיט נקמה פאר אדזשיואל. אז זיי זאגען, דאס זיי וועלען אויסשעכטען אלע יודען פון פשיטיק. איך האב איהם דערצעהלט, אז מען שלאגט יודען אויף די יארידען. איך האב נישט געקאנט פערשטעהן, וואס איז געווארען מיט די פויערים. מיר האבען דאך שטענדיג געלעבט אזוי פריינדליך. איינער דעם צווייטען פלעגט געבען די האנד. מיט אמאל, אזעלכע שונאים.

— דער סטאראסטע — דערצעהלט ער ווייטער האט מיך געפרעגט — אפשר שלאגט מען אייך איבער דער קעשענע? ניין, האב איך געענטפערט,

מען שלאגט אונז איבער די קעפ

איך האב ווייטער געבעטען דעם סטאראסטע, אז מען זאל שיצען אונזער לעבען, ווייל מיר גע־

(ווייטער זעה 3־טע זייט)

אנגעקלאגטער שלום יחיאל לעסקא

געריכטס-פארזיצענדער באבאווסקי

צווייטע ריהרענדע ערקלערונג פון אנגעקלאגטען פעלדבערג

פארוואס האט מען אונז געשלאגען?

ראדאם, 5 (טעלעפאניש פון אונזער ספעציעלען שליח)

דער פרייטאגדיגער טאג אין פשיטיקער פראצעס האט זיך אנגעהויבען מיט'ן

68 יאהריגען אנגעקלאגטען ליזער פעלדבערג

ווי נאר די זיצונג איז 15 מינוט נאך 8 געעפענט געווארען, זעגדעט זיך פעלדבערג צום געריכט, אז ער האט נאך עפיס צוצוגעבען צו זיינע נעכטיגע ערקלערונגען.

פעלדבערג גייט צו צום ריכטער־טיש. אויך היינט זעצט זיך נעבען איהם אוועק זיין פערטיידיגער אדוו. פעטרושעוויטש. באלד לויפט צו צום ריכטער־טיש אדוו. קאזאלסקי און הערט זיך צו אויפמערקזאם, וואס פעלדבערג רעדט.

פעלדבערג הויבט אן:

— נעכטען האט איהר מיך, הער פארזיצער, געפרעגט, צי איך געהער צו דער גמינע. איך האב נישט פערשטאנען, וועלכע גמינע איהר מיינט.

ליגענדיג אויף דער הארטער באנק אין טורמע

האב איך זיך דערמאהנט א רייה זאכען, וועלכע איך וויל איצט צוגעבען. איך בין א מיטגליד אין הראמאדע־ראט. איצט וויל איך אייך איבערגעבען, וואס איך האב גערעדט מיט'ן סטאראסטע, בעת איך בין ביי איהם געווען אין א דעלעגאציע.

— עס איז געווען נאך דער געשיכטע אדזשי־

נאכ'ן חורבן אין מינסק

די אנטלאפענע יודען קעהרען זיך צוריק אין שטאט

ווארשא, 6 (טעלעפאניש)

אין משך פון היינטיגען טאג איז אין מינסק־מאז. געקומען צו א איבערברוך. דער פאליציי־קאמענדאנט האט אונטערגענומען ענערגישע מיטלען און זאליב דער אינטערווענץ פון וואיעוואדע נאקאנעטשני'ס קלוטשקאווסקי, וועלכער האט ארויסגעגעבען א שארפע פעראָרדנונג צו דער פאליציי, איז גע־

מאכט געווארען א סוף צו די אונרוהען.

46 פערזאן זענען ארעסטירט געווארען און אפגע־שיקט געווארען קיין ווארשא. א סך סוליגאנעס, וואס מען קען זיי ביי די נעמען און מען ווייסט, אז זיי האבען זיך בעטייליגט אין די אונרוהען און אונ־טערנעהמונגען, זענען אנטלאפען פון מינסק.

אין משך פון פרייטאג'דיגען און שבת'דיגען טאג זענען אויף די גאסען פון מאזאוויעצק אויסגע־קלעפט געווארען פלאקאטען מיט ווענדונגען פון די פוילישע ראטמענער, אין וועלכע זיי פאדערן אויף די קריסטליכע בעפעלקערונג צוריקצושטעלען די רוהע און שלום.

אויך קריסטליכע ארבייטער זענען אין פרייטאגדיגען און שבתדיגען טאג ארומגעגאנגען אין די וואוינונגען פון די קריסטליכע איינוואוינער און זיי אויפ־געקלערט וועגען דעם אומגליק, וואס די אונרוהען ברענגען נישט נאר אויף די יודען נאר אויף דער קריסטליכער בעפעלקערונג פון שטעטל. זיי האבען אויפגעפאדערט צו מאכען א סוף צו דער טרויעריגער לאגע.

אין שייכות מיט דער געענדערטער לאגע איז אין דער רב און א גרופע פון 50 יודען צוריקגע־קומען קיין מינסק־מאז. לויט א פעראָרדנונג פון פאליציי־קאמענדאנט טאר זיך קיינער נאך 9 א זייגער אין אווענט נישט ווייזען אין חוץ גאס.

דעם פרייטאגדיגען און שבת'דיגען טאג **זענען די יודען ארוים פון זייערע בעהעלטעני־שען** און זיך בעוויזען אין די גאסען. עס האבען זיך אפגעשפילט ריהרענדע סצענעס, ווען מען האט צווישען די אויסגעהונגערטע יודען, וועלכע זענען 4 טעג געווען בעהאלטען, פערטיילט לעבענס־מיטעל־פראדוקטען, וואס זענען דורך ספעציעלע חלוקא־ציעס געזאמעלט געווארען נישט נאר אין ווארשא, נאר אויך אין די ארומיגע שטעטלעך.

מארגען זונטאג מהעט מען שוין צו אין ווארשא צו ארגאניזירען **א גרויסע הילפס - אקציע פאר די געליטענע יודען פון מינסק.** עס ווערט געפלאנט צו שאפען א הילפס־קאמיטעט, אין וועלכען ס'וועלען זיך בעטייליגען די יודישע פאר־לאמענטארישע פארשטעהער, פארשטעהער פון פער־שידענע אינסטיטוציעס און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס.

דער ארטיגער הילפס־קאמיטעט אין מינסק, טרעט שוין צו צו רעגיסטרירען די אלע היזקות, כדי אויסצוארבייטען א טעכנישען פלאן אויפצובויען די חרובֿגעווארענע ווארשטאטען און געשעפטען.

דער פאליציי־קאמענדאנט פון מינסק האט ארויסגעגעבען **א פעראָרדנונג, אז מאנטאג מוזען אלע געשעפטען ווערן געעפענט.** דערביי מוזען געעפענט ווערען אלע געשעפטען מיט אמאל און נישט טיילווייז.

אין שייכות דערמיט פאהרען זונטאג איינדער־פריה ארוים צוריק קיין מינסק עטליכע הונדערט אנטלאפענע יודען. א דעלעגאציע פון דעם קאמיטעט זונטאג פאר אין מינסק א צוזאמענפאהר פון יודישע און קריסטליכע ארבייטער. צום צוזאמענפאהר פאהרען אויך ארויס פון ווארשא פארשטעהער פון צ. ק. פ. פ. ס. און פון בונד.

אין די יודישע קרייזען אין ווארשא, האפט מען, אז די לאגע אין מינסק וועט זיך איצט בעסערן.

געררייצטע שטימונג אין די שטעטלעך ארום מינסק-מאזאוויעצק

אנפאלען אויף יודען אין וואווער

ווארשא, 6 (טעלעפאניש)

די געשעהענישען אין מינסק־מאזאוויעצק, האב גען געפונען א אפקלאנג אויך אין די ארומיגע שטעטלעך, די שטימונג דארט איז זעהר א גערייצטע. בעזונדערס אין וואווער נעבען אטוואצק.

פרייטאג און שבת זענען אין וואווער פארגעקומען אנטי־יודישע אנפאלען, באנדעס כוליגאנעס האבען געהוליעט, סיי אויף דער באהן־סטאציע, סיי אויף דער קאליעקא.

אויך אויף דעם שאסיי, וואס פיהרט פון וואווער קיין ווארשא, זענען אין משך פון פרייטאג־דיגען טאג פארגעקומען כוליגאנישע אנפאלען אויף יודען.

שבת איז אויסגעבראכען געווארען א שרפה אין מארימאנד אין א יודיש געשעפט, דאס הויז, איז פערברענט געווארען. ס'איז פערהאן א חשד, אז די שרפה איז ענטשטאנען פון אן אונטער־צינדונג.

יוד. פארלאמענטאריער אין מינסק-מאז.

ווארשא (יט"א) דעפ. ד"ר זאמערשטיין, דעפ. ד"ר גאטליב און סענ. פראפ. שאר האבען פריי־טאג געוויילט אין מינסק־מאז., אבגעהאלטען צוויי קאנפערענצען מיט פארשטעהער פון דער מאכט, לענגערע בעראטונגען מיט פארשטעהער פון דער יודישער בעפעלקערונג און נאכהער בעזוכט דאס גאנצע שטעטל, כדי פון דירעקטען קאנטאקט מיט דער בעפעלקערונג צו האבען א בילד פון דער לאגע.

ווארשא (יט"א) פרייטאג האט אין מינסק־מאז. געוויילט סענ. טראקענהיים, וועלכער האט אבגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן סטאראסטע און פארשטעהער פון דער יודישער בעפעלקערונג. בעת די בעראטונגען זענען פעראייניהייטליכט געווארען פערשידענע פראגען, דערונטער וועגען דער נויטווענדיגקייט, אז די מינסקער יודען זאלען זיך אומ־קעהרען אין זייערע היימען.

רעגירונגס-פּראָגראַם פון פּרעמיער בלום

אַנטיסעמיטישער אַרויסטריט פון אַ רעכטען דעפּוטאַט

פּאַריז, 6 (ספּ. טעל.)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון פּאַרלאַמענט האָט פּרעמיער בלום פאַרגעלייענט די רעגירונגס-דעקלאַראַציע, אין וועלכען ער האָט בעטאָנט, אַז אין דער נאָהנטסטער צייט וועלען אין דער רעגירונג אַריינגעטראָגען ווערען פאָלגענדע געזעץ-פּראָיעקטען: געזעץ וועגען אַמנעסטיע וועגען 40-שטונדיגען אַרבייטס-וואָך, וועגען קאָלעקטיווע אָפּמאַכען, פּלאַן פון גרויסע עפנטליכע אַרבייטען, פּראָיעקט וועגען נאַציאָנאַליזירען די פּראָדוקציע פון געווער.

נאָכדעם ווי די פּראָיעקטען וועלען אָנגענומען ווערען, וועט אַריינגעטראָגען ווערען אַ צווייטע סעריע פּראָיעקטען, וואָס האָבען דעם ציל צו שאַפען אַ נאַציאָנאַלען אַרבייטס פאָנד, פּראָיעקט פון סאָציאַלע פאַרזיכערונגען.

וועגען דער אויסערליכער פּאָליטיק, האָט בלום בעזאָגט, אַז די רעגירונג שטרעבט צו אָרגאַניזירען קאָלעקטיווע זיכערקייט, וואָס זאָל ערלויבען אָפּצוהאַלטען דעם משוגענעם בעוואָפנונגס געיעג, זי שטרעבט צו אינטערנאַציאָנאַלע פאַרשטענדיגונג און שטופּענווייזע רעדוקציע פון די בעוואָפנונגען.

פּאַריז, 6. (ספּ. טעל.)

נאָך דער דעקלאַראַציע פון פּרעמיער בלום האָט זיך ענטוויקעלט אַ דיסקוסיע, בעת וועלכער עס האָט אויך גענומען אַ וואָרט דער אומאָפּהענגיגער רעכטער דעפּוטאַט קסאַוויער וואַלאַ, וועלכער האָט ערקלערט: „צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון דאָזיגען גאַליש-רוימישען לאַנד וועט רעגירען אַ יוד". די מיניסטאָרען, וואָס זענען געווען אַנוועזענד אויף דער זיצונג האָבען זיך אויפגעהויבען פון זייערע ערטער און געמאַכט אָוואַציעס לכבוד דעם פּרעמיער בלום. די סאָציאַליסטישע און קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען האָבען לעבהאַפט פּראָטעסטירט געגען דעם דעפּ. וואַלאַ.

דער פּאַרזיצענדער העריאָ האָט זיך געווענדעט צום דעפּ. וואַלאַ און ערקלערט: „איהר האָט גענוצט ווערטער, וואָס זענען נישט דערלאָזבאַר. איך בין איבערצייגט, אַז אַפילו ביי אייערע פריינד וועט איהר נישט געפינען קיין פולשטענדיגע צושטימונג. איך קען אין דעם לאַנד, נישט קיין יודען, נישט קיין קאַטאָליקען, נישט קיין פּראָטעסטאַנטען, איך קען נאָר פראַנצויזען". צום סוף האָט העריאָ גערופען וואַלאַ'ן צו אָרדנונג, מיט איינשרייבען אין פּראָטאָקאָל.

שרעקליכער אויפרייס פון אַ גראַנאַט

דריי יודישע הענדלער שווער פאַרוואונדעט

וואַרשאַ, 6. (טעל.)

אויפ'ן פּשאַסנישער שאָסע האָבען דריי יודישע הענדלער בעמערקט אַ אַרטילעריע גראַנאַט, וואָס איז געווען איינגעגראָבען אין דער ערד נאָך פון דער מלחמה צייט. די הענדלער האָבען איהם אַרויסגענומען פון דער ערד און אָנגעהויבען איהם צוצונעהמען. אין אַ געוויסען מאָמענט האָט די גראַנאַט אויפגעריסען פאַרוואונדענדיג אַלע דריי הענדלער. די אָנגעלאָפענע פּויערען האָבען די פאַרוואונדעטע אין זעהר אַ שווערען צושטאַנד איבערגעפיהרט אין שפּיטאָל אין פּשאַסניש.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון צייהן און יאַסלעס
Piotrkowska 164 tel 114-20.

די לעצטע מאָדעלען זומער-שיך ווי אויך אַ גרויסער אויסוואַהל פון פּלעטשאַנקעס בעקומט מען נאָר ביי
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —
בעמ.: אַ ספּעציעלער אויסוואַהל פון מענער-פּלעטשאַנקעס!

דאָס קאָנצעסיאָנירטע
עקספּעדיציאָנס-הויז
R. SOBOL, Łódź,
Piotrkowska 5, tel. 153-96, 242-72
מאַכט בעקאַנט דער ג. קונדשאַפט, אַז פון 1 יוני 1936 אָן, האָט זי געעפנט
אָפּטיילונגען
איז וואַרשאַ און אין קראָקאָ
וואו עס ווערט יעדען טאָג טראַנספּאָרטירט יעדער קוואַנטום סחורה [illegible] אייגענע לאַסט-אויטאָס. זעמטליכע עקספּעדיציע-ענינים ווערען פּינקטליך ערלעדיגט. —::— יעדער טראַנספּאָרט סחורה איז אַסעקורירט!
פינאַנסיעלע מיטהילף ביים איינקויף!

בעקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט אַלע פריזיערס און שייטעלמאַכערינס אין לאָדז, אַז אונזער צעך איז איבערגעטראַגען געוואָרען פון פּילסודסקיעגאָ 69 אין נייעם לאָקאַל אויף
מאָניושקי 2, פראָנט, 2-טער שטאָק.
די קאַנצעלאַריע איז טעטיג יעדען טאָג פון 6 ביז 10 אָוועגד, אויסער פרייטאָג און שבת. עס זענען אויך טעטיג די אָנדולאַציע-קורסען יעדען זונטאָג, דינסטאָג און דאָנערשטאָג
מיט אַכטונג די פאַרוואַלטונג פון פריזיער-צעך
אין לאָדז, מאָניושקי 2.

הזכרה.
היינט זונטאָג, דעם 7 יוני 1936, 12 אַ זייגער, קומט פאָר אויפן בית-החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון די מצבות נאָך אונזערע פאַרשטאָרבענע
שרה (סאָניע) און הערמאַן
צוקערמאַן נ"ע
צו וועלכע אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.
די פאַמיליע.

FABRYKA NAPOI GAZOWYCH
R. Frydwald
Piłsudskiego 69, tel. 190-48
עמפּפעהלט
סאָדעוואַסער און לעמאָנאַד
וואָס ווערט אָפּגעשיקט פּינקטליך אַהיים
בעשטעלונגען ווערען אָנגענומען אַ גאַנצען טאָג.

פרייטאָג, דעם 5 יוני נאָך קורצע און שווערע ליידען האָט דער טויט אַוועקגעריסען אונזער לאַנגיעהריגע מיטגלידערין
נ"ע
רוזשאַ (ראַקס) לעווין
צו דער לויה, וועלכע קומט פאָר היינט זונטאָג, דעם 7-טען יוני ד. י. 12 אַ זייגער בייטאָג פון טהרה-הויז, ווערען אַלע מיטגלידער געבעטען צו קומען אָפּצוגעבען דער פאַרשטאָרבענער דעם לעצטען כבוד.
די פאַרוואַלטונג פון לאָדזער
„הזמיר".

פאַרזיכערונגען
געגען פייער און גנבה
פון וואוינונגען, געשעפטען און פאַבריקען ווי אויך לעבענס- און אַלע אַרט אַנדערע פאַרזיכערונגען, ערלעדיגט אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען די פון 1905 עקזיסטירענדע אַגענטור פון
מ. שיינבערג
16 נאַרוטאָוויטשאַ 16, טעל. 129-04 און [illegible]-58
בעראַטונגען אין פאַרזיכערונגס אַנגעלעגנהייטען, ערטייל איך פּערזענליך טעגליך פון 1–3. סאָלידע אַגענטען קענען זיך מעלדען טעגליך פון [illegible]-11

דערמיט האָב איך דעם כבוד מיטצוטיילען דער ג' קונדשאַפט, אַז די שוין גוט-בעקאַנטע
„MLECZARNIA WOLFA"
איז געוואָרען איבערטראָגען אויף
4 זאַוואַדזקאַ 4
און איך גיב ווייטער אַרויס פרישטיקען, יאַרסקע מיטאָגן אויך קאַלאַציעס
און איך האָף, אַז מיינע קונדען וועלען מיך ווייטער בעזוכען. מיט אַכטונג
ראובן וואלה.

לעכער
ווערען אויסגענעמט ביליג ביי ג. נאָרדמאַן
שרודמיעסקאַ 8

נאָך לאַנגע שווערע ליידען איז געשטאָרבען מיין הייסגעליבטע פרוי, אונזער טייערע און אונפאַרגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער, שוועסטער, שוועגערין און טאַנטע
נ"ע **רודע** אשת ר' צבי נ"י
הענדעלעס
(געבוירענע יאַכימאָוויטש)
אין עלטער פון 48 יאָהר.
די לויה קומט פאָר היינט זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער-הויז זאַוואַדזקאַ 28, וועגען וואָס עס מיילען מיט אין גרויס צער
די טיפגעטרויערטע הינטערבליבענע.

Dr.
[...]**ajnberg**
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ [...]
סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער [...] 6
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, [...]

פּענסיאָנאַט „ווינער" גלאַוונאָ
הילע פון ה' ראָזענבערג 5 מינוט פון דער באַהן וואַרשאַ-זשבוזשניאַ, הערליך אָנגענעהם אַ טויקענעם סאָסנאָווע וואַלד, טײַך, פּלאַזשע, זונען-צימערן, כשר'ע היגיעניש קיך. אויפ'ן פערלאַנג דיעטע. אינפאָרמאַציעס אין לאָדז פּילסודסקיעגאָ 50, ווינער, וו. 18.

אויערען, נאָז און האַלז און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועס אָפּעראַציע א. אז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט.
ביי דער קליניק איז טעטיג
אַ רענטגען-גאַבינעט
פאַר דורכלייכטונגען און אַלערליי פאָטאָגראַפיעס

דער ערשטקלאַסיגער דאַמען - שניידער-אַטעליער פון
א. יאַקאָבסאָן
זשעראָמסקיעגאָ 15
פראָנט, פּאַרטער
נעמט אָן קאָמפּלעטען צו ביליגע פרייזען ווי אויך קאָסטיומען, קליידער לויט די נייעסטע אויסלענדישע פאַסאָנען צו ביליגע פרייזען.
ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג.

ד"ר העלער
ספּעצ. פאַר הויט און [...] קראַנקהייטען און מענער [...]
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. [...]
נעמט אָן פון 8–11 און פון [...]
זונטאָג פון 10–2 מיט[...]
פאַר פרויען — אַ ספּעציעלער [...]
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע [...]

Dr. med.
Ignacy Grynberg
אינערליכע קראַנקהייטען
(ספּעצ. פאַר האַרץ-קראַנקהייטען)
CEGIELNIANA 17, tel. 174-15
נעמט אָן פון 6 ביז 7.30 אָוועגד.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוועכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פראָנט, 1טער שטאָק
נעהמט אָן פון 8-11 און פון 5-9 אָוועגט
זונטאָג און יום טוב פון 9-1 נאָכמיטאָג.
ספּעציעלער וואַרטע - זאַל פאַר פרויען

Dr.
[...]**mon Grynberg**
וווישניאַוואַ [...]
(Willa Cyka)
נעמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 55, טעל. [...]
אָן פון 1—2 און פון [...]—5

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספּעציאַליסט פאַר אויגען קראַנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פּבוזאַ
נעהמט אָן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אָוו.

איבערציהונגען **ארץ-ישראל**
און עקספּעדיציעס נאָך
איך געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט
שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פרייזען!
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział **w Łodzi**
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.
פאַרטרעטונג:

פון אַנ'אוּיטאַ מיט חזירים

האָט מען געשאָסען אין המון בעת די געשעהענישען אין פשיטיק

(המשך פון דער 1־טער זייט)

[...]ינען זיך איך אַ גרויסער געפאַהר. דער סטאַראָסטע [...]אָט דאַן אריינגערופען עפּעס אַ ציווילען, איהם [...]ובערגעגעבען עטליכע פּאַפּירען, און דאַן צו מיר [...]זאָגט: וואָס ווילט איהר האָבען? עס זענען נאָך

נאָך נישטאָ קיין טויטע

[...]ה סטאַראָסטע, האָב איך אויסגעשריגען:

עס זענען שוין דאָ טויטע!

— [...]אָס פאַר אַ טויטע? — האָט מיך געפרעגט [...]ער סטאַראָסטע.

איך האָב איהם דערצעהלט, אַז מען האָט [...]רהרגעט דעם ייד פּאָלאַנט.

עס איז מיטן דאָזיגען ייד אַזוי געווען: עט[...]כע פויערים האָבען איהם געכאַפּט, גוט צושלאָ[...]ן, און דערנאָך אריינגעוואָרפען אין וואַסער אריין. [...] האָבען געמיינט, אַז ער איז שוין טויט, און [...]נען אַוועק.

דאָ רופען זיך אָן מיט אַמאָל: דער פאָרזיצער, [...]ר פּראָקוראָר און דער אַדוו. קאָוואַלסקי:

— הייסט עס, אַז עס זענען טאַקע נישט געווען [...]ין טויטע?..

אַ געלעכטער צווישען אַלע ענדעקישע אַד[...]וקאַטען.

דער אַלטער פעלדבערג הויבט מיט די פּליי[...]עס, דרעהט זיך אין אַלע זייטען און שעפּטשעט: [...]בער זיי האָבען דאָך איהם דערמאָרדעט.

פעלדבערג רעדט ווייטער וועגען סטאַ[...]סטע, וועלכען זיי האָבען כסדר געבעטען וועגען שוץ. דער פאָרזיצער רייסט איהם איבער מיט [...] ווערטער:

„מיר משפּטן דאָ נישט דעם סטאַראָסטע"...

פעלדבערג: איך מיין גאָרנישט...

ער דערצעהלט ווייטער, אַז דעם 9־טען מערץ [...] שוין געווען זעהר שלעכט. איך האָב געטענה'ט, [...] די פויערים: פאַר וואָס זאָלען מיר נישט קאָנען [...]בען צוזאַמען? אדרבא, לאָמיר פאָהרען צוזאַמען [...] פּראָקוראָר...

פאָרזיצער: צי האָט איהר געמאָלדען אויך דעם [...]ליציי־פּאָסטערונעק וועגען דער געפאַהר?

פעלדבערג: ניין.

פּראָקוראָר: ווען האָט דער סטאַראָסטע געזאָגט, [...] עס זענען נאָך נישטאָ קיין טויטע, צי פאַר'ן [...]רצעהלען די געשיכטע מיט'ן ייד פּאָלאַנט, וועלכען [...] האָט אריינגעוואָרפען אין טייך אַריין, אָדער [...]טעם?

— נאָך אײדער איך האָב איהם דאָס דערצעהלט.

אַדוו. קאָוואַלסקי: צי זענט איהר געפאָהרען [...] סטאַראָסטע אויך וועגען באָיקאָט?

פעלדבערג פאַרטראַכט זיך אַ ווײַלע, און דער[...] זאָגט ער: איך קאָן זיך נישט דערמאָהנען, [...] מיר דוכט זיך, אַז נישט.

— וואָס הייסט אַזוינס באָיקאָט? — רעדט ער [...]יטער — איינער זאָל נישט קויפען ביים צווייטען [...] מעג מען, דאָס איז נישט פאַרבאָטען. איהר) [...]אַגט איך אַרויסהענגען, וויפיל איהר ווילט פּלאַ[...]טען: קויפט נישט ביי יודען.

[...]אָל מען נאָר נישט גיין מיט קיין פוים[...]ען און שטעקענס וועלען די פויערים קויפען ביי יודען

[...]גיע סטאַראָסטע, האָבען מיר געזאָגט, זעה נאָר, [...]ן זאָל אונז שיצען. עס זאָל נישט זיין קיין טע[...]ר. מען האָט אויך

פעלדבערג רעדט ווייטער מיט טרערן: די כליגאַנעס האָבען אונז פאַרביטערט דאָס לעבען. עס זענען געפאָהרען 14 יודישע פורמאַנעס, זענען זיי בעפאַלען געוואָרען פון 4000 פויערים.

אַדוו. קאָוואַלסקי: אויב איהר זענט געווען אַזוי סעפּאַראַיזירט, פאַר וואָס זענט איהר יענעם מאָנטאָג אַרויס מיט די סטראַגאַנעס אויפ'ן מאַרק?

פעלדבערג: איך האָב געבעטען מיין טאָכטער, אַ מוטער פון 4 קינדער, אַ הענדלערין מיט אַ ביסעל מאַנופאַקטור, אַז זי זאָל אויפ'ן מאַרק נישט אַרויסגעהן, ווייל, האָב איך איהר געזאָגט, דו קענסט פאַרדינען 5 זלאָטעס, מען קען דיר אָבער צערויבען דאָס גאַנצע ביסעל סחורה און אויך דערהרגענען. אַנדערע יודען האָבען אָבער

געגלויבט די צוזאָגען פון סטאַראָסטע, וואָיעוואָדע און פּראָקוראָר

אַז עס וועט זיין רוהיג, פונדעסטוועגען זענען זיינציג אַרויס אויפ'ן מאַרק מיט די סטראַגאַנעס.

פאָרזיצער: צי האָט אויך דער פּראָקוראָר צוגעזאָגט?

די ענדעקישע אדוואָקאַטען פּרובען איהם

פעלדבערג: יאָ, אַלע האָבען צוגעזאָגט.

די ענדעקישע אַדוואָקאַטען פּרובען איהם שטעלען נאָך אַ רייה פראַגען וועגען דער שטימונג צווישען דער בעפעלקערונג יענעם טאָג. דער פאָרזיצער בעט זיי, אַז זיי זאָלען שוין אָפּלאָזען מיט די פראַגען. מען וועט דאָס קאָנען געהויערער הערען פון די עדות. פעלדבערג ווענדעט זיך דערביי צום געריכט־פאָרזיצער:

— לאָזט שוין בעסער צו רוה. עס וועט נאָך ווידער זיין דאָס זעלבע...

— אויף דער הראַמאַדנע ראַדע, וואו איך בין אַ מיטגליד, האָב איך געהאַלטען אַ רעדע, אין וועלכער איך האָב געזאָגט:

„מענשען מיר האָבען דאָ איין גאָט, פאַרוואָס זאָלען מיר זיך שלאָגען"

אָבער ס'איז געווען וואָס אַמאָל ערגער. די פויערים זענען געקומען אויפ'ן מאַרק נישט עפּיס צו פאַרקויפען אָדער קויפען, נאָר צו שלאָגען יודען.

אין דעם אָרט הויבט אָן פעלדבערג ספּאַזמאַטיש צו וויינען. אַדוו. פּעטרושעוויטש געהט צו צו איהם אָבער ער בערוהיגט זיך באַלד און זאָגט ווייטער:

— איך וויין, ווייל מיר ליידען, ווייל מיר זענען אין קנעכטשאַפט. ווי אַזוי האָבען מיר זיך געקענט פאַרטיידיגען, ווען מיר זענען געווען עטליכע הונדערט און זיי עטליכע טויזענד. איך זאָג דעם גאַנצען אמת, ווייל מיר איז אַלץ איינס. איך האָב נישט קיין מורא. זאָל מיך דאָס געריכט פאַרמשפּט'ן, איך וועל זיך נישט אָפּשרעקען, ווייל דאָס איז אַ צייטווייליג געריכט. אויפ'ן געריכט ביים רבונו של עולם וועל איך זיין ריין.

דער פאָרזיצער רייסט איבער פעלדבערג'ן און הייסט איהם רעדען צו דער זאַך.

פעלדבערג געהט אַוועק און זעצט זיך אַוועק אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק.

אין דעם מאָמענט קומט אַריין אין געריכטס־זאַל

אַדעלעגאַט פון יוסטיץ־מיניסטעריום

דאָס איז דער געוועזענער לאָדזער אויבער־פּראָקוראָר מאַרקאָווסקי. פאַר איהם איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען אַ ספּעציעל טישעל נעבען ביידע בעשולדיגער.

געשלאָגען פויערים

ווייטערדיגע עדות־פערהער

עס ווערט דאַן אַריינגערופען דער עדות יולאַ[...]ימיעוש אפּטאַנאַס, אַ פּאָליציי־אַגענט אין צ וויל. [...] דערצעהלט, אַז ער פלעגט קומען אויף די מערק [...] פשיטיק צוליב אָבסערוואַציע־צוועקען. דעם 9 [...]ן איז ער געקומען 8 פריה. אַביסעל שפּעטער [...] זיך געמאַכט אַ מהומה. דער עדות האָט גע[...], ווי דער לעהרער פון דער פּאַזשעכנער שול [...] גערעדט צום המון און איהם בערוהיגט.

אין אַ פאָר שעה אַרום איז די מהומה געוואָרען [...]סער.

[...]ען האָבען פערמאַכט די געוועלבער, [...]יערים האָבען געשפּאַנט די פערד

דער עדות האָט געהערט שאָסען. פויערים [...]ען געלאָפען מיט קלאָניצעס, שטעקענס און שטיי[...], זיי האָבען געשריגען:

[...]ען האָבען דערמאָרדעט אַנ'אונזעריגען

מען האָט אָנגעוויזען אויף אַ הויז, פון וואַ[...] מען האָט אַרויסגעשאָסען. פויערים האָבען [...]אָגט, אַז געשאָסען האָט אַ יונגער בחור אין [...]ילען. צוזאַמען מיט פּאָליציאַנטען בין איך אַוועק [...] הויז פון אָנגעקלאַגטען לעסקאָ. מיר האָבען [...]רכגעפיהרט אַ רעוויזיע, און געפונען דריי [...]לען־גילזען.

דער עדות פאַרזיכערט אַז ביז די שאָסען איז שוין

[...]געווען פערהעלטניסמעסיג רוהיג

[...] איז שוין נישט געווען פאָראויסצוזעהן קיין [...]ערדיגע עקסצעסען.

דער עדות גיט אויך איבער וועגען

מאָרד פון די דינקאָווסקים

[...]ער איז דאָרט געווען באַלד דערנאָך. מען האָט [...] געפינען אַ פאַרבלוטיגטע האַק, זי איז געווען [...] אייגענטום פון די מינקאָווסקי'ס.

דער עדות דערקענט נישט קיין איינעם פון די [...]ישע אָנגעקלאָגטע, וואָס ער זאָל האָבען אָנגע[...]ען אין הויז פון די מינקאָווסקי'ס.

אַדוו. עטינגער: צי האָבען די פאַרשטעהער דער פּאָליציי געפּרובט בערוהיגען די פויערים?

עדות: יאָ. די פויערים זענען געווען זעהר

אויפגעהעצט. זיי האָבען גערעדט צווישען זיך, אַז יודען האָבען ביקסן און קוילענוואַרפער...

אַדוו. פּעטרושעוויטש: צי איז אייך בעקאַנט די געשיכטע מיט'ן ייד פּאָלאַנט, וועלכען פויערים האָבען אַריינגעוואָרפען אין וואַסער אַריין?

עדות: איך ווייס נישט גענוי די געשיכטע. איך האָב וועגען דעם געהערט. דאָס זעלבע אויך וועגען שלאָגען יודען, וועלכע זענען געפאָהרען אין וואַלד אַריין נאָך האָלץ.

אַדוו. קאָוואַלסקי פרעגט אויס דעם עדות וועגען דעם באָיקאָט און אַנטיסעמיטישע בעוועגונג. דער עדות ערקלערט, אַז עס איז אויף דעם געביט געפיהרט געוואָרען אַ ברייטע אַגיטאַציע. מען האָט פאַרשפּרייט פאַרשידענע אויפרופען, בלעטלעך: „אַ חזיר איז דער, וועלכער קויפט ביי יודען".

אַדוו. קאָוואַלסקי: הייסט עס, אַז די אַקציע איז געפיהרט געוואָרען לעגאַל?

עדות: די אויפרופען זענען נישט געווען געמאָלדען אין דער סטאַראָסטע.

אַדוו. גאַיעוויטש: צי האָבען די יודישע קאָמוניסטען געפיהרט אַ געגען־אַקציע?

עדות: איך ווייס נישט. עס זענען בלויז פאַרשפּרייט געוואָרען בלעטלעך מיט דער לאָזונג: נידער מיט'ן אַנטיסעמיטיזם!

אויף די ווייטערדיגע פראַגען פון ענדעקישען אַדוואָקאַט גאַיעוויטש ערקלערט דער עדות, אַז וויפיל איהם איז בעקאַנט, איז אין פשיטיק געווען אַמאָל אַ שטאַרקע קאָמוניסטישע בעוועגונג, היינט איז זי אָבער שטאַרק אָפּגעשוואַכט.

אַדוו. קאָוואַלסקי ווענדעט זיך דאַן צום עדות, אַז ער זאָל אין קורצע ווערטער אויפקלערען די פּראָגראַמען פון די

ציוניסטען, מזרחי און רעוויזיאָניסטען

דער פאָרזיצער האַלט אָבער, אַז דאָס איז נישט נויטיג צום ענין.

פּראָקוראָר: צי ווייסט איהר פאַרוואָס דעם 9 מערץ איז אין פשיטיק געווען פינסטער?

עדות: איך האָב געהערט, אַז די פויערים

א לאָס געקויפט ביי קאַפּטאַל'ן

ווערט אַ פּאַספּאָרט אין לאַנד אַריין פון גליק און וואוילשטאַנד.

דאָס בעווייזט וועגען דעם אַמבעסטען די גרויסע צאָהל געווינסטען, וואָס פאַלען דאָרט אָפּ.

ביי קאַפּטאַל'ן

אין געפאַלען 2 מאָל צו

מיליאָן זל.

אין דער 26־טער און ביי דער 31־טער לאָטעריע

צוליב דער דערנעהנטערונג פון דער ציהונג פון דער 1־טער קלאַס, וואָס עס הויבט זיך שוין אָן דעם 18־טען ד. ח., ראָטען מיר צוצואיילען זיך מיט'ן קויפען אַ לאָס אין דער גליקליכער קאָלעקטור פון

KAFTAL

Łódź, ul. Piotrkowska 54.

בריפליכע בעשטעלונגען ווערען ערלעדיגט תיכף. קאָנטאָ P. K. O. 304.761.

האָבען בעצאָהלט דעם מעכאַניק, אַז ער זאָל נישט געבען קיין שטראָם.

אַדוו. עטינגער: צי האָט איהר אין מינקאָווסקי'ס וואוינונג געפינען אַ האַק?

— יאָ, אָבער דאָס איז געווען זיין אייגענע.

ריכטער פּלעוואַקאַ: צי זענען געווען ידיעות וועגען דעם, אַז אין פשיטיק גרייט זיך עפּעס?

עדות: ס'זענען געווען אַזעלכע ידיעות.

אַדוו. קאָוואַלסקי: וואָס פאַר אַ יודען זענען געקומען דעם 9 מערץ קיין פשיטיק?

עדות: פאַרשידענע הענדלער.

אַדוו. קאָוואַלסקי: און איך האָב אינפאָרמאַציעס, אַז ס'איז געקומען

אַ יודישע באָיובקע

עדות: איך האָב נישט געהאַט אַזעלכע אינפאָרמאַציעס.

אַדוו. קאָוואַלסקי: וואָס פאַר אַ אויפרופען זענען פונאַנדערגעוואָרפען געוואָרען אויפ'ן מאַרק?

עדות: „קויף נישט ביי קיין יודען", „דער ייד איז דיין שונא".

אַדוו. קאָוואַלסקי: דאָס זענען דאָך לעגאַלע אויפרופען.

עדות: מיר האָבען זיי אָבער קאָנפיסקירט, ווייל זיי זענען נישט אָנגעמאָלדען געוואָרען אין דער סטאַראָסטווע.

אַדוו. קאָוואַלסקי: אפשר וועט איהר אונז זאָגען וואָס פאַראַ אונטערשיד איז צווישען מזרחי, ציוניסטען און נ.צ.אָ.?

פאָרזיצער: דאָ איז נישט קיין אָרט אויף אַזעלכע פראַגען.

אין אַ געוויסען מאָמענט פון די ערקלעהרונגען פון דעם דאָזיגען עדות, נאָך איינער פון אַדוו. עטינגערס פראַגען, בעט דער ריכטער פּלעוואַקאַ דעם עדות, אַז ער זאָל פאַרענדיגען דעם אָנגעהויבענעם זאַץ. וועלכען אַדוו. עטינגער האָט איהם געשטערט צו ענדיגען.

אַדוו. עטינגער: דער ה' ריכטער האָט ערקלערט, אַז איך האָב געשטערט דעם עדות. כ'האָב געוואָלט וויסען, צי דאָס איז אויך די מיינונג פון הויכען געריכט?

פאָרזיצער: די מיינונג פון געריכט זאָגט אַרויס דער פאָרזיצער.

אַדוו. עטינגער: דאָס איז פאַר מיר גענוג.

באַרענשטיין האָט געשאָסען?

נאָך איהם זאָגט עדות אַ יונגער פויער רומיענטשיק. ער ערקלעהרט, אַז ער האָט אַליין געזעהען ווי דער

אָנגעקלאָגטער באַרנשטיין האָט געשאָסען אויף אַ המון פויערים

נאָכ'ן שיסען איז ער אַנטלאָפען.

דער עדות ווערט גענומען אויף אַ קרייץ־פערהער.

אַדוו. עטינגער: ווי אַזוי איז דער עדות געשטאַנען בעת'ן שיסען, מיט'ן פּנים צו באַרנשטיינען אָדער פון הינטען?

דער עדות זאָגט, אַז מיטן פּנים צו באַרנשטיינען.

פּראָקוראָר: הייסט עס, אַז איהר האָט זיך אויך געפינען אין דער גרופּע, אויף וועלכער באַרנשטיין האָט געשאָסען.

— ניין! — שרייט אויס דער עדות — איך האָב זיך דאָרט נישט געפונען.

דער פּראָקוראָר נעמט זיך צום עדות. ער וויל, אַז ער זאָל אָנווייזען, וואו ער האָט זיך געפונען. עס איז אָבער שווער פון איהם דאָס געוואויר צו ווערען.

אַדוו. עטינגער שטעלט דעם עדות

אַ טשעקאַווע פראַגע, וועלכע מאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק

— צי זענט איהר שולדיג באַרנשטיינען געלד פאַר תבואה און איהר ווילט איהם נישט בעצאָהלען?

עדות: נישט איך, נאָר מיין מוטער.

אַדוו. עטינגער פאַרגניגט זיך אַ צופרידענער.

ריכטער מאַלישעווסקי: צי אין מאָמענט ווען באַרענשטיין האָט געשאָסען, האָט קוביאַק זיך געפונען אין המון?

עדות: ניין. ער איז געקומען מיט 10 מינוט שפּעטער און דעמאָלס איז ער שוין געווען פאַרוואונדעט.

אַדוו. בערנסאָן: בעת דער אויספאָרשונג האָט איהר אַנדערש געזאָגט. איהר האָט געזאָגט, אַז קוביאַק איז געווען אין המון און דערנאָך איז ער פאַרוואונדעט געוואָרען.

דער עדות ווייס נישט וואָס צו ענטפערען. דער פאָרזיצער שטעלט פעסט, אַז אַזאַ סתירה איז פאַרהאַן.

נאָך אַ פינף־מינוטיגער הפסקה ווערט אַריינגערופען דער פּאָליציאַנט אַדאַמיעק, וועלכער איז אויך געווען אין פשיטיק בעת'ן פּאָגראָם.

ער בעלאַסטעט דעם אָנגעקלאָגטען צוקער. ער האָט אַליין איהם געזעהן צילענדיג פון אַ רעוואָלווער.

דער פאָרזיצער הייסט די אָנגעקלאָגטע צוקער און באַרנשטיין, אַז זיי זאָלען זיך אויפהויבען פון די ערטער. דער עדות ווייס נישט גענוי, ווער עס איז צוקער.

פאָרזיצער: צי האָט מען אייך מיטגעטיילט, אַז מ'שלאָגט קריסטען?

עדות: צו מיר איז געקומען אימיצער צולויפען און געשריגען, אַז מ'שלאָגט פּאָלאַקען. איך בין אַוועק אויפ'ן אָרט און געזעהען ווי יודען האָבען געוואָרפען שטיינער. איך האָב אויך געטראָפען דעם המון פויערים, וועלכע האָבען איבערגעלאָזען זייערע וואָגענס הינטער'ן שטעטעל. איצט זענען זיי געווען בעוואָפענט מיט קלאָניצעס און שטיינער. און זיך געוואָרפען אויף די יודען. בראש פון המון איז געגאַנגען דער אָנגעקלאָגטער פּיטלעווסקי.

פּראָקוראָר: וואו זענט איהר געווען, ווען כ'האָבען זיך געהערט די רעוואָלווער־שאָסען?

עדות: איך געדענק נישט.

אַדוו. עטינגער: ווער האָט זיך געמאָלדען צו אייך מיט אַנ'אָנקלאַגע?

עדות: פויערים האָבען געזאָגט, אַז יודען שלאָגען

אַדוו. עטינגער שטעלט פעסט אַ סתירה, ווייל אין דער אויספאָרשונג האָט ער געזאָגט, אַז ס'איז געקומען אַ שווער־צושלאָגענער ייד.

נאָכ'ן אויסהערען דעם דאָזיגען עדות הויבט זיך אויף פון אָרט דער אָנגעקלאָגטער באַרנשטיין און וויל געבען אויפקלערונגען בנוגע די פעסטשטעלונגען פון פריהערדיגען עדות רימיענטשיק. וועלכער האָט איהם בעלאַסטעט. דער פאָרזיצער זאָגט איהם, אַז דאָס וועט ער קאָנען טון אין „לעצטען וואָרט".

באַרנשטיין: איך וויל נאָך עפּעס זאָגען דעם ה' אַדוואָקאַט קאָוואַלסקי וועגען באָיקאָט.

פאָרזיצער: ניין, ניין. מען רעדט איצט נישט וועגען באָיקאָט.

דער פּעדאַגאָג מ'שטיינס געזאָגט...

עס ווערט אַריינגערופען דער לערער פון דער פּאָזשעכנער שול זשעביצקי. ער דערצעהלט, אַז ער האָט געזעהן, ווי אַ פּאָליציאַנט האָט געפיהרט לעסקאָן. אַריינפיהרענדיג איהם אין טויער פון פּאָליציי־פּאָסטערונעק האָט

(ווייטער זעה 4־טע זייט)

פון אנ'אויטא מיט חזרים געשאס...

(המשך פון דער 3־טער זייט)

לעסקא איבערגעגעבען א רעוואלווער צוקערן

— איך האב געפרעגט דעם פאליציאנט, צי האט דער „זשידעק“ אנ'ערלויבניש אויף געווער? ער האט געענטפערט, אז ניין.

ווייטער דערצעהלט ער, אז יודען זענען געשטאנען אין די גאסען־ווינקלען מיט העק און האמערס אין די הענד.

פראקוראר: איהר אלס לייטער פון א שול וועט אונז אפשר זאגען, וואס פארא שטימונגען האבען געהערשט אין פשיטיק?

עדות: די שטימונגען זענען געווען זעהר פיינדליכע. ס'האט געהערשט א גרויסער אנטאגא־ניזם. ער אליין האט מורא געהאט ארויסצוגעהן ביינאכט פון שטוב, אז יודען זאלען איהם נישט שלאגען.

פראקוראר: צי האט איהר געזעהן דעם טויטען קערפער?

עדות: ניין. איך האב געהערט וועגען דעם.

פארזיצער: צי נאכ'ן 9 מערץ האבען זיך די שטימונגען געענדערט?

עדות: יא, די יודען זענען געווארען נאך מעהר אגרעסיוו.

זיי פערטשעפען פרויען אין די גאסען.

ריכטער פלעוואקא: צי האט איהר געהערט אז יודען האבען געקויפט געוועהר?

עדות: יא. זיי האבען געקויפט 200 סטרא־שאקעס...

אדוו. בערענסאן: צי האט איהר זיך נישט אפגעשטעלט דערויף, פארוואס ס'האט זיך געענדערט די בעציהונג פון די יודען צו דער קריסטליכער בע־פעלקערונג?

עדות: איך האב זיך אפגעשטעלט דערויף. כ'האב זיך אפילו געוואונדערט, פארוואס זיי האבען אויפגעהערט צו מיר צו גריסען. איך בין דאך אליין געפאהרען קיין אדזשיוואל ראטעווען א יוד.

אדוו. בערענסאן: אפשר איז דאס א גע־וועהנליכע אונדאנקבארקייט פון די יודען, אז די ארטיגע אינטעליגענץ ראטעווען יודען און די יודען הערען אויף זיי צו בעגריסען?

דער עדות שווייגט.

אדוו. מארגאליס: איז זעהר שעהן פון אייער זייט, וואס איהר זענט געפאהרען קיין אדזשי־וואל ראטעווען יודען. צי האט איהר בעגעבען הילף אויך די יודישע קרבנות אין פשיטיק?

עדות: ניין.

אדוו. בערענסאן: צי האט איהר געהערט, אז די יודען בינדען צוזויף אייער נאמען מיט די געשעהענישען אין אדזשיוואל?

דער עדות שווייגט.

און איצט קומט דער פסיכאלאג...

דאן קומט דער עדות סטעפאן וולאסעק, אויך א לעהרער אין פשיטיק. ער האט געזעהען דעם אנ־הויב פון די אוואנטורעס דורכ'ן פענסטער פון זיין קלאס. אלס „טיפער פסיכאלאג“ — ווי ער רופט זיך אליין אן — וואס קען די נשמה פון פאלק, האט ער געוואלט אויסמיידען די געשעהענישען. ער איז מיט 4 פאליציאנטען אוועק צום המון און איהם געוואלט בערוהיגען. אויפ'ן וועג האט ער

געזעהען בעוואפנטע יודען, מיט אייזענס אין די הענד.

פארזיצער: צי זעהט איהר נישט אויף דער בעשולדיגונגס־באנק קיין בעקאנטע קריסטען?

דער עדות קוקט זיך אפילו נישט אום און ענטפערט „ניין“.

פארזיצער: אפשר האט איהר בעקאנטע צווישען די אנגעקלאגטע יודען?

עדות: איך קען באנדא'ן, וועלכער האט גע־מאכט אויסגעשרייען געגען דער מלוכה און גע־גען דער פאליציי.

פארזיצער: צי האט איהר געזעהן דעמא־לירטע וואוינונגען?

— ניין.

פראקוראר: צי ווייסט איהר צוליב וואס די אוואנטורעס האבען זיך אנגעהויבען?

— כ'האב געהערט, אז יודען האבען דאס אלץ צוגעגרייט.

ריכטער פלעוואקא: צוליב וואס האט גע־הערשט אין פשיטיק דער באיקאט?

עדות: אין הסכם מיט'ן פרינציפ „סוואָי דא סוואגא“.

די נשמה האט זיך ביי אונז געשניטען, אז מיר ווערען אזוי בע'עוולה'ט

אדוו. פעניגשטיין: מיט וואס זענט איהר בע'עולה'ט געווארען?

עדות: די פאליציי האט ארעסטירט די פויע־רים און נישט די יודען.

אדוו. מארגאליס: פארוואס האט איהר געזאגט, אז איהר האט געטריבען בעת די אונרוהען די יודען פון שטאט אין זייערע וואוינונגען אריין?

— איך האב נישט געוואלט, אז מיט זייער אנבליק זאלען זיי פראוואצירען די פויערים.

אדוו. שטינגער: צי האלט איהר, אז דער אנבליק פון א יוד איז פראוואצירענד?

עדות: יא.

אדוו. שטינגער: צי איז די יודישע יוגענד געווען בעוואפענט?

עדות: יא. איין קאמוניסט האט אפילו געהאל־טען די האנד אין דער טאש.

אדוו. שטינגער: צי האלט איהר, אז אויב א קאמוניסט האלט די האנד אין טאש, איז עס א צייכען, אז ער האט א רעוואלווער?

עדות: יא. (געלעכטער אין זאל).

אדוו בערענסאן: ווי האט זיך פערהאל־טען די פאליציי?

— כ'האב נישט געזעהען, ווי ס'האט זיך פערהאלטען יעדער פאליציאנט.

אדוו. בערענסאן: זאגט אונז, אויב אזוי, ווי אלץ איז באמת פארגעקומען?

— אויף דער דאזיגער פראגע וועל איך נישט ענטפערען.

באלד אבער כאפט זיך דער עדות און וויל געבען אנ'ענטפער. אדוו. בערענסאן וויל מעהר אבער נישט הערען די ענטפערען פון דעם דא־זיגען עדות.

אדוו. קאוואלסקי: וואס פארא אפצייכען טראגט איהר אין דער קלאפע?

דאס איז דער פארטרעט פון מארשאל.

אדוו. שטינגער מיט רעוואלווער אין האנד

ס'ווערט דאן אויסגעהערט דער עדות פיאט־ראווסקי, א פאליציי־אגענט. נאך פערשידענע ער־קלעהרונגען פרעגט אדוו. בערענסאהן:

— צי פון די אלע אביעקטען, וועלכע איהר האט אפיציעל אויסגעפארשט, איז כאטש געווען איין דעמאלירטע קריסטליכע וואוינונג?

עדות: ניין.

פארזיצער: די פראגע איז איבריג. דאס געריכט ווייס וועגען דעם, אז ס'איז נישט געווען.

אדוו. בערענסאן: איך ענטשולדיג זיך זעהר. די הערען פון דער „פעדאגאגישער קערפערשאפט“ האבען אונז אזוי־פיל דערצעהלט וועגען דער אג־רעסיווקייט פון די יודען, אז איך האב זיך געוואלט נאכאמאל איבערצייגען.

דאן ווערט אויסגעהערט דער 16־יעהריגער עדות הענריק וויעלאכא. ער דערצעהלט, אז דער אנגעקלאגטער יצחק באנדא האט געהאט אין האנד א רעוואלווער און געשריגען

„זעהט כאמעס“

צי ער האט געשאסען ווייס ער נישט.

אדוו. שטינגער: צי פאר דעם האט איהר אמאל שוין געזעהען א רעוואלווער?

— ניין.

— ווי גרויס פון דער לופע האט מען ארויס־געזעהען?

— א ביסעל. נישט קיין סך.

אדוו. שטינגער ציהט ארויס פון טאש א רע־וואלווער, וויל איהם געבען דעם עדות, אבער באלד ציהט ער זיך צוריק און זאגט: „ניין, דעם וועל איך נישט געבען, ווייל ער איז געלאדען“. דער פארזיצער הייסט ברענגען א רעוואלווער פון די זאכליכע בעווייזען, און דער עדות דעמאנסטרירט ווי אזוי באנדא האט געהאלטען דעם רעוואלווער.

אדוו. שטינגער: אפשר איז דאס געווען א סטראשאק?

עדות: ס'איז מעגליך, אז א סטראשאק.

דער ווייטערדיגער עדות, סטאניסלאוו קויעט־ניעווסקי, א פויער, ערקלעהרט, אז ער האט געזעהן

ווי אויפ'ן מארק זענען געווען יודען מיט אייזענס. ער האט שטארק מורא געהאט, ווייל מ'האט איהם געוואלט שלאגען. יעדער ווייס ער נישט. זיין פריינד קאספזשאק האט איהם געזאגט, אז דאס איז גע־ווען האבערבערג.

דער עדות קאספזשאק, א פויער, איז געווען אויפ'ן מארק. ער האט געזעהען האבערבערג'ן מיט אנ'אייזען אין האנד. אנ'אנדערער יוד האט גע־האט א ציגעל. דער יוד האט די ציגעל געווארפען אבער נישט געטראפען אין קיין מענשען נאר מיט איהם אויסגעהאקט די שויבען אין א יודישער וואוי־נונג. איהם אליין האט א יוד געדראהט מיט א רעוואלווער אויב ער וועט אגיטירען נישט צו קויפען ביי יודען.

. דאן קומט

דער ערשטער יודישער עדות

אברהם פאמראץ. ער דערצעהלט, אז באלד אינדער פריה, ווען ער האט ארויסגעשטעלט זיין בויד איז שוין געווען אומרוהיג. מיטאג־צייט זענען אויף זיין בויד אנגעפאלען א גרופע מענשען, מיט וועלכע ס'האט אנגעפיהרט דער אנגעקלאגטער פלאר־טשאק. פלארטשאק האט געכאפט 2 אנצוגען פון דער בויד און אנטלאפען. דער עדות האט איהם נאכגעיאגט. פלארטשאק האט איהם אבער גע־וואלט שלאגען מיט א דראנג און דעריבער איז ער צוריקגעגאנגען און בעהאלטען די רעשט סחורה.

אדוו. קאוואלסקי: צי האט אייך פלאר־טשאק געשלאגען מיט א בייטש?

אדוו. בערענסאן: ענטשולדיגט. אדוו. קאוואל־סקי איז דאך א ציוויל־מאהנער און נישט פלאר־טשאק'ס פערטיידיגער.

אדוו. קאוואלסקי: ס'האנדעלט זיך וועגען דעם, אז יודען ווילען קעמפען מיט'ן ציוויל־מאהנער.

אדוו. שטינגער: איך ערקלעהר, אז

יודען ווילען נישט קעמפען מיטן אדוו. קאוואלסקי

און זאל אדוו. קאוואלסקי נישט קעמפען מיט קיין יודען.

„דאס האט ער אליין ערמארדעט“

דער לעצטער עדות פון פרייטאגדיגען טאג איז פראנטישעק ראגולסקי, א שמיד, דער בעזיצער פון הויז, אין וועלכען ס'זענען בעסטיאליש ערמארדעט געווארען דאס פאר־פאלק מינקאווסקי.

ער דערצעהלט, אז דעם קריטישען טאג נאכמי־טאג איז צו איהם אריינגעפאלען די יודישע פאר־מיליע שטארק און האט זיך בעהאלטען אין זיין שלאפצימער. ביי איהם איז אויך געווען בעהאלטען די פאמיליע בארנשטיין. ווען ער האט געזעהן דעם המון, וועלכער האט דעמאלירט יודישע וואוינונגען, דערנעהענטערט זיך צו איהם, האט ער זיך געשטעלט אין פענסטער און געשריגען

„שלאגט נישט דא זענען נישט פארהאן קיין יודען“,

אזוי ארום האט ער גערא(ט)שוועט די פערהאלטענע יודען, מיט אמאל האט ער דערהערט א געשריי פון מינקאווסקי'ס וואוינונג. ער איז ארויסגעלאפען אויף די טרעפ און געזעהן ליגען

מינקאווסקין אין א קאלוזשע בלוט.

איבער איהם זענען געשטאנען עטליכע פארשוי־נען און איהם געשלאגען מיט שטעקענס, ער האט געשריגען „מענשען הרג'עט נישט“.

פראקוראר: אפשר דערקענט איהר איינעם פון זיי, וועלכער האט געשלאגען מינקאווסקי'ן?

עדות: ניין, קיינעם נישט.

פראקוראר: פארוואס ערקלערט מינקאוו־סקי'ס משפחה, אז איהר ווייסט ווער ס'האט דער־הרג'עט מינקאווסקי'ן מיט זיין ווייב.

עדות: איך ווייס נישט.

דא קומט אנ'אויסערגעווענליכער

דערשיטערנדיגער מאמענט

עס הויבט זיך אויף פון ארט דער אלטער פעלדבערג און שרייט אויס צוויי מאל:

— איך קאן מעהר נישט אויסהאלטען:

ער לאזט זיך מיט וואקלדיגע טריט צום ריכטער־טיש ווייזט און אויף ראגולסקי'ן און שרייט אויס:

ער האט זיי דערמארדעט!

פעלדבערג שפריצט אויס די הענט און ... די סצענע מאכט א דערשיטערנדיגען איי...

פיל פון די אנגעקלאגטע ויינע...

פאליציאנטען און וואכשענס האלטען ... דעם בעשולדיגטע פעלדבערג, אבער ער ... דער אום.

מען האט די געריכטס־פערהאנדלונגען ... געריסען.

פעלדבערג'ן האט מען ארויסגעפיהרט ... און מען האט צו איהם ארויסגערופען א ... דער דאקטאר האט געפונען, אז דער צושטאנד ... קראנקען איז נישט קיין ערנסטער. מען האט ... בערהנ'ן אפגעפיהרט אין טורמע־שפיטאל.

דער פארזיצער רייסט איבער די זיצונג ... מינוט, אין דער צייט שטעהט ראגולסקי ... שטענדער, בלייך און ציטערט אינגאנצען.

נאכ'ן עפענען די פערהאנדלונגען פרעג... פעניגשטיין דעם עדות:

— צי האט איהר נישט געהערט דאס ... מעבעל און א געשריי פון די קינדער און ... סקי'ס וואוינונג.

עדות: ניין.

אדוו. פעניגשטיין: צי געדענקט איהר ... ווי ס'האבען אויסגעזעהן די מענשען, וועלכ... בען געשלאגען מינקאווסקי'ן.

עדות: איינער איז געווען העכער ... און דער צווייטער אזוי ווי איך.

דער עדות איז וואס אמאל בלייכער און צי...

דער פארזיצער רייסט איבער די זיצ... שבת 8 א זייגער פריה.

דער שבת'דיגער טאג אין פראצ...

די נעכטיגע געריכטס־פערהאנדלונגען האבען געדויערט פון 8 א זייגער פריה ביז 5 נאכמיטאג. עס זענען אויסגעהערט געווארען 8 יודישע און 20 קריסטליכע עדות.

דער פערהער האט געהאט פיל דראמאטישע מא־מענטען.

די יודישע עדות האבען מיט דער גאנצער קא־טעגארישקייט דערקלערט אז זיי האבען געזעהן ווי בעת די געשעהענישען אין פשיטיק דעם 9 מערץ איז אדורכ־געפאהרען אנ'אויטא מיט חזרים און פון דעם אויטא האט מען געשאסען אין המון. די דאזיגע פעסט־שטעלונג קען אומוואהרפען די גאנצע בעשולדיגונג געגען שלום יחיאל לעסקא.

די 20 קריסטליכע עדות האבען ווי איינער דער־צעהלט וועגען דעם, אז יודען האבען שוין לאנג פאר די אונרוהען צוגעגרייט צו מאכען „א פויערישע התנה“, דאס הייסט אנצופאלען אויף די פויערים און אויף די שטעטעלדיגע קריסטען, כדי זיך מיט זיי אפצורעכענען פאר דעם אנטי־יודישען באיקאט. איין עדות איז אפילו געגאנגען אזוי ווייט, אז ער האט פערזיכערט, אז די יודען האבען געהאט צו־געגרייט גאז־מאסקעס און גראנאטען.

דא האט שוין אפילו דער פארזיצער נישט אויס־געהאלטען און אויסגערופען:

— אפשר טאנקען אויך?

ס'זעהט אויס, אז דער פראצעס איז אויף דעם אופן קאנסטרואירט געווארען דורך די ענדעקישע ארגאניזאציע און אזוי וועט עס ווארשיינליך דער־געהן ביז'ן סוף.

די פערהאנדלונגען הויבען זיך אן מיט'ן אויס־הערען דעם עדות ישראל פעקרמאן. ער הויבט אן צו שילדערן די געשעהענישען אין פשיטיק דעם 9 מערץ. ער דערצעהלט, ווי אזוי דער אנגעקלאגטער סטאשעלקאווסקי האט נישט דערלאזט צו קויפען ביי יודען. ווען די פאליציי האט איהם געוואלט פערהאלטען, האט דער איבריגער המון איהם אפגעשלאגען און דעמאלט האט זיך עס אנגעהוי־בען. דער המון האט געשריגען „הורא נא פאלי־ציאנטוב“. די פאליציי האט זיך צוריקגעצויגען און די פויערים האבען אנגעהויבען שלאגען יודען, דע־מאלירען וואוינונגען, האקען שויבען א. אז. וו.

פארזיצער: צי דערקענט איהר צווישען די אנגעקלאגטע אטעלכע, וועלכע האבען אנטיילגענומען אין די אונרוהען?

דער עדות דערקענט 3 פון צווישען די אנגע־קלאגטע.

פעלדמאן דערצעהלט ווייטער, אז די דאזיגע אנ־געקלאגטע האבען געווארפען שטיינער אויף דער פאליציי, זיי האבען געפרובט שלאגען און טישט גע־שוינט אפילו פרויען און קינדער.

דער עדות פנחס פרידמאן דערצעהלט פאר'ן גע־ריכט, דעם פערלויף פון די געשעהענישען. ער שיל־דערט אויף וואס פארא בעסטיאלישען אופן די פויע־רים זענען אנגעפאלען אויף די יודען.

געשלאגען מיט קלאניצעס און דרענגער

קיינעם נישט געשוינט, דעמאלירט און געראבט, אזוי אז הונדערטער יודען זענען אומגליקליך געווארען.

דער עדות ביילה מויער, איז געווען אויפן מארק, ווען א פויערטע האט געפרובט קויפען ביי א יודישען בעקער. עטליכע כוליגאנעם האבען זי דערפאר צושלאגען. א פאליציאנט האט געוואלט איינעם פון זיי, ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט דעם אנגעקלאגטען שטשאלקאווסקי פערהאלטען. דער המון האט איהם אבער אפגעשלאגען.

דער אנגעקלאגטער צובאק, האט געשריגען אויף דעם פאליציאנט „דו אזא און אזא זוהן“... ס'איז געווארען א מהומה און דער עדות איז אנטלאפען אין שטוב. די געשעהענישען האט זי געזעהן דורכ'ן פענסטער. ווען זי שילדערט דאס, וואס עס איז פאר־געקומען דעם 9־טען מערץ אין פשיטיק, צעוויינט זי זיך שטארק און קען קוים רעדען. זי דערצעהלט וועגען בעסטיאלישען שלאגען יודען מיט דרענגער, אייזענס און שטעקען מיט מעסערס. אלע יודען האבען מורא געהאט פאר מארדען.

אדוו. בערנסאן: פארוואס האט מען ... האט פאר מארדען?

עדות: זיי האבען געשטאכען מיט ... מעסערס.

אדוו. באזשענצקי (ענדעק): צי האט איה... אויך מורא?

עדות: ניין.

ביילה מויער צעוויינט זיך ווידער און ... אז די, וואס האבען געשלאגען געפינען זיך ... עדות.

דער עדות חיה מאנדעל, האט ... סטשאלקאווסקי האט אויסגעשריגען: ... ראבאטי!“ און דאן האבען זיך אנגע... טרויעריגע געשעהענישען.

דער אויטא מיט חזירים

דער עדות משה צאלמאן דערצעהלט, ... טען מערץ אויפ'ן מארק אין פשיטיק, איז ... טע צוגעגאנגען קויפען צו א יוד א פאר ... האט איהר דערין געשטערט. אבער די פויע... געזאגט, אז זי וועט קויפען וואו זי ווי... און וועט קיינעם נישט פרעגען. דעמאלט ... אנגעהויבען צו דעמאלירען די בויד, צו... סחורות, און צו שלאגען די יודען, וואס ... שטאנען נאהענט. ער שילדערט נאך ... כ'איז שפעטער פארגעקומען.

דער עדות לאה ליפשיץ, דערצעהלט, ... געשטאנען אין דער יאטקע פון איהר מוטער ... אונרוהען האבען זיך אנגעהויבען. ס'זענען ... צו לויפען יודען און געהייסען שליסען, ... די פויערים פאלען און אויף דער פאליציי ... ווען דער המון איז געווען אויף דער ... גאס, איז פלוצליננג אדורכגעפאהרען א ... מיט חזרים און פון דעם אויטא האט ... געשאסען.

די ענדעקישע אדוואקאטען נעמען ... עדות אויף א קרייצפערהער, אבער מיט ... צער קאטעגארישקייט שטעלט לאה ליפ... אז פון דעם דאזיגען אויטא האט מען ... בען דעם הויז וואו זי האט זיך געפונ...

פראקוראר: צי האט איהר אייך ... שאסען?

עדות: איך האב גענוי געהערט ...

דער עדות הערש פרידמאן דערצעהלט ...

אנגעקלאגטער בוגאיטשיק האט געשטאכען מיט א מעסער

בוגאיטשיק שטעלט זיך אויף פון ... קלערען, אז דאס איז נישט אמת.

דער עדות סטעפאן פעמשינסקי ... אז נאך מיט 2 וואכען פאר די פשיט... העזישע, האט איהם א יוד דערצעהלט ... מוניזם און האט איהם געוויזען 2 ... פיל קוילען, און האט איהם געזאגט, ... צוגעגרייט פאר די פויערים, וועלכע ... אויפן מארק קיין פשיטיק.

אדוו. פעגינשטיין: ווער איז דאס ... יוד?

עדות: איך קאן איהם נישט.

אדוו פעגינשטיין: ווי אזוי איז ... יהד, וואס זעהט אויך דאס ערשטע ... אייך רעהטען וועגען קאמוניזם און ... רעוואלווערען?

דער עדות פלאנטערט זיך און ווייס ... צו ענטפערן.

כאך די פראגען פון די אדוואקאט... עטינגער, מארגאליס און אנדערע ... סתירות, צווישען זיינע ערקלערונגען ... פארשונגס־ריכטער און בעת'ן פראצעס.

דער עדות קאזשאל ווייסט צו דער... אויך יודישע פרויען האבען אנטייל ... שלאגען די פויערים.

דער עדות גידאנסקא דערצעהלט, ...

(ווייטער זעה 13־טע זייט)

די טראגעדיע פשיטיק
פאר'ן ראדאמער געריכט

אין געריכט־זאל

מאמענטען פון די פערהאנדלונגען

ארוו. פעטרושעוויטש, האט א גוטמוטיג פנים, דער טרויער קאפ, די האלב־געבויגענע, אבער פעסטע פיגור — אלץ ווירקט אזוי אנגענעהם, אזוי מילד. אט אזוי דארף אויסזעהן א פערטיידיגער פון אונשולדיגע, געפייניגטע מענשען. דאס שיינקייט פון ווילנע ליגט אויסגעגאסן אויף זיין געזיכט, די רוהיגקייט פון דער ווילייקע זעהט זיך אין זיינע אויגען.

ארוו. פעטרושעוויטש, דער פארזיצער פון דער ווילנער ליגע פאר מענשען־רעכט איז געווען א נאהענטער פריינד פון מארשאל פילסודסקי, אין די יונגענד־יאהרען געארבייט צוזאמען מיטן מארשאל אין רעוואלוציאנערער ארבייט; שפעטער געווארען א בעריהמטער פערטיידיגער אין פאליטישע פראצעסען, געשיצט פוילישע פרייהייטס־קעמפער און, עס איז איהם געווים שווער געווען שלום צו מאכען מיטן גורל, אז היינט, ווי אין די לעצטע יאהרען, דארף ער ארויסטרעטען אלס פערטיידיגער ווידער אין פאליטישע פראצעסען און אין א סך פראצעסען פון א געוויסען מין בעשולדיגטע יודען אין ווילנא, נאודנע, ראדאם).

עס קליידט איהם אבער, עס פאסט איהם צום מיעסטעטישען פנים, דעם ארוו. פעטרושעוויטש, צו פערטיידיגען די פשיטיקער יודען, צו זיין דער שפיץ פון די אדוואקאטען באזשענצקי, קאוואלסקי און נאיעווסקי.

ארוו. פעטרושעוויטש איז דער עלטסטער אויף דער פערטיידיגונגס־באנק, ער האט הינטער זיך יאהרען־פראקטיק, לעבענס־ערפאהרונג, קאמף יחוס.

* * *

איינער פון די הויפט־פיגורען אינם ראדאמער געריכטס־זאל איז, בלי ספק, דער וואזשני יוזעף. ער געפינט זיך אין זאל בעת די פערהאנדלונגען, בעוועגט זיך זעהר פריי, געהט צו וואו ער וויל און ווען ער וויל, מאכט פארוואורפען, וועמען ער וויל, לאכט הויך, געהט צו צום געריכטס פארזיצער, צום פראקוראר, רוימט איין סודות אויפן אויער — פיהלט זיך ווי א בעל־הבית. טאמער איז א טומעל אין זאל ברענגט ער אין דעם פרעזעס צייט און ער רופט אויס אויפן קול:

— יא פראשען א ספאקוי!

יוזעף געהט צו צו די בעשולדיגטע, מאכט זיי שפעטער־קאס, ווי אזוי צו זיצען, ווי אזוי צו רעדען, — מיט איין ווארט: יוזעף דער וואזשני איז א וויכטיגער מענש א בעל־גוף, — מען וואלט געזאגט זאגען: דער ארנאלד אין ראדאמער געריכט...

איך כאפ מיט איהם א שמועס.

ער דערציילט, אז ער ארבייט שוין אין ראדאמער קרייז־געריכט 13 יאהר, ער איז אנגעקומען אלס „סאניעץ", אלט־זייענדיג 12 יאהר; איצט איז ער פס"ה אלט 25 יאהר. מען זעהט אין זיינע בעוועגונגען און זיינע מעשים, אז זיין אידעאל איז צו ווערען א ריכטער...

* * *

צום ריכטער־טיש ווערט צוגערופען דער אלטער ליזער פעלדבערג. הארט נעבען איהם זעצט זיך אוועק זיין פערטיידיגער אדוו. פעטרושעוויטש. פון דער צווייטער זייט זעצט זיך אדוו. קאוואלסקי ... „קלוסקעלע".

ליזער פעלדבערג רעדט פערהעלטנישמעסיג גוט פויליש. ער זאגט:

— איך בין אלט און שוואך. איך בין א פרומער יוד. איך געהער נישט צו קיין שום פארטייען, אויסער דעם פעראיין פון אברהם אבינו. דער דאזיגער פעראיין הייסט ליב האבען אלע גוטע מענשען. איך וויל בעסער א גוטען גלח, איידער א שלעכטען רב. איך וואוין שוין אין פשיטיק העכער 40 יאהר און האב קיינמאל מיט קיינעם נישט געהאט צו טון. לעצטענס אבער האט זיך ביי אונז אין פשיטיק געשאפען א נייע ריכטונג, אז מען מוז דעם יוד אויסרייסען, צונעהמען ביי איהם דאס לעבען. איך האב דערפאר נישט מורא געהאט, ווייל איך האב די שוץ פון גאט אין הימעל, וואס זארגט פאר יעדען בעשעפעניש.

דער אלטער הויבט אויף די האנד צום הימעל, זיין גרויע באהרד ציטערט...

— די יודען אין פשיטיק — זאגט ער ווייטער — האבען דערפיהלט, אז עס ווערט שלעכט. מיר זענען אוועק צום סטאראסטא. אמת, פאר באיקאט האבען מיר נישט קיין מורא. אונזערע ברידער אין דער געגענט וועלען זארגן פאר אונז. אבער ווען אונזער לעבען שטעהט דירעקט אין געפאהר, האבען מיר געפאדערט, מען זאל אונז בעשיצען. מיר האבען זיך געווענדעט עטליכע מאל צום סטאראסטא, צו דער פאליציי, צום סוף אויך צום קיעלצער וואיעוואדע.

פעלדבערג געהט איבער צום טרויעריגען טאג פון 9־טען מערץ.

דער בעשולדיגטער איז געווען אין דער היים, ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז מ'האט אין גאס געשלאגען זיין זוהן.

אויפן וועג איז מען איהם בעפאלען און געשלאגען — שיער נישט דער'הרג'עט.

פראקוראר: וויפיל קינדער האט איהר?

אנגעקלאגטער: 6 קינדער און 30 אייניקלעך. אלע וואוינען אין פשיטיק.

— די קריסטען פון שטעטעל און פון די ארומיגע דערפער זענען געווען זעהר ארענטליכע מענשען. אבער פלוצלונג האט זיך דארט באוויזן עפעס א „נאראדאוויע" פעראיין און פון דעמאלט אן איז געווארן שלעכט.

א צייט פאר די געשעהענישען האט מען אין שטעטעל געוואוסט, אז עפעס גרייט זיך — 5000 פויערים זאלען געהן אויפן שטעטעל. אויפן מארק זענען דעם 9־טען מערץ געווען העכער 6000 פויערים. צי לעגט זיך אויפן שכל, אז די פאר צעהנדליג יודען זאלען זיך קעגנשטעלען?

דער אלטער פיהלט זיך, ווייזט זיך אויס, נישט ווי א בעשולדיגטער, ער רעדט אביסעל ווי אן עדות. אביסעל ווי א פערטיידיגער... ער, וועלכער איז קיינמאל נישט געווען אין קיין טעאטער און געהערט בלויז צום פעראיין פון אברהם אבינו, קען זיך אויך נישט אריין אין געריכטס־זאכען און פערשטעהט נישט זיין לאגע...

ריכטער פלעוואקא פרעגט:

— צי איז צווישען די יודען געווען עפעס א מין זעלבסטשוץ?

פעלדבערג: איך אליין האב קיין געוועהר נישט געהאט, אבער — וואלט איך געהאט געוועהר, וואלט איך מיך זיכער פערטיידיגט!

אדוו. פעטרושעוויטש: צי האט זיך די יודישע יוגענד געטרייט צו עפעס?

— ניין.

קאוואלסקי שטאמעלט אויס א פראגע:

— איהר האט עפעס געזאגט וועגען א פעראיין, צו וועלכען איהר געהערט...

— יא, צום אייביגען פעראיין פון אברהם, יצחק און יעקב. דער „פעראיין" האט דער ערשטער אנערקענט דעם גאט, וואס הייסט נישט גנב'ענען, מארדען אדער שווערען פאלש.

קאוואלסקי: תלמוד קענט איהר?

— יא. איהר קאנט זיך מיט מיר פערהערען א גאנצען טאג. וואלטען זיי — ווייזט ער אויף דער קריסטליכער בעשולדיגונגס־באנק — געקענט תלמוד, וואלטען זיי געוואוסט, ווי מען דארף זיך אויפפיהרען.

— צי אויסער אייער פעראיין געהערט איהר אפשר אויך צו חסידים, ציוניסטען?

— ניין.

— הייסט עס — וויל קאוואלסקי שטעלן א „שפיצינע" פראגע — אז איהר ווייסט נישט, צי מ'האט זיך אין די יודישע פעראיינען געלערנט שיסען פאליאקען?

דער אלטער איז פשוט עמפערט.

— וואס טוט זיך מיט אייך? וואס פאלט אייך איין? — חופט ער אויס.

דער פארזיצער מוסר'ט דעם שלום־מיל'דיגען אדוואקאט, אז אזוי זאל ער נישט שטעלן קיין פראגען.

דער אלטער פעלדבערג געהט ארויס זיגרייך פונם קרייץ־פייער.

אבער אין דעם גיבען אפ זייערע ערקלערונגען די אנגעקלאגטע יודען, יענע צושראקענע, צוטומעלטע, וואס חלש'ן אין געריכטס־זאל. שטיקער מענשליכע עקזיסטענצען, יענע — וואס ווערען אונטערדריקט אונטערן אנדראנג פון אינקוויזיטארישע פראגען פון ענדעק און אדוואקאט קאוואלסקי — „די יודען פון דער פארטיי", „די יודען פון דער מאפיע", „די יודען פון דער רעוואלוציאנערער אונטערוועלט" האבען נישט גערעדט איינהייטליך ווי אין א סאר.

איינער פון זיי (דער בעשולדיגטער שאול קרענצעל) האט געגעבען א פרייען לויף דעם דערשטיקטען בעדערפעניש אויסצוויינען זיך דורך א מענש וועלכער האט אין דעם שרעקליכען 9 מערץ געהאט צייט צו טראכטען נאר וועגען דעם, ווי צו שיצען פון די מערדערישע קלעפ זיין פרוי און קינדער. און וועלכער זיצט היינט ד'רפאר אויף דער בעשולדיגונגס־באנק. עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער אז איצט, ווען דורך דער סאנקציאנירטע, דורך דער געריכטס־פראצעדור פראגען פון פארזיצענדער איז אויפגעטרייסעלט געווארען די איטערנדיגע וואונד אין הארץ פון אומגליקליכען יוד, האבען זיך איהם פון דעם הארץ ארויסגעריסען ווערטער אנגעזאפט מיט דעם אייגענעם בלוט און גאל.

אן'אנדערן בעשולדיגטען יודען (יצחק באנדע), האט זיך געמאכט א געלעגענהייט א בלייץ צו טון מיט דעם אמת'ען יודישען נאלגען הומאר. אויף דער פראגע פון די אדוואקאטען קאוואלסקי און ניעדזוויעדזקי, צי ער פיהלט דעם אנטי־יודישען באיקאט, האט באנדע געגעבען אן'ענטפער, וואס וועט די דאזיגע אפוטרופסים פון די ענדעקעס נישט ערלויבען צו מאניפעסטירען זייער צופרידענהייט.

— ניין, — ענטפערט באנדא — איך פיהל נישט דעם באיקאט. איך בין אן'עופות־הענדלער. אין מיין בראנזשע דארף מען זיך קענען אויף דעם ענין. און די מיטאמאל געווארענע „קאנקורענטן" קענען קיין געשעפטען נישט פיהרען. עס קומט ביי זיי נאר נישט ארויס און מיר געהט עס אלץ בעסער. וואס? דער אדוואקאט האט, אז ס'וועלען באלד קומען קריסטליכע קאנקורענטען שוין קוואליפיצירטע?... דאס איז הערליך! וואס מעהר סוחרים — אלץ בעסערע געשעפטען!.. וועט מען ערשט מאכען גוטע געשעפטען...

אנדערש רעאגירט אויף די פראגען פון די ענדעקעס און טאגעס דער אלטער האמערבערג. דער האזינגער ארימער שוסטער האט שוין נישט קיין מוט. צי ער האט געליטען פון באיקאט? זיכער! ער האט געליטען און לייד'ט בסדר. זייט א לאנגער צייט האט ער שוין נישט פערדינט קיין צובראכענעם גראשען. די פשיטיקער באיקאט־פיקעטען ווירקען זעהר גוט... קיין שום פשיטיקער פויער וועט נישט וואגען צו בעשטעלען זיך א פאר שטיוועל ביי א יוד... ער, האמערבערג, הונגערט... און א סך, זעהר א סך האמערבערג'ס הונגערן געפינען זיך אין פשיטיק...

דאסמאל קענען די ענדעקישע אדוואקאטען זיין צופרידען, זיי קענען מיט שמחה זיך רייבען די הענד.

פערשידענארטיג פערהאלטען זיך די פשיטיקער יודען פון דער ראדאמער בעשולדיגונגס־באנק דער „יונגער יוד אין די ברילען" — דער בעשולדיגטער לעסקא בעט דאס געריכט, אז מען זאל איהם איינשפארען דאס פערגעניגען דירעקט צו ענטפערען דעם אדוו. קאוואלסקי. אן'אנדערער בעשולדיגטער וויל דערמאנען וועגען דעם בירגערליכען בעוואוסטזיין, וואס ער האט ארויסגעטראגען פון דעם דינסט אויפן קאמפספעלד פאר דער פוילישער אומאפהענגיגקייט. ער וועט רעדען וועגען זיין געזעלשאפטליכער פליכט, וואס האט איהם בעוואויגען פריוויליג אפצוגעבען ערקלערונגען אין פשיטיקער ענין... און דער בעשולדיגטער ליזער קירשענצוויג וועט גאר נישט זאגען — עס וועלען אונטער איהם אנהויבען צו ציטערן די פיס, א טויטליכע בלאסקייט וועט זיך צוגיסען אויף זיין קרענקליך פנים.... און דער געקוועלטער פשיטיקער מארטירער וועט פאלען אונטער דעם אונטראג פון דער אונהיימליכער לאסט: א געהעריגער פאראגראף, וואס האט זיך אפגעשלאגען פון די אייגענטליכע שולדיגע אין דער טראגעדיע, בכדי מיר נישט, דיר נישט טרעפען אין — קירשענצוויג, אין איינעם פון די „פילארען" פון דער יודישער מאפיע, פון דער יודישער פערשווערונג...

דער „פיליאר" חלש'ט אין געריכטס־זאל..

עס איז א שווערער ענין צו זיין א בעריכטשאפטער פון אזא פראצעס! מיט טרויער טרינקט מען זיך אן מיט א שיעור.

נ. פ.

גרויסער פראצעס פון ענדעקישע
טעראריסטען אין ווילנע

ווילנא. דאנערשטאג האט זיך אין דער 1־טער שטראף־אפטיילונג פון ווילנער קרייז־געריכט אנגעהויבען דער סענסאציאנעלער פראצעס פון די ענדעקישע טעראריסטען, וועלכע האבען ארגאניזירט די אויפרייסען פון זייגער־מינעס אין יודישע געשעפטען.

די 7 אנגעקלאגטע ווערט פארגעווארפען, אז זיי האבען אין דער צייט פון העלפט יולי 1934 יאהר ביז'ן 28־טען יאנואר 1936 יאהר זיך בעטייליגט אין דער ארגאניזאציע „דער נאציאנאל־ראדיקאלער לאגער" און געשטעלט זיך פאר אן'ענדציל אומצוווארפען מיט געוואלד די רעגירונג און פערנעמען די מאכט. אין דער צייט פון אנהויב דעצעמבער ביז'ן 5־טען יאנואר האבען זיי אויסגעפיהרט באמבען־אטענטאטען פון אוסיי שאפירא אויף פאהוליאנקע און יצחק קאץ („אוניווערסאל") אויף ברייטער גאס.

דער אנגעקלאגטער זיגמונט קוטשינסקי, אז ער האט אונטערגעלייגט די זייגער־מינע אין „אוניווערסאל" און דער סטודענט ריטשארד באנאראווסקי אין דעם, אז ער האט געפרובט ארגאניזירען דעם אויפרייס אין אליהו זרוזשאנס פערפומעריע־געשעפט אויף מיצקעוויטש גאס.

דער בעשולדיגונגס־אקט שילדערט גענוי די ענטשטייאונג, די צילען און די קאמפף־מעטאדען פון דער נארא־ארגאניזאציע. אין 1926 יאהר איז אין פוילען, לויט דער איניציאטיווע פון דאמאן דמאווסקי ענטשטאנען דער „לאגער פון גרויס־פוילען", וועלכע איז געווען די יונגעד־ארגאניזאציע פון דער ענדעקישער פארטיי.

דעם 27־טען אפריל 34־טען יאהר איז קיין ווילנע געקומען דער נארא־אנפיהרער יאן מאסטראף און ארגאניזירט דא אן'אפטיילונג פון דער „נארא" ארגאניזאציע אלס פיהרער, פון וועלכער ער האט בעשטימט דעם סטודענט יאן סמאלינסקי. מיט איהם איז אבער די נארא־אנפיהרונג נישט געווען צופרידען און קיין ווילנא איז ארויסגעשיקט געווארען א נייער „פיהרער". דאס איז געווען איינער פון די אנגעקלאגטע אין היינטיגען פראצעס — דער סטודענט מעדראוש גאניעוויטש, וועלכער איז געקומען קיין ווילנא אין מאי 1934.

די נארא־ארגאניזאציע ענטוויקעלט אין ווילנא אונטער גאניעוויטשעס אנפיהרונג א לעבהאפטע טעטיגקייט. ס'ווערט פערשפרייט די אנטיסעמיטישע „שטאפעטע", מען קאלפארטירט אין שטאט אנטיסעמיטישע פראקלאמאציעס, אלץ אפטער און אפטער ווערען פערצייכענט פאלען פון האקען שויבען און שלאגען יודען.

ווען מען האט פערוואהרט די „שטאפעטע" האט מען זי פערשפרייט אומלעגאל, מען פלעגט שיקען די בראשורען אין קאנווערטען ווי געוועהנליכע בריף. אין די בראשורען איז געשטאנען אז: א. נ. ר. איז גרייט צו קעמפען מיט געוועהר אין האנד, אז דאס איז א רעוואלוציאנערע ארגאניזאציע, אז די „שטאפעטע" ווערט פערשפרייט אין 65 טויזענד עקזעמפלארען א. אז. וו.

דער שעף פון אויספארשונגס־אמט דערציילט:

דער אמט האט דערהאלטען אינפארמאציעס, אז מעדראוש גאניעוויטש, זיגמונט קוטשינסקי, ר. בערנאטאוויטש, ז. מישנדזיבלאצקי און הענריק פאנקעוויטש האבען געשאפען א קאנספיראטיווע ארגאניזאציע, זיי האבען ענטוויקעלט א לעבהאפטע טעטיגקייט צווישען די סטודענטישע ארגאניזאציעס א.א.וו.

דעם 20־טען דעצעמבער 1934־טען יאהר האט די פאליציי אדורכגעפיהרט א רעוויזיע אין גאניעוויטשעס וואוינונג, וואו מען האט געפונען א מאנוסקריפט פון א ליד, וועלכער הויבט זיך אן מיט פאלגענדע ווערטער: „קאנסטו דאס לאנד, וואו דער יוד, ווי א שרץ ער מעהרט זיך, זאפט אויס ביי די גוים דאס בלוט און דאס פאלק דערשטיקט און פעראָרעמט".

ביי א צווייטען אנגעקלאגטען קוטשינסקי'ן האט מען געפונען א טאגבוך, אין וועלכען ער דערציילט וועגען „העלדישע טאטען", ווי אזוי זיי האבען פערנאנדערגעגאסען א שטינקענדיגע פליסיגקייט אויף אן אקאדעמיע לכבוד דעם מארשאל און געצוואונגען די פערזאמעלטע צו פערלאזען דעם זאל, ווי מען האט בעפאלען און געשלאגען יודען א. אז. וו.

ברענגענדיג דעם פאקט, אז דער רומענישער סטודענט קאנסטאנטינעסקו האט דערמארדעט דעם רומענישען פרעמיער, וועלכער האט פאנאנדערגעלאזט די אנטי־יודישע ארגאניזאציע „די אייזערנע גווארדיע", שרייבט קוטשינסקי, אז אין שייכות מיט'ן פונאנדערלאזען דעם לאגער פון גרויס־פוילען האט זיך אין פוילען נישט געפונען קיין איין „שליאכעטנער" מענש, וועלכער זאל נוקם זיין זיך אין...

ביי די דריי אנגעקלאגטע האט מען געפונען נאך פיל קאמפראמיטירענדע מאטעריאלען און א סכעמע פון אן'אויפרייס־אפאראט מיט א זייגער־מעכאניזם.

די אנגעקלאגטע האבען אין דעצעמבער 1935 יאהר אנגעהויבען אויסצופיהרען באמבען־אטענטאטען אויף יודישע געשעפטען:

דעם 9־טען דעצעמבער 1935 יאהר איז פארגעקומען דער אויפרייס אין שאפיראס געשעפט. מען האט אין דער טייוועל־מאשין געפונען א שטיק גומע, וועלכע מען האט בענוצט ביים פעריכטען די וואסער־רעהרען אין דעם אקאדעמישען הויז אויף ביפאלאווע בארג.

דערנאך איז געקומען דער אויפרייס אין „אוניווערסאל" (4־טען יאנואר 1936) בעת וועלכען די אייגענטימעריך פון געשעפט און צוויי עקספעדיציטקעס זענען פערוואונדעט געווארען.

לויט די אינפארמאציעס, וועלכע די פאליציי האט דערהאלטען, האבען ביידע אויפרייסען ארגאניזירט די מיטגלידער פון דער קאנספיראטיווער „נארא"־ארגאניזאציע.

דעם זעלבען אווענד איז פערהאלטען געווארען אויפ'ן חשד פון אויספיהרען דעם אויפרייס ריישארד בערנאטאוויטש וועלכער האט דערציילט בעת'ן פערהער, אז ער האט צוזאמען מיט גאניעוויטש'ן און קוטשינסקי'ן געמאכט צוויי אויפרייס־מינעס. אין איינעם פון זיי האבען זיי אריינגעלייגט עטליכע רעוואלווער־קוילען, שראט, קוילען א. א. ז. בארנאראווסקי האט אויסגעפיהרט דעם אויפרייס ביי שאפיראן, ער בערנאטאוויטש האט דעם 4־טען יאנואר געגעבען א צווייטע אויפרייס־מינע קוטשינסקין, וועלכער האט איהם וועגען דעם אליין געבעטען, בעת דער רעוויזיע האט מען ביי גאניעוויטש'ן געפונען קאמפראמיטירענדע מיטעריאל, ביי קוטשינסקי'ן 7 קוילן. בעת דער רעוויזיע ביי בערנאטאוויטש'ן האט מען געפונען פאקטישע בעווייזען פון פערברעכען, ביי זשארנאווסקי'ן א בקשה צו דער מאכט וועגען ארויסגעבען א נייע צייטונג „שטאפעטא ווילענסקא" א. א. וו.

קוטשינסקי איז קאנפראנטירט געווארען מיט סאניע מאגילניק און חיה קאץ פון „אוניווערסאל", וועלכע האבען דערקענט אין איהם דעם שולדיגען אין איבערלאזען אין געשעפט די אויפרייס־מינע.

דעם 8־טען יאנואר האט די פאליציי איבערגענומען א פאסט־פאקעט, וועלכע ס'האט בעקומען א געוויסער אסטראמבאוויטש.

אויפ'ן פעקעל איז געווען אן'אויפשריפט „קאנפעקציא", אין פעקעל האט זיך געפונען פאגראם־ליטעראטור. ער האט דערקלעהרט, אז ער האט שוין צוויי מאל בעקומען אזעלכע פעקלעך פאר בערנאטאוויטשן.

באנדאראווסקי האט געוואלט אויספיהרען דעם אויפרייס אין פרוזשאנס געשעפט.

— פרייטאג און שבת זענען אויסגעהערט געווארען א ריי עדות און עס האבען גערעדט דער פראקוראר און פערטיידיגער.

ווילנא, 6 (טעלעפאניש)

היינט איז ארויסגעטראגען געווארען דער אורטייל פון די 7 ענדעקישע באמבען־ווארפערס.

דער הויפט־אנגעקלאגטער איינוש. שימאן בארנעוויטש איז פערמשפט געווארען אויף 5 יאהר טורמע, 4 ווייטערדיגע אנגעקלאגטע אויף 3 יאהר און איינער אויף 2 יאהר, ווען מ'האט די פערמשפטע ארויסגעפיהרט פון געריכט האבען די פערזאמעלטע זיי געמאכט אוואציעס און ס'האבען זיך געהערט אנטי־יודישע אויסרופען.

ארץ-ישראל איז איצטיגן מאמענט

פון אונזער ספעציעלען שליח סט. געלבארד

— 1. —

די בלוטיגע אונרוהען, וועלכע קומען פאר אין די לעצטע 6 וואכען אין ארץ-ישראל, האבען א מערע בעדייטונג, ווי דאס וואלט זיך געקענט אויסדריקען, ס'וואלט געווען א טעות צו מיינען, אז די געשעהענישען אין יפו, ירושלים, טול-כרם און אין אנדערע ערטער פון לאנד האבען נאר א לאקאלען כאראקטער, און דאס דערשטיקען זיי, וועלכע איז בעצם פאר גרויס-בריטאניען א נארישקייט, וואלט ליקווידירט די איצטיגע אקטועלע אנגערוהטאנגטע פראגען, וועלכע זענען א קניפּ פון ענגליש-יודיש-אראבישע פראבלעמען.

ס'איז בעקאנט, ווי שטארק ס'איז געלעגען ענגלאנד אויף צו דערהאלטען דעם פאלעסטינער מאנדאט. פאלעסטינא, וועלכע האט דורך יאהר-הונדערטער געשפּילט א גרויסע ראָל, אלס סטראטעגישער פונקט אויפן נאהענטען מזרח, ווערט איצט געהיטען דורך דער ענגלישער רעגירונג ווי אן אויג אין קאפּ. די פאליטישע בעציהונגען אין אייראפּע, דער קריג פון איטאליען אין אביסיניען און די געגנזייטיגע קאמפּראמיטאציע פון דער פעלקער-ליגע אלס אינטערנאציאנאלע אינסטיטוציע, האט געבראכט דער צו, אז גרויס-בריטאניען מוז איצט, אינטענסיווער ווי שטענדיג, פערשטארקען איהרע פאזיציעס ביים מיטעללענדישען ים. אמבעסטען זאגט וועגען דעם עדות דער פאקט, אז חיפה, וועלכע איז ביז איצט געווען א האנדעלס-פּאָרט, איז פערוואנדעלט געווארען אין א קריגס-פּאָרט און אן אנ'ערנסטע באזע פאר בריטישען פלאט, ווי אויך דאס וואס ס'ווערט פּראָיעקטירט דער בוי פון א צווייטען קריגס פּאָרט אין דרום-פאלעסטינא אין עקבא.

גרויס-בריטאניען, שטרעבענדיג צו איבערצייגען די פעלקער-ליגע וועגען דער נויטיגקייט ווייטער צו דערהאלטען דעם מאנדאט איבער פאלעסטינא, האט געקוקט דורך די פינגער אויף די ערשטע יודיש-אראבישע קאמפען, וועלכע זענען פראוואצירט געווארען דורך דער אראבישער בעפעלקערונג. כדי זיך בעסער צו האלטען אין זאטעל האט מען אונטערגעשטראפּט לאנג מאלעדירט די בעוואפענטע אנפאלען אויף די אלטע און נייע יודישע קאלאניעס, אויף דער גרעניץ פון תל-אביב, וועלכער איז דער דירעקטער שכן פון יפו און אין יפו אליין, אין וועלכער עס וואוינען 10 טויזענד יודען.

און ערשט דעמאלט ווען פון אנ'אראבישער האנט איז געפאלען דער ניינטער יודישער מת, האט די מאנדאטען-מאכט בעאויפטראגט די פאליציי און מיליטער צו מאכען א געברויך פון הייס געוועהר.

גרויס-בריטאניען האט זיך אבער פערהעכענט. די געשעהענישען האבען אנגענומען א בעדייטענד גרעסערען פערנעהם, ווי מ'האט געמיינט, דערביי האט זיך די שארף געווענדעט נעגען איהר אליין. דאס האבען בעוויזען די פיל דעמאנסטראציעס, אנגריפען אויף רעגירונגס-בנינים, מיליטער-פאטרולען, באהנען, בריקען א. ד. גל. די פאן-אראבישע בעוועגונג האט זיך פונאנדערגעשפּרייט. דער אראבישער גענעראל-שטרייק האט ארומגענומען ברייטע קרייזען. אלס הויפּט-לאזונג איז ארויסגערוקט געווארען די אומאפהענגיגקייט פון אראבישען פאלק, ווער ס'האט זיך גענוי צוגעקוקט צו דעם נייעם ארץ-ישראל, דער ארבייט פון דער יודישער קאלאניזאציע, דעם פראצעס פון שטענדיגען ענטשטעהען פון הערליכע מאדערנע ישובים און יודישע שטעט, דער פערשטעהט און ווייס, אז נאר די ערשיינונגען און נישט קיין אנדערע האבען בעאונרוהיגט די אראבישע בעפעלקערונג. דער אראבער, וועלכער וואוינט נאך אין פרימיטיווע ליימענע הייזלעך, וועלכער ארבייט נאך מיט דער הילף פון א הילצערנער אקער-אייזען, קוקט מיט קנאה אויף דעם אולטראמאדערנישטען פונאנדערבוי פון חיפה, תל-אביב און

אפילו יפו, אויף דעם מאהערגעם פונאנדערבוי פון די עלעקטריפיצירטע קאלאניעס און יודישע קיבוצים, וועלכע זענען פערזעהן מיט די נייעסטע אגראר-מכשירים.

דער אראבישער הויפּט-ראט האט בעשלאסען צו ארבייטען שנעל, כדי אויסצומיידען דאס שאפען פון א יודישער מעהרהייט אין פאלעסטינא, און כאטש דער לעבענסניווא פון דורכשניטליכען אראבער האט זיך געהויבען, כאטש דער אראבישער ארבייטער איז געווען בעשעפטיגט ביי די יודישע פּויער-ארבייטען, אין פרדס אדער פאבריק — האט די גרויס-קאמיטעט ארויסגערוקט דעם פאסטולאט אפצושטעלען די יודישע אימיגראציע. ענגלאנד האט נישט געקענט און קען נישט איינגעהען אויף אזא פארשלאג, זי איז דאך צוגעזאגט פון די מאנדאטען יודישע אינוועסטיציעס אין פאלעסטינא. דער ישוב אליין האט אויפגעהויבען די שטים פון פּראָטעסט, גרייט אין יעדען פאל צו קרבנות, כדי צו פערטיידיגען יעדע פוסט יודישע ערד.

איצט דויערט דער קאמף, ער האט ארומגענומען דאס גאנצע לאנד. די לאגע איז זעהר געשפאנט

אבער, וואס מען מוז בעטאנען, זי האט נישט ארויסגערופען צווישען יודען קיין שאטען פון אונרוהע. דער יודישער האנדעל און די יודישע ארבייט אין ארץ-ישראל געהט מיט דעם נארמאלען גאנג, און די געפעהרליכע ערטער, וועלכע זענען בעהערשט דורך די אראבישע נאציאנאליסטען ווי יפו און ירושלים הויערט דער אויסנאהם-צושטאנד. די קאמוניקאציע צווישען תל-אביב און חיפה איז בעשווערט און די אויטאבוסען, אדער בעסער געזאגט, די קאראוואנען יודישע אויטאבוסען מיידען אויס די אראבישע ישובים טול-כרם, דזשענין און אנדערע אונטער דעם שוץ פון געפאנצערטע אויטאס פון ענגלישען מיליטער. קיין שום אראבער וועט אבער נישט האבען די דרייסטקייט אריינצודרייסען זיך אויף דער טעריטאריע פון תל-אביב אדער אין א יודישער קאלאניע, ווייל דא וואלט איהם געדראהט אנ'ערנסט געפאהר. נאר אין חיפה זעהט מען פיל אראבער, אבער דא זענען די בעציהונגען פיל בעסער. די אראבער ארבייטען, נישט קוקענדיג אויפן שטרייק, אין פארט, זייערע געוועלבער זענען אפען. דער איינציגער צייכען פון די אויסנאהמס בעצי

התנגן זענען די הראטעגע קראטען אויף די יודישע אויטאבוסען, וועלכע פאהרען אדורך דורך די אראבישע קווארטאלען.

די אונרוהען קומען איצט פאר נאר אויף ביט פון די אראבישע ישובים און טראגען כאראקטער פון צוזאמענשטויסען מיטן מיליטער דער מיט דער פאליציי. די יודען האבען מורא נישט, און די קאלאניעס זענען זיי אין די שטעט עקזיסטירען ארגאניזירטע בירגער-מיליץ, וועלכע וואכט כסדר איבער זיכערקייט, ווייל די פאליציי און מיליטער ליהען די גרעניצען פון די שטעט.

באמבעס עקספּלאדירען יעדען טאג, אבער יפו, די דעמאנסטראציעס דערגעהען קיין תל-אביב בער זיי האבען נאך קיינעם נישט העטאנגען שפּור פון דעפרעסיע. די יודען זענען היינט און ארגאניזירט. אויב זיי רעאגירען נישט איינצעלנע אנפאלען אויף יודען אין ירושלים יפו, איז עס נאר צוליב טאקטישע טעמים. בער און די רעגירונג ווייסען וועגען דעם צייטענט. די אקטיווע אקציע פון די יודען ועשטערט דעם תל-אביב'ער יריד און דער פון דער אגענץ. ס'איז כאראקטעריסטיש, די רעוויזיאניסטען טרעטען נישט ארויס רוף פון זשאבאטינסקי, אגרעסיוו און אויף דירעקטע אנגריפען.

(צווייטער בריף מארגען)

20 יאהר זייט דער גרעסטער ים-שלאכט ביי סקאגעראק

די טעג איז געווארען 20 יאהר, זייט אויף דעם צפון-ים האבען זיך צוזאמענגעשטויסען די פלאטען פון גרויס-בריטאניען און פון דייטשען רייך אין דעם גרעסטען קאמף, וואס די געשיכטע האט נאר געקענט. די דאזיגע ים-שלאכט, וואס איהר פערלויף איז ביז צום סוף פון דער מלחמה נישט געווען בעקאנט און סיי לאנדאן, סיי בערלין האבען אפיציעל געמעלדעט, אז דער שונא איז צושמעטערט געווארען.

לאנג איז דער פלאן צו באמבארדירען דעם ענגלישען פארט סונדערלאנד, אפגעלעגט געווארען, ענדליך האט די דייטשע אדמיראליטעט בעשלאסען דורכצופיהרען א אנגריף דעם 31. מאי 1916, צו דעם ציל זענען די הויפט כחות ארויס פון ווילהעלמסהאפען. אין דער שפּיץ איז געגאנגען די עסקאדרע קרייצער שיפען פון אדמיראל היפער. דער ענגלישער אויסשפּיר דינסט האט בעמערקט נאך דעם דאזיגען אוואנגארד און באלד איז אויף דער אנדערער זייט ים ארויסגעגעבען געווארען דער בעפעהל ארויסצושווימען צום קאמף, בכדי צו פערניכטען די פיינדליכע עסקאדרע.

אין די היינטיגע צייטען האט קיין שום מלוכה נישט אזא גרויסע צאהל שיפען, ווי עס האבען זיך דעמאלט געפינען אונטער די בעפעהלען פון אדמיראל דזשעליקא, אין סקאפא פלאו ביי די נעבעלדיגע ברעגעס פון שאטלאנד זענען געשטאנען אויפן אנקער 30 קאלאסען, וואס האבען ביז דאן דעם שונא נישט געזעהען, נאר, דערפאר ווייל ער האט זיי שטענדיג אויסגעמיטען. נעבען זיי אויף דרום האט זיך געפינען די שנעלסטע ענגלישע עסקאדרע אונטער דער אנפיהרונג פון אדמיראל ביטי.

דער דייטשער אדמיראל שעער האט נישט געהאט אונטער זיין קאמאנדא קיין סך שוואכערען פלאט, אבער דער גייסט פון ענגלישען פלאט איז געווען פון אייביג אן א אנדערער.

ארום 2 א זייגער נאכמיטאג האט דער ענגלישער קרייצער „גאלאטעא" בעמערקט עטליכע צעהנדליג קילאמעטער אויף מערב פון אטלאנדיע א טלופ פארע, וואס האט זיך אויפגעהויבען פון א נארוועגישער טראנספארט שיף וואס איז פערהאלטען געווארען דורך דייטשע טאָרפּעדא שיפען. דער סיגנאל, וואס איז געגעבען געווארען דורך דעם ראדיא: „איך זעה דעם שונא" קען בעטראכט ווערען אלס אנהויב פון דער שלאכט וועלכע האט דעצידירט וועגען אויסגאנג פון דער מלחמה און היינטיגען אויסזעהען פון דער וועלט.

צו הילף דעם אוואנגארד האבען געאיילט די עסקאדרעס קרייצער שיפען און זיין אדמיראל ביטי וואס איז געשווימען אויף דער בעריהמטער שיף „ה. מ. ס. לייאן" האבען בעמערקט אויפן האריזאנט די אנקומענדע דייטשע שיפען, האט ער געמיינט, אז עס איז געקומען דער מאמענט צו פערניכטען דעם שונא. א ענליכען פלאן האט אויך געהאט דער דייטשער אדמיראל היפער, ווייל ער איז געווען זיכער, אז ער וועט בעווייזען צוצופיהרען דעם ענגלישען פלאט אונטער דעם פייער פון די הארמאטען פון די דייטשע פאנצער שיפען און צושמעטערען דעם שונא.

די דייטשע קאלאסען האבען געבילדעט א גרויסען בויגען, און ווען עס האט זיך געדוכט די ענגלענדער, האבען זיי אנגעהויבען צו אנטלויפען. אדמיראל ביטי, וואס האט געהאט די שנעלסטע שיפען, האט בעשלאסען אפצושניידען זיי דעם וועג און אנגעהויבען נאכצויאגען די דייטשען אין דער שפּיץ, זיין 6 קרייצער שיפען בעת די 5-טע עסקאדרע איז, צוליב א שלעכטען איבערגעבען דעם בעפעהל געבליבען פון הינטען.

ארום 3 א זייגער מיט 48 מינוט האט א בליץ געטון די ערשטע סאלווע פון די דייטשע שיפען און אין א האלבער מינוט ארום האבען די ענגלענדער, וואס זענען געווען ווייט 14 קילאמעטער אפגעענטפערט. די דייטשע שיפען „ליטצאוו", „דערפלינגער", „זיידליץ", „מאלטקע" און „פאן דער טאן" זענען געשווימען מיט דער שנעליגקייט פון

וא שנעל-צוג און פאראלעל צו זיי די ענגלישע שיפען „לייאן", „פרינצעס ראיאל", „קוויק- טיגר", „ניו-זעעלאנד", „אינדעפאטיגעבל". יעדער פון די דאזיגע 20 טויזענט טאניגע האט יעדע האלבע מינוט ארויסגעווארפען א פון אכצעהן הארמאטען. שוין נאך די פון אנהויב פון דעם שלאכט, האבען די קוילען אנגעהויבען צו טרעפען אין 4 א זייגער האט א גאנצע סאלווע געט שיף „אינדעפאטיגעבל" און אין א מינוט האבען פרישע צוויי גראנאטען געטראפען געהאקט זיין פאנצער און אריין אין פולווער גאזין. עס איז נאכגעקומען א שרעקליכער רייס און די ריזיגע שיף איז ווי דורך א פאלען זיך אויף צוויי טיילען איינגעזונקען אין ים צוזאמען מיט דער מאנשאפט, וואס שטאנען פון 1015 מאן.

די דייטשע און ענגלישע כחות אזוי ארום אויסגעגליכען, עס איז מינוט און די דייטשע שאסען האבען הויבען צו טרעפען. אין א פאר מינוט דערזעלבער גורל וואס דעם אינדעפאטיגעבל פען אויך דער „קוין מערי", אונטער פון שרעקליכע עקספּלאזיעס איז די צוזאמען מיט 1200 מענשען אראפּ אין פון אקעאן.

אבער ווייט אויף צפון-מערב האט בען צו בעווייזען זיך די 5-טע עסקאדרע עווען טאמאס אבער גלייכצייטיג האט ע וואלקען רויך אויף דרום-מזרח עס דערנעהנטערט זיך דער אדמיראל ווען די דייטשע דרעדנאוטען וואלטען אויף א 30 קילאמעטער נעהנטער וואלט שיפען פון אדמיראל ביטי וואס זענען גערינגעלט פון ביידע זייטען קיין איינע און דאו וואלטען די דייטשען זיך געקענט טען מיט דעם „גרויסען פלאט". די האבען זיך אבער בעצייטענס אריענטירט ערשטען מאל זייט יאהר הונדערטער האבען מוט ראטעווען דורך אנטלויפען. פון צפון א גקומען דערוויל דער ענגלישער אדמ טאמאס און זיין עסקאדרע און באלד דזשעליקא אליין, אזוי אז די דייטשען פערפאלגט ביטי'ן האבען אנגעטראפען נייעם שונא.

דער פלאן פון אדמיראל דזשעליקא געווען אויף ענטוויקלען אלע כוחות אין דאס וואלט דערפיהרט צו דער פולשטענדיגער ניכטונג פון דייטשען פלאט. אבער געווען וואס איז מיט זיינע שיפען אנטלאפען ווייו פערשטעלט דעם וועג אזוי אז דער איז שוין צו לאנגזאם אויסגעפיהרט געווארען דער 5-טער עסקאדרע האט זיך געמוהט דער בעשעדיגטער דרעדנאוט „ווארספּייט" איז שוין צו לאנגזאם אויסגעפיהרט געווארען די שיף „וואריאר" איז דערטרונקען דייטשען האבען זיך אריענטירט, או געגען זיך די גאנצע ענגלישע מאכט און ווען הונדערט שיפען האבען אנגעהויבען מיט פולע סאלוועס האט דער דייטשער שעער ארויסגעגעבען דעם בעפעהל צוריק

עס איז שוין געווען שפעט אין אווענט האט פון די שיפען פון אדמיראל היפּער האט נאכ'ן צוריקציהען זיך פולשטענדיג דעם קאנטאקט מיט די ענגלענדער נייעם שונא. דאס זענען געווען די שיפען יראל העיר. און דא איז די ענגלישע רינסאבל" אונטערגעגאנגען צוזאמען דער פון דער עסקאדרע, צוליבן דאוו האט אדמיראל שעער בעשלאסען פרובען זיין גליק. ווידער האבען זיינע שיפען צוריקגעקערט אבער אנטו דעם הורראגאן פייער פון די דרעדנאוטען נישט פעהיג צום קאמף, האט אדמ

(ווייטער זעה 13-טע זייט)

וואס עס שרייבט דער סאנאטארישער „קוריער פאראנני"

וועגען די געשעהענישען אין מינסק-מאזאוויעצק

אין פרייטאגדיגען „קוריער פאראנני" איז פערעפענטליכט א קארעספאנדענץ פון מינסק-מאזאוויעצק. דער קארעספאנדענט דערצעהלט, אז דער באהן קאסירער האט איהם געזאגט, דאס די גרעסטע בעוועגונג האט געהערשט אויף דער באהן מיטוואך, ווען די יודען האבען מאסענהאפט פערלאזען די שטאט, מיטפיהרענדיג מיט זיך דאס נויטיגסטע פון וועש און זאכען. די צוגען בעזונדערס אינדער פריה זענען געווען איבערפולט, ווייל די אויטאבוס אייגענטימער, וואס קורסירען אויף דער ליניע מינסק-מאז. — ווארשע האבען נישט געוואלט מיטנעהמען די פאסאזשירען פון נישט ארישע אפּשטאמונג, ענליך האבען זיך אויך פערהאלטען די דראשקאזשעס און די פויערען, וועלכע האבען פאר קיין שום פרייז נישט געוואלט איבערפיהרען די יודען אויף דער באהן-סטאציע.

דאס ערשטע, וואס מיר זעהען נעבען וואקזאל, איז א פערברענטער קיאסק אין וועלכען עס האט זיך געפינען א געשעפט מיט פרוכטען און לאדעס. דער דאזיגער קיאסק איז באלד אין אנהויב פערברענט געווארען. די פילסודסקי גאס, וואס איז הויפטזעכליך בעוואוינט פון יודען, שטעלט מיט זיך פאר א בילד פון פערניכטונג. א הויז נעבען א הויז זענען אויסגעהאקט אלע שויבען, אויסגעריסען פון די זאוויאסען די טירען און פענסטער. מיר קוקען אריין אין איינעם פון די געשעפטען. די גאנצע פאדלאגע איז עטליכע צענטימעטער הויך בעדעקט מיט שטיינער.

מיר געהען אריין אין איינעם פון די דעמאלירטע הייזער. זיינע איינוואוינער זענען נישט אנטלאפען פון מינסק, אבער איבערשראקענע בעהאלטען זיך אין לעצטען צימער, וואס איז פערבאריקאדירט מיט צובראכענע מעבעל.

— צי קען מען אריינגעהען? זבעס רעדען? מיר וואלטען זיך געוואלט דערוויסען פּרטים — פרעגען מיר זיך. — מיר ווייסען גארנישט, מיר האבען גארנישט געזעהען, מיר בעטען אונז צו לאזען צו רוה — ענטפערט עפעס א שטימע.

מיר פאהרען צו צום סקווער אויף דעם קיליגסקא פלאץ, וואו עס האט זיך אפגעשפּילט דאס טראגישע געשעהעניש. אויף א אלעע רינגעלט א ריון ארום א ארט, וואס איז ארומגעצייכענט מיט קרייד. דאס איז דאס ארט וואו עס איז ערמארדעט געווארען דער וואכמיסטער בויאק. אונבעקאנטע האבען דארט אנגעצייכענט א טויטען קאפ, א וו אויך די אויפשריפט „א טויט די יודען". באלד קומען אן פאליציאנטען וואס מעקען אויס די צייכנונג און אויפשריפט.

דער יאהרמארק איז אדורך רוהיג. די אומזאצען זענען געווען בעדייטענד קלענער ווי געוועהנליך ווי אויך א בעדייטענדע רעדוקציע פון די פרייזען. די פויערען זענען צוליב דעם געווען זעהר אונצופרידען, אויפרעגענדיג זיך אויף די וואס האבען ארויסגערופען די אוואנטורעס און אונמעגליך געמאכט דאס פערקויפען פראדוקטען".

און ווייטער ערקלערט דער ליגקער סאנאטארישער „קוריער פאראנני" אויף פאלגענדען אופן די געשעהענישען.

„די איינוואוינער פון מינסק מאזאוויעצק דערמאהנען, אז אין דער נאכט פון 30-טען אפּריל אויף דעם ערשטען מאי איז אין מינסק דערהרגעט געווארען דער יוד ציילניק, זייט יענער צייט האבען די יודען זיך פערהאלטען פראוואצירענד לגבי דער פוילישער געזעלשאפט. דער צושטאנד פון אונאויפהערליכע צוזאמענשטויסען האט געדויערט איבער א חודש ביז צום טראגישען פאל פון דער דערמארדונג פון וואכמיסטער בויאק. דער מערדער פון בויאקען שטאמט פון קאלושין, וואו ער האט געארבייט אלס שניידער און — האט קיינמאל נישט ארויסגעוויזען — להיפך צו דעם, וואס עס ערקלערען זיינע גלויבענס-חברים — קיין שום סמן פון אונגארמאלקייט אדער פון נישט קלארע געדאנקען".

און צום סוף נאך א כאראקטעריסטישען פּרט וועגען וועלכען עס שרייבט דער „קוריער פאראנני" ווייזט זיך ארויס, אז בעזונדערס האבען זיך בעת די אונרוהען „אויסגעצייכענט" די פרויען. דער ספעציעלער שליח פון „קוריער פאראנני" דערצעהלט אז בעת ער האט שוין געוואלט פערלאזען די שטאט, האט מען איהם אנגעוויזען א קליין געסעל, אויף וועלכען עס געפינט זיך א קליינע א סניה, וואס ווערט דארט גערופען האטעל, דארט האבען געוואוינט עטליכע יודישע פראסטיטוטקעס, אין ערשטען טאג פון די אונרוהען האט א באנדע פרויען זיך אריינגעריסען אין דעם האטעל, דעמאלירט די גאנצע איינארדנונג, ארויסגעווארפען דורכ'ן פענסטער פון ערשטען שטאק דאס מעבעל, שפּיגלען, פערניכטענדיג דאס בעטגעוואנד און צום סוף האבען זיי ארויסגעצויגען אויף דער גאס די האלב אנגעטוענע פּראסטיטוטקעס, וועלכע האבען זיך קוים ארויסגעריסען פון די פערווילדעטע פרויען. אין אנדערע פונקטען ווידער האבען די פרויען זיך אקטיוו בעטייליגט אין דעמאלירען די קליינע יודישע געוועלבלעך, פערניכטענדיג די אנגעזאמעלטע פראדוקטען".

— ∧ —

עליס-איילאַנד איז איצט דער „טרעהרען-אינזעל" פון עמיגראַנטען, וואָס ווערען אַרויסגעשיקט פון אַמעריקאַ

(ספּעציעלער קאָרעספּאָנדענץ)

פון ליריפוט

עליס איילאַנד... „דער אינזעל פון טרערען" אין נוי־יאָרקער האַפען...

אַמאָל־אַמאָל איז עליס איילאַנד געווען „דער אינזעל פון טרערען" פאַר אימיגראַנטען, וועלכע זענען געקומען קיין אַמעריקע, צו זוכען א נייע היים פאַר זיך און פאַר זייערע פאַמיליעס.

און היינט — היינט איז עליס איילאַנד „דער אינזעל פון טרערען" פאַר אימיגראַנטען, וועלכע אַמעריקע וויל נישט האָבען; פאַר אימיגראַנטען, וואָס זענען אַריינגעקומען אַהער „נישט געבעטענערהייט", נישט אויף א געזעצליכען אופן. זיי האָבען זיך אַריינגעגנב'עט, זענען אַריינגעגנבעט געוואָרען, אָדער זענען אַריין אַהער אויף אַנדערע נישט געזעצליכע אופנים.

און אויך פאַר אַזוינע אימיגראַנטען, וועלכע האָבען נישט פערשטאַנען, אָדער האָבען נישט געוואָלט פערשטעהן, זיי אויסצונוצען און זיי אָפּשאַצען די אַמעריקאַנער פרייהייט און די אַמעריקאַנער געלעגענהייטען.

מיר מיינען דאָ יענע אימיגראַנטען, וועלכע האָבען זיך אַוועקגעלאָזען אויף שלעכטע וועגען און זענען געוואָרען פערברעכער געגען די אַמעריקאַנער געזעצען, און זענען פאַר זייערע פערברעכנס אַריינגעפאַלען אין די אָרעמס פון געזעץ, — אין די טורמעס און אַנדערע שטראָף־אַנשטאַלטען.

די מעהרסטע פון אָט דעם סאָרט אימיגראַנטען־פערברעכער האָבען זיך פערזינדיגט געגען די קרימינעלע געזעצען פון לאַנד. זיי זענען דאָ געוואָרען גנבים, שווינדלער, רויבער אָדער אַנדערע פערברעכער.

א קליינער טייל פון זיי זענען „פּאָליטישע" פערברעכער. זיי האָבען דאָ געאַרבייט אָדער האָבען זיך ערקלערט פאַר אָנהענגער פון פּאָליטישע פּאַרטייען, וועלכע זענען די פיהרער און רעגירער און דעה־זאָגער פון לאַנד נישט צום האַרצען, און זיי זוכען מיט אַלע מיטלען פּטור צו ווערען פון זיי.

אָט די דריי גרופּען אימיגראַנטען געפינען זיך איצט אויף דעם אינזעל פון טרעהרען, אויף עליס איילענד. זיי ווערען דאָרטען געהאַלטען ביז זייער צייט קומט צוריקגעשיקט צו ווערען אין די לענדער, פון וועלכע זיי זענען געקומען, אָדער ביז עס געלינגט זיי צו בעווייזען, אַז זיי זענען בערעכטיגט צו פערבלייבען דאָ אין לאַנד.

אָבער וואָס פאַר א אונטערשיד! וואָס פאַר א ענדערונגען פון אַמאָליגען „טרעהרען־אינזעל" ביז צום היינטיגען „אינזעל פון טרעהרען"!!

ווער עס האָט אַמאָל דורכגעמאַכט די דאָזיגע שוידערליכע פּראָצעדור, וועט עס קיינמאָל נישט פערגעסען!...

און דאָך איז דאָס אַלץ אַמאָל־אַמאָל געווען א קלייניגקייט אין פערגלייך מיט די ליידען און וועהטאָגען פון די איצטיגע „צייטווייליגע איינוואוינער" פון עליס איילענד!

א עטליכע הונדערט קעפּיגע מאַסע — מענער און פרויען, זענען צונויפגעכאַפּט געוואָרען אין די פערשידענע שטעט און שטעטלעך פון לאַנד, פון סאַן־פראַנציסקאָ ביז ניו־יאָרק, פון די גרעניצען פון קאַנאַדע אין דער נאָרט און וועסט, ביז די גרעניצען פון מעקסיקאַ.

אויף אַלעמען די זעלבע פערצווייפלונג, דעמזעלבען עלענד, דיזעלבע אָפּגעלאָזענקייט און אַפּאַטיע, ווי יעדער איינער וואָלט א מאַך געטאָן מיט דער האַנט, און געזאָגט: „טוט מיט מיר וואָס איהר ווילט. איך בין דאָך שוין סיי־ווי א פערלוירענער!"..

איך האָב געזעהען אין זייער אַרומגעהען א ים מיט פערצווייפלונג. אין זייער רעדען צווישען זיך האָט זיך געפיהלט אָפּגעלאָזענקייט און אַפּאַטיע, זייער עסען (און דווקא גוטע און געשמאַקע שפּייזען), איז געווען א מעכאַנישער, א בדוחק־עסען, און אפילו דער יונגערמאַן, וועלכער איז געזעסען אין גרויסען אונטערהאַלטונגס־זאַל און האָט מיט איין האַנט געקליבען טענער ביי דער פּיאַנאָ, האָט עס געטאָן ווי אַנ'איבעריגע זאַך, און זיין פּנים האָט אויסגעדריקט: „נו, וואָס מאַכט עס אויס, וואָס איך טו? איך בין דאָך שוין סיי־ווי אַנ'אויסגעשפּילטער".

איך האָב געהאַט די געלעגענהייט צו זעהען צוזאַמען אין עס־צימער ביים מיטאָג אַלע פרויען און קינדער, וועלכע זענען פעראורטיילט געוואָרען צוריקגעשיקט צו ווערען איז אַלע מענער און יונגלעך [illegible] זיי האָבען געגעסען.

די כינעזער האָבען געגעסען זייערע רייז, די קריסטען — געבאַקענע פיש און די יודען זייערע כשר'ע מאכלים.

אַלץ איז געווען וואויל און פיין, אָבער גוטע עסענס זענען גוט און געשמאַק, ווען אויפ'ן האַרצען איז גוט. אָבער ווען מענשען פיהלען זיך אַלס אויסגעשפּיגענע, אַלס אַרויסגעוואָרפענע, אַלס אָפּפאַל פון וואָס מען קעהרט זיך אָפּ, קען מען די בעסטע עסענס נישט אָפּשאַצען, און ווער קאָן זיי בעשולדיגען?

זענען זיי אַלע געזעסען ביי די טישען מיט אַראָפּגעלאָזענע קעפּ, מיט די אויגען געריכט ערגעץ אין דער ווייטקייט, פערזונקען אין זייערע טרויעריגע געדאַנקען, און האָבען זיך געוואָרגען מיט יעדען ביסען...

בלויז די גרופּע יונגע כינעזער האָבען שטיל גערעדט צווישען זיך. מען האָט געזעהען, אַז ביי זיי איז נאָך די האָפנונג נישט אָפּגעשטאָרבען, אפילו די עטליכע צעהנדליג קרימינעלע פערברעכער: די גנבים, רויבער, שווינדלער און ווייסע־שקלאַפען־הענדלער, וועלכע זענען געזעסען ביי א ספּעציעלען טיש אַרומגערינגעלט פון די שאַרפע אויגען פון זייערע וועכטער, האָבען אויפ'ן „טרעהרען אינזעל" פערלוירען יעטוועדען צייכען פון זייער „האָוויל־יונגערישקייט" און האָבען די קעפּ נישט אויפגעהויבען.

בלויז עטליכע געצעהלטע האָבען זיך אויפגעהויבען און האָבען גענומען אַנ'איבעריג שטיקעל ברויט אָדער נאָך א ביסעל זופּ.

דער „יודישער טיש", ביי וועלכען עס זענען געזעסען נישט־געזעצליך אַריינגעקומענע אין לאַנד און 2 פערברעכער (די 3 יודישע פרויען האָבען שוין פריהער געהאַט אָפּגעגעסען), איז געווען אביסעל לעבעדיגער.

א יוד מיט א גראָהען קאָפּ און אינטעליגענטען פּנים, א געוועזענער אָנגעשטעלטער אין א באַנק, וועמעס ביכער זענען נישט געווען גאָר כשר, און וועלכער איז אָפּגעזעסען א טערמין אין תפיסה, האָט עפּעס א זאָג געטאָן צו א יונגען יונגעל אַנטקעגען איהם, און דער יונגעל האָט א שמייכעל געטאָן.

שווער, זעהר שווער איז געווען דער איינדרוק, וואָס די דאָזיגע עטליכע הונדערט מענשען אויף דעם „טרעהרען אינזעל" האָבען געמאַכט. א געפיהל פון טיפען מיטלייד האָבען די דאָזיגע אומגליקליכע דערוועקט, זיי זענען דאָך מענשען... זיי זענען דאָך פון זעלבען פלייש און בלוט... פון זעלבען טייג געקנאָטען...

משה'לע קרעכצער...

פון ב. קאַוונער

משה'לע איז א ברען, א פייער. ער האָט שוין געאַרבייט אין א רעסטאָראַן, אין א קיך, אין א צירק אַלס א רייטער אויף פערד, און ער האָט שוין געהאַנדעלט מיט שטרויענע קאַפּעליושען, מיט קראַוואַטלעך, מיט פלעשלעך פּערפיום, מיט קעמעלעך און מיט ווייבערישע זאָקען.

איצט האָט ער גאָר א נייע פּרנסה: ער איז א קרעכצער.

יאָ, א קרעכצער.

פערהאַן א רייכער מאַן, אַנ'אַלטער. וואָס איז נעבעך זעהר קראַנק, אַזוי קראַנק, אַז ער האָט אפילו נישט קיין כח צו קרעכצען; האָט משה'לע אָנגענומען די אַרבייט...

די קינדער פון'ם רייכען מאַן צאָהלען איהם 400 זל. א חודש מיט עסען און שלאָפען, אַז ער, משה'לע זאָל קרעכצען פאַר זייער טאַטען.

ווי געפעלט אייך אַזאַ פּרנסה?

געטראָפען האָב איך משה'לען אויף א שיף.

דער דאָקטאָר האָט געהייסען דעם רייכען קראַנקען נעמען א רייזע אויפ'ן וואַסער. ער האָט ערקלערט, אַז דאָס וועט דערפרישען זיינע נערווען, איהם געבען אַפּעטיט צום עסען. פאַהרט משה'לע מיט מיט'ן קראַנקען און ער קרעכצט פאַר איהם.

דער קראַנקער טוט גאָרנישט. ער זיצט ווי א קלאָץ אין א וועגעלע מיט פיר רעדלעך, קוקט מיט גלעזערנע אויגען אויף די מענשען אַרום, און משה'לע קרעכצט פאַר איהם.

שטעלט זיך פאַר אַזאַ בילד: דער הימעל איז בלוי, ים־ווינטעלעך לויפען אַרום פריהליכע, טאַנצענדיגע, שויבערען די האַר, קיהלען מיידעלשע בוזעמס, רייסען שטיקער פון דעם פלאַג אויפ'ן מאַסט ביים, רייסען אַרויס פון די הענט די צייטונגען, מישען איבער די בלעטער און לאָזען נישט לייענען, די מוזיק אויפ'ן שיף שפּילט פריהליכע דזשעז־מוזיק, יונגע פּאָרלעך האַלטען זיך פעסט אַרומגענומען און טאַנצען און זינגען. און אונזער משה'לע שטעהט לעבען דעם רייכען חולה און קרעכצט.

די זון אין הימעל וואַרפט אַרונטער אין וואַסער גאַנצע פעמער מיט גאָלד, אוצרות מיט ליכט; די גרינע כוואַליעס מאַכען זיך קרייזען פון'ם גאָלד, און זיי בעהען א טאַנץ מיט די ווינטלעך; מענשען זיצען און לעגען זיך אונטער די הערצער מיט גוטע פרוכטען, מיט אייז־קרעם; מען לאַכט; מען שפּילט; מען דערצעהלט זיך וויצען; מען בעגריסט אַנדערע שיפען מיט אַנדערע מענשען, מיט אַנדערע מוזיק און אַנדערע טאַנצענדיגע פּאָרלעך; עפּעס א בעהאַלטענע פרייד וועהעט איבער אַלעמען; מען פיהלט זיך היימיש, ווי איין גרויסע פאַמיליע. מאַנכע קומען אַרויף אויפ'ן דעק פערשנאַשקעט — אונטען, אין דער קאַיוטע איז פעיהאַן א סאַלאָן, און אָט זיצט א בחור אָנגעלעהנט אויפ'ן אַקסעל פון א יונג־בלאָנד מיידעל און קוקט אויפ'ן בלויען הימעל, און ער חלומ'ט א בלויען חלום פון בלויע גערטנער און בלויע גליקען (ביי פערליבטע זענען אפילו די גליקען בלוי...).

די גאַנצע שיף איז איינגעהילט אין איין שטיק לעבען, אַלעס אַרום פרייט זיך, און ער, משה'לע שטעהט לעבען דעם אַלטען חולה און זיפצט און קרעכצט.

„משה'לע נאַר, פערד, גולם — זאָג איך איהם — וואָס שליסטו זיך נישט אָן אָן דער גרויסער, פריילעכער פאַמיליע? וואָס לאָזטו נישט אָפּ אַביסעל דאָס קרעכצען? נאָך אַלעמען איז דאָך דאָס קרעכצען דיינס נישט אויפריכטיג; סטאַפּ א ווײַלע דאָס קרעכצען און אַמוזיר זיך אַביסעל; דאָס לעבען איז אַזוי קורץ, אַזוי קורץ".

„איך מוז קרעכצען" — ענטפערט משה'לע — „איך האָב אַנ'אָפּמאַך מיט זיינע קינדער, אַז איך זאָל קרעכצען פאַר זייער טאַטען נישט ווינציגער ווי אַכט שעה א טאָג. וויל איך נישט ברעכען דעם קאָנטראַקט וואָס זיי קומט, קומט זיי און וואָס מיר קומט, קומט מיר. איך האָב פיינט צו נאַרען".

„ווען זשע ענדיגען זיך די אַכט שעה? — פרעג איך משה'לען.

„נאָך זעקס, ענטפערט משה'לע. „א צעהן מינוטען נאָך זעקס, דעמאָלט וועל איך נעמען אַנטייל אין אַלע שמחות גלייך מיט אַלעמען".

איך טו א קוק אויפ'ן זייגער, עס איז ערשט א פערטעל נאָך דריי. הייסט עס, אַז משה'לע, דאַרף נאָך אַזוי קרעכצען קנאַפּע 3 שעה אויפ'ן זייגער.

עס האָט מיר גענומען וועה טאָן דאָס האַרץ אויף משה'לען. וואָלט ער כאָטש געקרעכצט פאַר זיך אַליין, וואָלט עס מיך אַזוי נישט געאַרט, אָבער קרעכצען פאַר ווילד־פרעמדע מענשען, פאַר רייכע, אָפּגעלעבטע מענשען, איז א פערברעכען.

אָרימער משה'לע! ס'אַרא וויסטע פּרנסה ער האָט עס, נעבעך!

און משה'לע איז נאָך גליקליך וואָס ער מאַכט א שטיקעל לעבען. זאָל זיין קרעכצען, אַבי ער האָט וואָס צו עסען און א פּאָר זל. אין קעשענע. און ער איז אַרומגעגאַנגען א גאַנצען ווינטער אָהן אַרבייט, איז געווען בעסער?

און ער בעט גאָט, אַז דער אַלטער זאָל נאָך לאַנג, לאַנג קרעכצען און ער, משה'לע זאָל נאָך לאַנג, לאַנג האָבען דעם פּאָסטען.

נעכטען האָב איך בעגעגענט משה'לען. איך האָב איהם פריינדליך בעגריסט, איהם געפרעגט אויב ער האָט דעם זעלבען פּאָסטען.

„ניין" — האָט ער מיר געענטפערט מיט אַן אַבל'דיג קול — דער אַלטער איז שוין [illegible]"...

און משה'לע האָט זיך שיער נישט צעוויינט און געזאָגט:

— נישט בעשערט געווען צו האָבען א גוטע שטעלע, א בכבוד'ע... א פריהליכע...

⁂

ר. מלאָד

דאַן-דאַמינגאַ

ראָמאַן

93

נאָכדרוק אין א טאָג - צייטונג, אפילו טיילווייז — פערבאָטען.

ער איז מיט איהם אָפּגעגאַנגען א צוויי דריי נעכטלעך, אַרויפגעגאַנגען אין א פּריוואַטער וואוינונג, וואו ער איז נאָך קיינמאָל נישט געווען. עס זענען דאָרט געווען בלויז מענער, וואָס דאַניע האָט זיי דערקענט פון דער שוהל. מאָריסיאָ האָך איז אויך געווען, אָבער ער איז אַרומגעגאַנגען און געשוויגען, געזונגען א ניגון אין זיך. דאָרט איז געווען פערזאַמעלט א „דין־תורה", נאָר מען האָט נישט געוואוסט, וועמען צו משפּט'ן, סיידען דעם „קינעל" חאָטיען, איז ער דאָך נישט פון זייערע. צווייטענס, וואו וועט מען איהם געפינען? מען איז געווען זיכער, אַז נאָך דעם, ווי ער האָט גוט צערקיפט דעם „שיינעץ", וועט ער זיך פאַר די אויגען נישט ווייזען. בלויז איין עצה איז געווען, מען זאָל צווינגען דער „שפּאַנישער פליג", כּואַנען, זי זאָל איהם אַרויסגעבען, אָבער דאָס איז נישט קיין לייכטער פּיסען. כּואַנאַ איז נישט „אָנגעשטעלט" אין קיין יודיש „הויז", נישט זי און נישט איהר „באַלעבאַסטע" זענען „סאָסיעס" אין זייער אָרגאַניזאַציע.

אַזוי ווי עס האָט זיך פאָרט געהאַנדעלט אין א ווימטיגען „משפּט", איז שוין שפּעטער אויך געקומען די „ענגלישע מלכה". זי האָט פערנומען דעם פּלאַץ פון דער „טראָהן־שטוהל", זי האָט געפיהרט די „זיצונג" לויט אַלע פאָרמאַליטעטען און אפילו מיט א גלעקעל...

מאָריסיאָ האָך, דער אַקטיאָר, האָט זיך געריכט אויף א „שוואַרץ־יאָהר", דערפאַר ווייל ער האָט דאָך דעם יונג אָנגעוויזען „דעם פּלאַץ" און לויט די פאָרשריפטען פון זייער אָרגאַניזאַציע טאָר מען נישט אַרויסגעבען דאָס „אָרט", וואו מען האַלט אויף „די טריפה'נע סחורה", אַנ'אַחנע, וואו מען בעהאַלט פון פרעמדען אויג די מיידלעך, וואָס מען ברענגט אַריבער נישט מיט זייער פרייען ווילען.

האָך האָט זיך אפילו נישט שטאַרק געשראָקען. זיין „קאָנסטלערישע נשמה" האָט דערפיהלט, אַז דער יונג וועט איהם נישט אַרויסגעבען. ער האָט ביי איהם גענומען די האַנד דערויף, אָבער דאָך, און כּדי נישט אַרויסצוווייזען זיין שרעק, האָט ער געפּרובט ברומען אין זיך א ניגון, דערמיט צו בעווייזען, אַז דער גאַנצער ענין אינטערעסירט איהם ווייניג.

ער האָט זיך סיי־ווי נישט געריכט, אַז מען וועט נאָך אַמאָהל דאַניען פאַר די אויגען, און ווי באַלד אַזוי, האָט ער האָך זיין ציל דערגרייכט, וועט דאָך דער יונג נישט שטיין אין וועג צווישען איהם און סיניאָריטאַ מאַרגאַריטאַ, די טאָכטער פון גאָדעלע אחור...

און ווען ער האָט געזעהען, ווי גאָדעלע אחור קומט אַריין און פיהרט ביים אַרבעל דעם יונג, האָבען אויש זיינע קניען זיך א בויג געטאָן און דער ניגון האָט זיך איבערגעריסען, ווי ער וואָלט געווייקעלט א קנויל פעדעם, ער איז בלייך געוואָרען, ווען גאָדעלע האָט צוגעוואָרפען:

— א בראָך האָט זיך אויף דיר געפרעגט, הייזערינער. און צו דאַניען: — דאָ האָסטו דאָך איהם, אַז דו דאַרפסט איהם, וואַנץ.

פון דעם לעצטען וואָרט האָט מען געדרונגען, אַז גאָדעלע וועט שוין דעם יונג נישט נעהמען אונטער זיינע „פליגעל" און מען וועט קענען האַקען לונגען....

די „אויספאָרשונג" האָט זיך גלייך אָנגעהויבען. מאַניעלע האָט געשטעלט די ערשטע פראַגע:

— פאַר דעם ברויט, וואָס דו האָסט געגעסען אונזערס?

דאַניע האָט געשוויגען.

— מיר האָבען דיך שלעכט בעהאַנדעלט, זאָג?

— גיב א שאָס, וועט ער געבען לשון! — האָט איינער פון די „בייזיצער" געזאָגט.

עס איז טאַקע אַלץ געווען שטיל. האָך האָט געשפּילט אויף דער קאָרט פון זיין מזל, ער איז אָבער געווען זיכער, אַז דער יונג וועט נישט פערשיטען.

און מאַניעלע האָט ווייטער געפאָרשט:

— ווער האָט דיר אָנגעוויזען דעם פּלאַץ?

— נישט ענקער עסק דאָס צו וויסען, — האָט דאַניע, ווי מיט שמאַלץ און מיט העפליכקייט צו דער דאַמע, געענטפערט.

— גיב איהם א פלעם! — האָט די פריהערדיגע שטימע זיך ווייטער געהייזעריגט. נאָר מען האָט נישט געקענט וויסען, וועמען ער הייסט דאָס געבען דעם „פלעם".

דער עולם האָט אָנגענומען דאַניעס ענטפער פאַר נעגוס חוצפה'דיג, דעריבער האָט שוין מאַניעלע נישט געקענט „פיהרען" מיט איהר רוהיגקייט און חשיבות. זי האָט געקלונגען מיטן גלעקעל, געקלאַפּט מיט דער פויסט אין טיש און צום סוף האָט זי גענעצט מיט איהר גרויסען גאָלדענעם רינג אין טיש אַריין און גערופען די „ברידער" צו אָרדענונג.

— און וואָס האָסטו געוואָלט טון מיט איהר?

— האָט מען איהם געפרעגט פון אַלע זייטען. דאַניע האָט פערשטאַנען וועמען מען מיינט דאָס דער „איהר". ער האָט זיך נישט פערלוירען און געענטפערט:

— זי אָפּלאָזען אַהיים פריי. וואָס האָט עס צו איהר?

— מיהן דיר שוין פאַרציילען, וואָס אונז האָב־מער. זאָג דעם ריינעם אמת, האָסט געוואָלט פליהנהן?

— און אַז יאָ?

— אויף אונזער ברויט וועסטו גיין?

און אויידער א ווייטערדיגער וואָרט איז צו איהם דערגאַנגען, האָט א פלאַסק א קלונג געטאָן אויף זיין באַק. צום ערשט האָט ער געמיינט, אַז דאָס האָט מען פּלוצלונג א ציגל געטאָן א זעהר העלען לאָמפּ, ערשט א רגע דערנאָך האָט ער געפיהלט, אַז די באַק פייערט איהם און אין אויער שטייט א קלונג, ווי און א גלאָק, נאָכדעם ווי מען האָט שוין אָפּגעקלונגען און עס רוישט נאָך.

ווער עס האָט איהם געגעבען דעם פּאַטש — האָט דאַניע נישט געוואוסט און נישט געזעהען. אין הויז איז שוין געשטאַנען שפּעט פאַרנאַכט, און דורך די פענסטער האָט אַריינגעקוקט טונקעלקייט. קוים איז אַריבער א רגע און ער האָט נישט געענטפערט מיט א צענעהם זיינע הענד, האָט ער עס שוין נישט געטאָן; פערקעהרט, ער האָט זיך געריכט אויף נאָך און דעמאָלט וועט ער ווייזען, וואָס ער קען.

די אויסגעזעצטע גרופּע אַרום טיש איז שוין געווען [illegible], בלויז די „ענגלישע מלכה" האָט אַלץ געוואָלט וויסען:

— ביסט אפשר מיט די „קינעלעך" אין האַנד?

— פאַרפאַהר איהם נאָכאַמאָל! — האָט די פריהערדיגע שטימע זיך געפייזערט.

דאַניע האָט זיך געפיהלט ווי ער וואָלט געווען א געפאַנגענער לייב, וואָס איז אַליין אַריינגעפאַלען אין שטייג. ער האָט געבויילט זיינע פויסטען און אויסגעשפּיצט די קנעכלעך און זיך דערפיהלט מאַרקע ווי א לייב, וואָס דערפיהלט נאָך דעם כח פון די שאַרפע ציין.

ער איז געשטאַנען גרייט. בלויז נאָך דערפאַר, וואָס ער איז איצט אין זייערע הענד, האָט ער געוואַרט, אַז זיי זאָלען די ערשטע אָנהויבען.

(פאָרטזעצונג קומט)

די ענטשטעהונג פון שטריימעל

דאס היטעל מיטן האר? האט א דייטשער קירכען-ראט בעשטימט

פון היסטאריקוס

צו טראגען א שטריימעל איז א בעזונדערע אויסצייכענונג פון פרומקייט און עס טראגט ביי צו דער אנגעזעהענקייט פון דעם, וואס טראגט עס.

אט דער דאזיגער מין הוט אדער טראכט פאר'ן קאפ, דאס שטריימעל, האט אנ'אינטערע־סאנטע געשיכטע.

דאס שטריימעל שטאמט זיכער נישט פון ארץ־ישראל. עס איז אפילו פערהאן זעהר ווייניג אי־בערמאציעס וועגען דעם, וואס פאר א מין טראכט אויפ'ן קאפ יודען האבען געטראגען, ווען זיי הא־בען געלעבט אין זייער אייגען לאנד ארץ־ישראל. אבער עס איז זיכער, אז שטריימלעך זענען דארט נישט געווען. מען האלט, אז פיל יודען אין ארץ־ישראל פלעגען טראגען לאנגע האר ארומגעבונ־דען מיט טיכלעך אדער סטענגעס; אנדערע פלעגען טראגען אזא קאפ־טראכט, ווי די איצטיגע בעדוא־נער, וואס בעשטעהט פון א לענגערען שאל אזוי ארומגעבונדען ארום דעם קאפ, אז די עקען הענגען אראפ איבערן האלז, כדי צו בעשיצען פון דער זון.

אין די אייראפעאישע לענדער האבען די יודען געטראגען אממייסטענס היטלעך, וועלכע זענען גע־ווען שפיציג און מיט גלייכע ראנדען ארום. די שפיצען פון פיל יודישע היטלעך זענען געווען אזוי געמאכט, ווי ביי מיליטער'שע אוניפארמען. און אפילו אין די שפעטערע יאהרהונדערט'ער, ווען יודען האבען שוין געטראגען פוטערנע היטלעך, זענען זיי געווען גלייך, עט'ועדער מיט ראנדען אדער אהן ראנדען, זיי האבען נישט געהאט קיין שפיצען.

פון וואנען־זשע האט זיך גענומען דאס שטריי־מעל מיט די שפיצען?

מיר דערמאהנען זיך גראד איצט אין דעם דאטום, ווען דאס שטריימעל, אדער די סיבה פון דעם שטריימעל איז ענטשטאנען. דאס איז געשעהן דעם 12 מאי 1267. דאס הייסט מיט 669 יאהר צוריק. עס איז אין יענעם טאג פארגעקומען אין וויען א ספעציעלע זיצונג פון א קירכען־ראט, וואס האט געהאט דעם צוועק אויפצולעבען די בעגרענצונגען, וועלכע האבען פריהער עקזיסטירט פאר די יודען אין די דייטשע לענדער. און אט דער קירכען־ראט האט געפאסט א בעשלוס, וואס האט געפיהרט צום שטריימעל.

פאר א געוויסען פעריאד פון עטליכע צענ־דליגער יאהרען אין דרייצעהנטען יאהרהונדערט איז די יודען פון וויען און אומגעגענד בעסער גע־גאנגען. דער דעמאלדיגער קייזער פרידריך דער צווייטער האט זיי גענומען אונטער זיין שוץ. און ער האט זיי געגעבען אזעלכע רעכט, וואס זענען איינפאך געווען מוסטערהאפט פאר יענער צייט. די סטאטוטען פון רעכט פאר יודען, וועלכע מען האט דערנאך איינגעפיהרט אין בעהמען, ליטע און פוילען זענען געווען נאכגעמאכט פון די רעכט, וואס פרידריך דער צווייטער האט געגעבען. אבער דער דאזיגער קייזער, וועלכער איז געווען א זעהר בעגאבטער, א געלערנטער און א קינסטלער, און האט בעוויזען אנ'אמת'ין נאבעלען כאראקטער, האט ווי יעדער מענש, נישט געלעבט אייביג. ער איז אין 1250 געשטארבען, און נאך זיין טויט האבען ווידער אויפגעהויבען די קעפ די' יעניגע, וועלכע האבען געוואלט פערפאלגען יודען. זיי האבען גע־פונען אונטערשטיצונג אין פאפסטליכען הויף, און א ספעציעלער פאפסטליכער שליח גואידא, האט פעררופען אט די ספעציעלע זיצונג פון דעם קיר־כען־ראט, וואס איז פארגעקומען אין מאי 1267. נישט נאר וויען, און נישט נאר עסטרייך, נאר אלע דייטשע לענדער זענען געווען פארטראטען אויף דער זיצונג, און עס איז בעשטימט געווארען צוריק איינצופיהרען אלע פריהערדיגע בעגרענצונגען פאר יודען. אבער דאס איז נישט געווען גענוג. מען האט אויך בעשטימט איינצופיהרען אין ד' דייטשע לענדער דעם בעשלוס פון דעם פאפסט אינאצענ־טום דער דריטער און פון פירטען לאטערנאל קאנ־סיל, וואס האט בעשטימט, אז יודען זאלען זיך גארנישט מישען מיט קריסטען, און אז יודען זאלען טראגען א לאטע אויף די קליידער, כדי מען זאל זיי קענען דערקענען, און מען זאל זיך מיט זיי נישט צוזאמענקומען.

אבער אויך דאס איז נישט געווען גענוג פאר יענעם קירכען־ראט פון די דייטשע לענדער, פער־זאמעלט אין וויען. צו דערזעהן א לאטע אויף קלייד, אפילו א געלע לאטע, מוז מען שוין ליי־נאהענט פון דעם בעטרעפענדען מענשען. יעא טראגט דאס קלייד. זיי האבען געוואלט, אז מען זאל דעם יודען דערקענען שוין פון דערווייטען, און דערפאר האבען זיי בעשלאסען, דאס א יוד דער לאטע אויף דעם קלייד, זאל דער יוד אויך טראגען א ספעציעלען הוט, וואס זאל ווייזען קלאר, אז ער איז א יוד.

דער מין הוט, וואס מען האט פארגעשריבען פאר די יודען, האט געהייסען „פילעאום קארנוטום" און ער האט געהאט א שפיץ פון פארנט, ער האט אויסגעזעהן ווי א הארן. עס פערשטעהט זיך, אז בלויז יודען האבען געטראגען אזעלכע היטלען. דאס האט זיי געמאכט לעכערליך און עס האט ארויסגערופען געגען זיי געלעכטער און בייז־ליגקייט. עס איז דורך דעם מין הוט און ... גאר לייכט די יודען צו דערקענען פון דער ווייטען, און מען פלעגט זיך קענען צוגרייטען, ווי ... פנים זיין", אויף דעם ריכטיגען שטייגער ... בע צום נעכסטען" לויט דעם דייטשען ...

אין די שפעטערע יאהרען האבען יודען ... וואלט מאכען פון דעם שאנד־היטעל א צייכען ... עהרע. צו דערטראגען פערפאלגונג איז סוף ... געווען א הויכער מענשליכער כבוד. און ... איז בעשאפען געווארען א היטעל מיט ... א שטריימעל, אלס צייכען פון עהרע אין ... פון שאנדע; און נאר אזעלכע יודען, וועלכע ... בען זיך שטארק אויסגעצייכענט מיט ... טער יודישקייט, האבען אט די עהרע־היטלען ... טראגען.

ס'איז אנ'עהרע־היטעל, געשאפען פון ... פיהל פון אינערליכען יודישען שטאלץ, דורך ... כען מען האט געזוכט אפצושאפען אדער ... צווירקען א צייכען פון שאנדע, וואס מען ... אויף יודען ארויפגעדרונגען.

א קלוגער און רידהרענדער בריף

פון א פראפעסאר אין דייטשלאנד צו א יודישען פראפ. אין אמעריקא

זיי זענען אמאל געווען צוויי חברים און זיי זענען נאך היינט צוגעבונ־דען איינער צום אנדערען. — א שילדערונג פון דעם נשמה - צושטאנד ביי יודען און ביי אינטעליגענטע נישט-יודען אין היינטיגען דייטשלאנד.

פון ה. לאנג

מ'האט מיר געוויזען א בריף, וואס א פראפעסאר פון דייטשלאנד, א לעהרער אין דעם היידעלבערגער אוניווערזיטעט — און איהר פערשטעהט דאך שוין, אז ער איז נישט קיין יוד — האט געשריבען צו א פריינד זיינעם, א יודישען פראפעסאר אין אמעריקא. צוליב פערשטענדליכע אורזאכען קען איך קיין נע־מען נישט אנגעבען. א קלוגער בריף, און עטליכע שטעלען זענען אזוי רידהרענד, אזוי געפיהלפול. ער וועט בלייבען ווי א דאקומענט פאר דער אלגעמיינער געשיכטע פון דער היינטיגער צייט, און ספעציעל פאר דער יודישער געשיכטע.

דער יודישער פראפעסאר פון אמעריקא האט א געוויסע צייט שטודירט אין דייטשלאנד. דאס איז געווען אין די יאהרען גלייך נאכ'ן וועלט־קריג, ווען דייטשלאנד האט זיך גענומען איינשטעלען אלס א רעפובליק. ער האט זיך דארטען בעקענט מיט'ן דייטשען פראפעסאר, וועלכער איז דא געווען א סטודענט, און זיי זענען געווארען פיינד, חברים. נאכדעם ווי דער יודישער פראפעסאר האט זיך צו־ריקגעקעהרט אהיים, קיין אמעריקא, איז צווישען זיי אנגעגאנגען אנ'אפטע קארעספאנדענץ. נאך היט־לער'ס קומען צו דער מאכט, האט די קארעספאנדענץ אויפגעהערט. דער דייטשער פראפעסאר האט דאס דורכשרייבען זיך מיט זיין פריינד, דעם יודישען פראפעסאר, איבערגעריסען, א צט האט ער עס בע־גיין.

די ערשטע פאר שורות פון זיין בריף לייענען זיך אזוי:

„שוין א לאנגע צייט, אז איך האב דיין האנד־שריפט נישט געזעהן, אבער געהערט פון דיר האב איך יא. דאס הייסט, איך האב געהערט, אז דיין פאלק האט ערקלערט קריג מיין לאנד און איך האב אנדערש נישט געקאנט טראכטען ווי נאר, אז דו ביסט א סאלדאט אין די לאגערן פון דיין פאלק, און אפשר מאקע א פיהרער פון א קריגס־לאגער. ווייס איך דאך דיין געפיהל־צושטאנד. מיר זענען דאך אמאל געווען אינטים"...

און דאן געהען אזעלכע שורות:

„וואהרשיינליך וועסטו זאגען, אז עס איז געווען מיין לאנד, וואס האט ערקלערט דעם קריג און אז דער קריג פון דיין זייט איז אין זעלבסטפערטיידי־גונג, בעט איך ביי דיר, אז נישט וועגען דעם זאלען מיר איצט רעדען. די וועלט־געשיכטע האט נאך נישט פעסטגעשטעלט, ווער עס איז געווען דער אנהויבער פונם גרויסען קריג, וואס האט זיך צופלאקערט אין 1914. ביי דיר אין אמעריקא רעדט מען מסתמא, אז עס איז שוין יא פעסטגעשטעלט; און אז עס איז געשעהן מיין לאנד, וואס האט דעם פלאקער אונטער־געצונדען; און אז פאר דער איצטיגער שווערד־קלינ־גערייי אויף נאט'ס ערד איז אויך מיין לאנד פעראנט־ווארטליך, זאגט מען מסתמא; איז וואס קען איך מען צו אזעלכע רייד? איך מוז זיי פערנעהמען מיט שווייגען. מיין לאנד איז דאך אזוי פריידליך! אויב עס איז דא א פרידליך לאנד אונטער גאט'ס הימעל איז דאך דאס מיין דייטשלאנד! אט קוק איך איצט דורך א פענסטער פון היידעלבערגער אוניווערזיטעט פון מיין ליבען היידעלבערגער אוניווערזיטעט, א וואס זעה איך? ניין, נישט קיין קריגס־פראפאגא־נדע, נאר טויבען זעה איך! א סך, א סך טויבען! אגב, איך קוק איצט אויפ'ן פלאץ, וואו מיר פלעג־טען ביידע אמאל ארומגעהן און שמועסען, שמועסען, מאקע וועגען דעם קריג פון יאהר 1914. געדענקסטו יענע געשפרעכען אונזערע? אבער איך וויל נישט וועקען סענטימענטאל. איך מאך עס נישט געהרן. אט, ניין, נישט אין דיין מיטוועלטשאפט. און דיין ... וואס — מוז איך זיין האפען. מיר זענען דאך בי־

דע אין קריג!.

א שטילער, אבער א גוטער בייסענדער סארקאזם, און אט איז נאך א כאראקטעריסטישע שטעלע פון דעם בריף:

„איך האב דא געזאגט: „איך בעט דיך"; ווי אזוי וואג איך דאס? איך זאל וואס בעטען? איך, דער שטאלצער און מעכטיגער „אריער"! נאר דו וועסט מסתמא זאגען, אז דו פיזט שטאלצער און מעכטיגער פון מיר; דו וועסט בלעטערן געשיכטע פון דיין פאלק דאס צו בעווייזען; מאלחטיר איך דיר! אנ'„אריער" סאלוטירט א מעכטיגען!"...

און אט איז נאך א מערקווירדיגע שטעלע פון דעם בריף:

„איך וויל פערשטעהן דיר, נשמה, מיין ליבער פריינד פון אמאל און מיין טייערער פריינד פון דער צוקונפט; ערלויב־זשע מיר צו זאגען דיר, וואס איך טראכט פון דיר. איך קלער, אז ווי א יוד האסטו געוויס איצט פיינד דעם היידעלבערגער אוניווערזי־טעט אבער גלייך קלער איך אויך, אז אזא האס איז א טראגעדיע פאר דיר. פארהאן א האס, וואס מען האט פריינד ביים האסען. אזא סארט האס, זאגט מען, האט זיך אין פערלויף פון דורות איינגעגעסען אין דעם בלוט פון מיין דייטשלאנד; דאס איז אבער א גאנץ בעזונדערע נשמה־מדרגה, צו וועלכער עס קע־נען דערגרייכען נאר איינציגע, אדער מאקע נאר איינער, דער פיהרער, וועמען דער גאט פון האס האט געוועלט אלס פיהרער (דער פראפעסאר מיינט א היטלערן). פארהאן דאך אבער א האס. וואס פליסט אין איינעם'ס הארצען צוזאמען מיט אימעט, מיט א טיפען טרויער. און עס איז מסתמא אזא האס, וואס דו האסט איצט פאר'ן היידעלבערגער אוניווערזיטעט. ווארים עס איז דאך א ווידערשפרוך — דו, א יוד, זאלסט האסען אנ'ארט פון וויסענ־שאפט, פון געלערזאמקייט, פון תורה! איך בלעטער איצט אפט קויזערלינגס געשיכטע פון די יודען אין שפאניען, און איך טעפין דארטען, ווי מערקווירדיגע יודען פון שפאניען, וועמענס קרובים די אינקוויזי־ציע האט פערברענט אויף די שייטערהויפענס, הא־בען פון דערווייטענס געשטיצט א נייע אויפגעקומע־נעם אוניווערזיטעט אין מאדריד, וואו צוויי וויכטיג געפיהר־טער זענען געווען אינקוויזיטארען. און איך מוז דאך אויך טראכטען פון דיר, ווי פון אנ'אמעריקאנער פונקט אזוי ווי פון א יודען. און אויב דו וועסט אלס יוד נישט קומען צו דעם גרויסען יום־טוב, וואס דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט געהט האבען, וועסטו אפשר בעשליסען צו קומען אלס אנ'אמע־ריקאנער. וויל איך דיר זאגען — גאם נישט! טייל זיך נישט פונאנדער: אמעריקאנער היינט און יוד מארגען. די פיהרער פון מיין לאנד האבען אויס־געדענקט לאניש, אז עס קען נישט זיין קיין צוויי־איגער מענש, און די וויסענשאפט פון מיין לאנד שטימט איין דערמיט. און אויב דו מוזט וואכען היידעלבערג, וואס איך האב ליב, האס! און האס וויא א גאנצער מענש! האס טיף! אבער, איך בעט דיך, לערן נישט פון מיין אויצטיגען רוף צו דיר, אז איך וויל שלום מיט דיר, טראבטענדיג, אז מיר זעינען איינס, טראכטענדיג, אז האס און ליבע שטאמען ארויס פון איין געפיהל קוואל, און ווען דו האסט היידעלבערג און איך ליב היידעלבערג, זענען מיר אין איין לאגער — ניין, מיר זענען נישט מיר זעינען אין קריג!..."

דער לעזער פערשטעהט געוויס, אז דער פונקט, היידעלבערג אין דעם בריף האט צו טון מיט דעם יובילוי, וואס דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט קליבט זיך פייערן, און ער האט איינגעלאדען אלע אוניווערזיטעטען פון דער וועלט זיך צו בעטייליגען, און עס געהט אן א בעוועגונג אין אמעריקאנער אוניווערזיטעטען צו באיקאטירען איהם.

א גרויסער טייל פון דעם בריף בעציהט זיך צו דעם נשמה־צושטאנד ביי די יודען אין דייטשלאנד. וועגען דעם געהען איצט אן דיסקוסיעס ביי דער דייטשער אינטעליגענץ, יודישע און נישט־יודישע, וואס זענען אנטלאפען פון דייטשלאנד. דער בריף רעדט דערפון אויף פערשידענע שטייגערן.

איין שטעלען וועגען דעם איז אזא:

„בלייבען מיר צווישען זיך, עטליכע קאלעגען און איך, פרובען מיר טרעפען ווי אזוי בעזונדערע קלאסען יודען אין דייטשלאנד נעמען אריין אין זייערע הערצער דאס, וואס די פיהרער פון אונזער לאנד געפינען אויס וועגען זיי און זאגען דאס ארויס אפען. געדענק מיין אויסדרוק „געפינען אויס". ערשט איצט געפינט מען אויס וואס יודען זענען! וויפיל דורות זענען שוין אוועק, וואס יודען לעבען אין דייטשלאנד? נאר אפגעזעהן דערפון! מען גע־פינט אויס! איז ווי חוכט זיך דערוויף אפ דער יוד? נאך אלע דיסקוסיעס קומען מיר אימער צום זעלבען שלום, אז די נשמה פון דעם יודען אין דייטשלאנד איז נאך נישט פעסטגעשטעלט געווארען צו אנ'אמת'ער פראפע. דערווייל איז בלויז צוקלאפט געווארען זיין טעגליכער וואוילזיין, דאס איינציגע אין דעם יודען, דאס גייסטיגע אין איהם, האט נאך קיין קריגס־קויל נישט געטראפען. ווען מען וועט נעמען פערבאטען מיין רעליגיע, און די קולטור, וואס האט זיך געשאפען ארום זיין רעליגיע, ערשט דאן וועט מען זעהן צי דער דייטשער יוד איז א פרוהער פון דעם יודען, וועלכער האט און פריהער־דיגע דורות דורכגעמאכט בראנד־פייערן, און ער איז געגאנגען צו די בראנד־פייערן מיט א שמייכעל, וואס ער קומט אום אויף קידוש השם..."

אנ'אנדער שטעלע אין ם בריף איז אזא:

„וויסען מיר דאך, פערמאכט מען א יודישען געשעפט, הויבט אן דער יוד צו שרייען, צו פראטעס־טירען; פערמאכט מען זיין סינאגאגע, וועהט ער הינגליונגערט שטיל, און ערשט אין דער שטילקייט ליגט זיין גרויסער צער, וואס נעהמט ... זיין נשמה העלדישקייט"...

און נאך א שטעלע:

„דער יוד, דער סוחר, און דער יוד, ... פעסיאנעלער מענש, וועמען די פראפעסיע ... גענומען בלויז מאטעריעלען וואוילזיין, ... אן אלע מיטלען, אז זיי זאלען בלייבען ביי ... עריגע. דער יוד, וועמען די נאציאנאלע ... אונזערע האט אוועקגעטריבען פון א פראפ... האט איהם גענומען הויפטזעכליך גייסטיג... געהט נישט פון די גועריכטען, זוכט נישט ... טעקציע; ער פערציהט זיך אין זיך, און ... איהם אין די געדאנקען און אין הארצען ... ווייזט זיין קאפ האר. ער ווערט גראה... צו טאג. איך קען דריי יודישע יונגעליי... פון פילאזאפיע, וועלכע זענען בוכשטע... געווארען איבער נאכט"....

און ווייטער:

„איך בין געווען צוגאסט ביי מיינע ... האבען זיי מיר אנגעוויזען אויף יודישע ... וואס זענען אריין אין די תענד פון „ארי... אמת'ע, מיינע עכטע דייטשע פריינד... שאלין! די יודען האבען זיי פערקויפט ... טען, און דערביי איז פארגעקומען א געש... דער איינציגער יודען א האווענען, א ... דאס איז דאך פערשטענדליך. נו, צו ... שטאט האט שפעטער דערגרייכט דער ... יודישע קינדער זאלען ארויס פון די דייטש... האבען שוין אלע יודען אפגעענטפערט ... און אפגעענטפערט מיט שטילע, מיט ווייט... כמעט געהיימע פערזאמלונגען, היינט אין ... דעם יודען און מאהנען אין הויז פון אנ'... רען, און מ'האט געטראכט, אזוי טיף נע... מ'האט אויפגעטראכט א סיסטעם פון ... קינדער־שולעס. ס'האט מיך גערוהרט. ד... צושטאנד ביי די יודען — אך! אבער, ... איך האב באלד דערשטיקט אין זיך מיין ... צו די יודען, איך בין אנ'„אריער". און ... קריג מיט די יודען"...

ביים סוף פון בריף זענען פערהאן ... רע שורות:

„אפשר וועסטו אמאל קומען אין ... און ווען דו וועסט קומען, וועסטו ... אין מיין טיר. איך נעהם אן, אז דו ... וויל דו וועסט דאך מסתמא קומען ערשט ... דער קריג צווישען מיין לאנד און דיין ... שוין זיין פאראיבער. איך פערזיכער ... זייט, אז פריהער וועט מיין בעגעגעניש ... אויף א קארעקטען שטייגער; ס'הייסט ... זיך אנקוקען ווי צוויי דיפלאמאטען פון ... דע און שלום־געווארענע פעלקער; און ... טע מינוט וועט פאראיבער, פערזיכער ... איך וועל אנהויבען לאכען. יא, לאכען, ... רען אין מיין הארצען לאכען. וואס ... איך ווייס, אז איך וועל דארפען דיך ... וואו אונזערע קאנצענטראציאנס - לאג... געווען, און כ'ווייס, אז ווען דו וועסט ... זיי, וועסטו שטום קוקען אויף הויפען ... פליבענע שטראף - אינסטרומענטען, ... נאר א יוד קען קוקען, ווען ער בעזוכ... שען ארט אין אנ'אמאליגער אינקוויזי... בער נאר מאקע דאס וועסטו טאן? ... אז אויך פון דיר וועט זיך ארויסרייסען ... מיר וועלען ביידע לאכען, לאכען...."

יא, דער בריף וועט פערבלייבען ווי ... שיער דאקומענט.

רעכט און לעבען

יורידישע ביילאַגע פון „נייעס פאָלקסבלאַט"

נאָטיצן

האַנדעלס-לאָקאַלען און לאָקאַ-טאָרען - שוץ

ביים פעסטשטעלען די רעכטליכע לאַגע פון האַנדעלס-לאָקאַל אין פרט פון לאָקאַטאָרען-שוץ ווערט גענומען פאַר אַ מאָדוס די קאַטעגאָריע פון פאַטענט אין יאָהר 1935.

האָט דער לאָקאַטאָר געהאַט אויסגעקויפט אויפ'ן יאָהר 1935 אַ פאַטענט 3 קאַטעג. פאַר זיין אונטערנעהמונג, ווערט דער לאָקאַל אַרויסגענומען פון לאָקאַטאָרען-שוץ און סיקאָן ממילא אויך נישט זיין קיין רייד וועגען אַ רעדוקציע פון דירה-געלד אין געגעבענעם פאַל. איז אָבער די בעטרעפענדע אונטערנעהמונג געפיהרט געוואָרען אין יאָהר 1935 אויפ'ן סמך פון אַ 4-טער פאַטענט-קאַטעגאָריע, בלייבט דער לאָקאַל ווייטער אונטערן לאָקאַטאָרען-שוץ און דאָס דירה-געלד אונטערליגט דעסגלייכען אויך אַ רעדוקציע אין דער הויך פון 10 פראָצענט.

דאַכט זיך, אַז דער ענין איז פולקאָם אויפגעקלערט. דער געזעץ-געבער האָט אָנגעצייכענט אַ גרעניץ. ס'דעצידירט די קאַטעגאָריע פון אויסגעקויפטען פאַטענט אויפ'ן יאָהר 1935. די פריהערדיגע אָדער די שפעטערדיגע פערהעלטנישען קאָנען נישט ענדערן די סיטואַציע.

צי אַזאַ פרינציפ איז יושרדיג און ראַציאָנעל אָדער נישט, די מאָמענטען געהען מיר דאָ נישט באַריהרען. מיר האַלטען אָבער, אַז ס'מוז אונבעדינגט פערפליכטען אַ געוויסער גלייכגעוויכט. און דעריבער איז נישט בעגרינדעט דער פ״ב פון אַ טייל הויז-בעזיצער אויסצושליסען פון לאָקאַטאָרען-שוץ און ממילא אויך פון דער דירה-געלד-רעדוקציע די יעניגע האַנדעלס-לאָקאַלען, אין וועלכע ס'זענען אין די פריהערדיגע יאָהרען געפיהרט געוואָרען אונטערנעהמונגען לויט אַ פאַטענט 3 קאַטעגאָריע אָבער אויפ'ן יאָהר 1935 האָט זיי די פינאַנץ-מאַכט מחמת הנהה דערלויבט אויסצוקויפען אַ 4-טע פאַטענט-קאַטעגאָריע.

דאַרף מען דאָך געדענקען, אַז אַזעלכע „פריוויליגירטע" אונטערנעמער זענען פערהאַן גאָרנישט אין קליינע צאָהל און, אַז די שטייער-מאַכט האָט, פערטיילענדיג זיי די הנהה, זיך געריכטעט מיט די גלבע ווירטשאַפטליכע טעמים, יוי דער געזעץ-געבער ביים איבערלאָזען די לאָקאַלען פון דער 4-טער פאַטענט-קאַטעגאָריע אונטער'ן לאָקאַטאָרען-שוץ.

און אויב אין ביידע פאַלען האָט ביי דער הנהה געווירקט דער אומשטאַנד פון עקאָנאָמישער שוואַכקייט, וואָלט באמת געווען אַנ'עולה, און אַנ-גערעכט, אַז דער הויז-בעזיצער זאָל זי מעגען איינגענוויליג אָפשאַפען אָדער באַגאַטעליזירען.

די דאָזיגע קאַטעגאָריע לאָקאַלען בלייבען און זענען בלייבען אונטער'ן לאָקאַטאָרען-שוץ און אויף זיי דאַרף ממילא אויך חל זיין די בעשטימונג וועגען רעדוצירען דאָס דירה-געלד.

י. א.

קורצע אויפקלערונגען פון אַקטועלע רעכטליכע פראַגען

אַרבייט פון אינוואַלידען

ס'איז פאַרהאַן אַ געזעץ, וואָס לעגט אַרויף אַ פליכט אויף אונטערנעהמער פון פריוואַטע גרעסערע אונטערנעהמונגען פון בעשעפטיגען אויך אַ בע-שטימטע צאָהל מלחמה אָדער מיליטער - אינוואַלי-דען.

אַרבייט דאַרף זיי צוגעטיילט ווערען לויט זייערע כחות און פאַך-קוואַליפיקאַציעס. אויב אַנ'אינוואַ-ליד ווערט בענוצט צו שווערערע נישט ענטשפרע-כענדע אַרבייט, האָט ער רעכט צו פערלאַנגען, אַז די אַרבייט זאָל איהם איבערגעביטען ווערען.

ווי באַלד דער אונטערנעהמער דערפילט נישט דעם אינוואַליד'ס פערלאַנג און דורכדעם ליידט ער אַ געזונדהייטליכען שאַדען, מעג ער מאָהנען אַ גע-העריגע מאַטעריעלע ענטשעדיגונג.

צו משפט'ן די תביעה איז בערופען דאָס אַר-בייטס-געריכט.

פערעלטערטקייט פון סטעמפעל-אָפּצאָהל.

די רעכט צו מאָהנען סטעמפעל - שטייער ווערט פערעלטערט נאָך 5 יאָהר. דער טערמין הויבט אָן צו לויפען פון טאָג, ווען דער בעטרעף האָט געדאַרפט בעצאָהלט ווערען.

כדאי אָבער צו בעמערקען, אַז כל זמן דער אָפּ-מאַך פערפליכטעט שטעלט זיך אָפּ דער לויף פון פערעלטערטקייטס-טערמין.

התחייבות פון ווירטסלייט.

אויב בעת גאַסען-אַנהרוהען ווערען צושעדיגט געוויסע טיילען פון אַ פערנומענעם לאָקאַל, למשל עס ווערען אויסגעבראָכט די שויבען פון די פענסטער, איז מחויב דער אייגענטימער פון הויז דעם שאָדען צו ליידען.

צו אַזאַ אויספיהר קומט מען, אַנאַליזירענדיג דעם אַרטיקעל 373 פון התחייבו!'ן קאָדעקס.

ברידזש-סאַלאָנען

די פראַגע וועגען ערטיילען ערלויבנישען צו פיהרען ברידזש - סאַלאָנען איז נאָך דערוויל דורך דער פוילישער געזעצגעבונג נישט נאָרמירט.

יעדענפאַלס איז אַזעלכע דערלויבנישען בערו-פען אַרויסצוגעבען די אָרטיגע סטאַראָסטווע, וועלכע ווענדעט אָן אין די פאַלען די בעשטימונגען פון דער פערסאַמלונג וועגען עפענטליכע פערוויילונגסאָרט-פּראָיעקטען.

קיין אָפּצאָהל פאַרן אויסנוצען אין די דאָזיגע אָנ-שטאַלטען טאָר נישט גענומען ווערען. דער אייגענ-טימער טאָר נישט קיין שום פעראַנטוואָרטליכקייט פאַרן שפיל פון די געסט.

פערגיטיגונג פאַר אורלויב.

פאַרן אורלויב דאַרף מען בעקומען אַזאַ פערגי-טיגונג, וויפיל מ'וואָלט געקאָנט פערדינען, ווען מען וואָלט דורך דער זעלבער צייט געאַרבייט. אויב אַ טייל פון אַרבייטס-לוין בעשטעהט פון פּראָוויזיע אָדער פון עסען, דאַרף די פערגיטיגונג פאַרן אורלויב אָנקאָלען.

אויך אַרומנעמען דעם עווענטועלען בעטרעף.

רעמאָנט פון דירות

קליינע רעפּאַראַציעס אין אַ געדונגענעם לאָקאַל איז מחויב דורכצופיהרען אַ לאָקאַטאָר אויף זיין אייגענעם חשבון. ער דאַרף דערויף אויך נישט האָבען די הסכמה פון הויזווירט, סיידען ער רעכענט די אויסגאַבע צוריקצומאָהנען פון הויזווירט. אין אַזאַ פאַל מוז ער יאָ האָבען די הסכמה פון הויז-ווירט.

לאָקאַל-שטייער

אַ נייער לאָקאַטאָר דאַרף אָנהויבען צו צאָהלען לאָקאַל-שטייער ערשט פון אָנהויב פון נאָהענטסטען חודש נאָכדעם, ווי ר'האָט זיך אַריינגעצויגען אין דער דירה.

דער אַרויסגעצויגענער לאָקאַטאָר דאַגעגען איז פערפליכטעט צו בעצאָהלען לאָקאַל-שטייער ביז'ן סוף פון חודש, ווען ער האָט זיך אַרויסגעצויגען. ער דאַרף אָבער גלייך זיך ווענדען מיט אַנ'ענטשפרע-כענדער בקשה אין שטייער-אַמט, אַז מ'זאָל איהם די רעשט בעטרעף שטרייכען.

כדאי אָבער צו בעמערקען, אַז די פראַגע, ווער ס'איז פעראַנטוואָרטליך פאַרן שטייער-בעטרעף פון לויפענדען חודש, ווען דער נייער לאָקאַטאָר ציהט זיך אַריין אין דער דירה, ווערט דורכ'ן געזעץ נישט אויסגעקלערט. דוכט זיך, אַז דאָס איז אַזאַ מין „פּרוי חודש", פון וועלכען ס'גניסט דער נייער לאָקאַטאָר.

וויכטיגע ענטשיידונגען פון העכסטען געריכט

האָמאָסעקסואַליזם

האָמאָסעקסואַליזם (בעציהונג מיט אַ פּערזאָן פון זעלבען געשלעכט) איז נישט שטראָפבאַר, אויב דעם טאַט פּעטעהן פּוליעהריגע, נאָרמאַלע מענשען לויט זייער אייגענעם ווילען און אָהן אַ מאַטעריעלע פער-גיטיגונג.

סטעמפעל-אָפּצאָהל.

אַ בקשה וועגען פערגיכערן דאָס דערלעדיגען אַ געוויסען ענין איז פריי פון סטעמפעל-אָפּצאָהל.

לאָקאַל-שטייער.

ווי באַלד אין אַ 1-צימערדיגער וואוינונג ווערט גלייכצייטיג געפיהרט אַ האַנדעל, איז מען פערפליכ-טעט צו צאָהלען לאָקאַל - שטייער.

הלוואות אין דאָלאַרען

ס'איז נישט גילטיג אַנ'אָפּמאַך, לויט וועלכען איינער האָט זיך פערפליכטעט אַ גענומענע הלוואה אין דאָלאַרען - אָפּצוגעבען אין עפעקטיווע דאָלאַ-רען לויט דעם אינערליכען ווערט אין טאָג פון ער-טיילען דער הלוואה.

* * *

ביי חובות נישט אין וועקסלען, וועלכע שטאַמען פון פאַרן 7 יולי 1934 און וועלכע דאַרפען לויט'ן אָפּמאַך בעצאָהלט ווערען אין אויסלענדישער וואַ-לוטע האָט דער בעל-חוב אפילו אין פאַל פון פער-צעגערן דעם צאָהל-טערמין נישט קיין פליכט צו צאָהלען די דיפערענץ צווישען די קורסען פון צאָל ביז'ן בעצאָהל-טערמין.

בעליידיגונג צווישען אַ פּאָר-פּאָלק

אַ בעליידיגונג פון אַ מאַן אַ פרוי, אָדער פער-קעהרט איז שטראָפבאַר בלויז אין דעם פאַל, אויב דער טאַט איז בעגאַנגען געוואָרען מחוץ די גרעני-צען פון דער משפחה. למשל איינער האָט דעם צווייטען בעליידיגט פאַר פרעמדע מענשען.

אַפּערע.

מ'קאָן בעגערן אַנ'אַפּערע, אונאָפּהענגיג פון דער הויך פון דער סומע.

עקסמיסיע - מאָראַטאָריום

דער מאָראַטאָריום איז חל בלויז אויף עקסמיסיע אָבער נישט אויף דער פליכט צו צאָהלען דירה-געלד ממילא קאָן מען אַנ'עקזעקוציע אויפ'ן מאָראַ-טאָרישען לאָקאַטאָרס הפצים יאָ ליטען.

ניע געזעצן און צירקולאַרען.

שטייערען - פערעלטערטקייט

דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום קלערט אויף, אַז דער כלל „דאָס מען טאָר נישט אויסמעסטען עמיצען שטייערן פאַר אַ לענגערער צייט, ווי 5 יאָהר צוריק" האָט אַנ'אָנווענדונג בלויז אין דעם פאַל, אויב צוליב אַ פערזעהען איז דער אויסמעסט אין גע-העריגען טערמין אין גאַנצען נישט פאַרגעקומען אָדער ער איז נישט געמאַכט געוואָרען אין דער פולער מאָס.

סאָציאַלע פערזיכערונגען

דאָס מיניסטעריום פאַר סאָציאַלער השגחה וויוט אָן, אַז אין פאַל, יוען איינער און דער זעל-בער פערזאָן איז בעשעפטיגט אויף צוויי פאָסטענס איינצייטיג, אויף איינעם אַלס גייסטיגע און אויפ'ן אַנדערן אַלס פיזישער אַרבייטער, דאַרף דער אויס-צאָהל פון קראַנקהייטס-אונטערשטיץ פאָרקומען בישט לויט'ן פערלוסט פון ביידע לוינען, נאָר לויט'ן פערלוסט פון לוין אַלס פיזישער אַרבייטער.

וואָס שייך ווייטער אַרבייטסלאָזע-רענטע דאַרף אין פאַל, אויב אַזאַ איינער ווערט געקינדיגט, פון ביידע פאָסטענס, איהם אויסגעצאָהלט ווערען ביידע בעטרעפענדע רענטעס. וויבאַלד-זשע מ'בעזייטיגט איהם נאָר בלויז פון איין פאָסטען, האָט ער בכלל נישט קיין רעכט אויף אַרבייטסלאָזע-רענטע.

ר. איזראעל

אויסגעלייטערטע נשמות!

סענסאַציאָנעל שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

40

— און אפשר איז ער גערעכט, דער דאָזיגער פעליקס, אָבער פון וואַנען זאָל איך נעהמען צום טייוועל, יוען איך האָב נישט קיין געלד, כ'האָב נישט און אַנ'עק... ער וויל דאָס נישט פערשטעהען און וועט דאָס נישט פערשטעהען, וואָס איז טייטש, איך האָב נישט... וואָס געהט עס איהם אָן, אַז איך האָב נישט... איך מוז איהם בעצאָהלען פאַר אַלץ און גענוג... אָבער פון וואַנען זאָל איך נעהמען, אָט דאָס איז דאָך די פראַגע, צו אַלדי רוחות, דאָס איז אַ לאַגע אָהן אויסוועג...

פעליקס האָט זיך נאָך אַלץ נישט אָנגערופען, וויל ער האָט געוואוסט, אַז דער טויט-שיכורער מאַריאַן ווייסט אבסאָלוט נישט וואָס מיט איהם טוט זיך, ער ווייס נישט יוער ס'איז פערהאַן מיט איהם אין צימער, אויב ס'איז בכלל אימיצער פער-האַן אָדער וואו ער געפינט זיך.

מאַריאַן האָט זיך געוואָרפען אויף דער קאַנאַפע אויף וועלכער ער איז געלעגען יוי אין פיבער, ער האָט געברומט.

— אַ, ווי דער קאָפּ טוט מיר וועה, אַזוי יוי אימיצער וואָלט מיר מיט אַ האַמער געקלאַפּט איבער'ן מוח... צו אַלדי טייוועל, איך בין נישט קיין מענש, נאָר אַ חזיר... אַ חזיר בנאמנות... צו דעם האָט מיך היינט דערפיהרט דער צונויפטרעף מיט דעם פערשאָלטענעם פעליקס, און ער איז אויך נישט קיין ערענטליכער מענש, איך, מיין דער קאָוואַלסקי... ער איז ענטלאָפען, אַלע זענען ענטלאָפען און מיך איבערגעלאָזען דאָ איינעם אליין ווי אַ הונד. דער דאָזיגער קאָוואַלסקי איז נישט גע-רעכט, איהם האָב איך דאָך ביז היינט קיין שלעכטס נישט געטון, אַנ'אַנדער זאַך איז מיט פעליקס'ן, ער איז גערעכט... אויף מיין וואָרט, יוי ער איז גערעכט..

מאַריאַן האָט צוגעמאַכט די אויגען, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט איינשלאָפען. ער האָט עפּעס געפּאָנפּעט אונטערן נאָז וואָס מ'האָט נישט געקענט פערשטעהען, פעליקס האָט נאָך אַלץ נישט אינטער ווענירט, ווייל ס'איז נישט געווען מיט וועמען צו רעדען.

פלוצלונג האָט זיך מאַריאַן אַ כאַפּ געגעבען פון זיין געלעגער און זיך אַוועקגעזעצט אויף דער קאַ-נאַפּע, דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזען טיף אויף דער ברוסט.

פעליקס איז שנעל צוגעגאַנגען צום פענסטער אַז מאַריאַן זאָל איהם נישט בעמערקען, ער האָט פערשטאַנען, אַז וואָס ביי אַ ניכטערען איז אויפ'ן לונג, איז ביי אַ שיכורען אויפ'ן צונג, דעריבער האָט ער געדולדיג געוואַרט, ביז מאַריאַן וועט זיך אַרויס כאַפּען מיט אַ וואָרט וואָס קאָן איהם צונוץ קומען, לאַנג האָט פעליקס דערויף נישט געדאַרפט וואַר-טען, מאַריאַן איז צוריק רעדעוודיג געוואָרען און האָט ווידער אָנגעהויבען.

— איך גיב זיך נאָך נישט אונטער, איך האָב שטענדיג געפינען אַנ'אויסוועג אין יעדער שווע-רער לאַגע, אין וועלכער איך האָב זיך געפינען און איך וועל אויך איצט געפינען, וואַרט צו... וואַרט, איך האָב שוין עפּעס אויסגעטראַכט, אָט דאָס מיידעלע וועט ברענגען געלד... געוויס וועט זי ברענגען, וויפיל איך וועל נאָר וועלען...

פעליקס האָט אָנגעשפּיצט די אויערען אַזוי אַז ער זאָל נישט פערלירען קיין איין וואָרט, ער האָט געוואוסט, אַז מאַריאַן וועט שוין איצט אויסזאָגען אַ סוד וואָס וועט פאַר איהם זעהר נוצליך זיין.

— אָהאָ וועט דאָס קיהעלע געבען מילך, וויפיל מען וועט נאָר פערלאַנגען. איך ווייס וואו זי גע-פינט זיך, איך ווייס, אַז זי געפינט זיך אין לאָדז, מ'דאַרף נאָר אויסטראַכטען אַ פלאַן ווי אַזוי זי צו פאַנגען אין נעץ אַריין, דער יוד מרדכי זאַמער-פעלד וועט געבען פיל געלד אויסצוקויפען זיינע שעהנע יודישע טאָכטער, מ'דאַרף נאָר וויסען יוי אַזוי צוצוקומען צו דעם ענין.

מאַריאַן האָט זיך בעלעקט אויפ'ן בלויזען געדאַנק וועגען סאָניע זאַמערפעלד.

— דאָס איז אַ מיידעל, וואָס מיר גוטס גינט, איך אַליין וואָלט געזען אַ בעלן אויף איהר.

אין דעם מאָמענט איז פעליקס צוגעגאַנגען צו מאַריאַנען, האָט איהם אָנגענומען פאַר דער האַנד און געזאָגט:

— וועגען יועמען רעדסט דו דאָס מאַריאַן?

מאַריאַן האָט אויסגעשטעלט די אויגען אויף פעליקס'ן, ער האָט איהם אין ערשטען מאָמענט נישט דערקענט, עטליכע סעקונדען האָט ער זיך געריבען די אויגען, אַז ער זאָל וויסען יוער עס שטעהט נעבען איהם, פאַר איבעראַשונג האָט ער זיך אַביסעל אויסגעניכטערט און האָט זיך אָנ-גערופען.

— פעליקס? פעליקס? דו ביזט גאָר דאָ, האָסט גאַנץ גוט געטון וואָס דו ביזט געבליבען אַביסעל מיט מיר... איך האָב אַביסעל צופיל געטרונקען און פיהל זיך זעהר שלעכט.

— איך ווייס דערפון, איך בין דאָ געוועזען די גאַנצע צייט און אויסגעהערט אַלע דיינע נאַריש-קייטען, דאָס אַלץ זענען געווען נאָר אמתע נאַריש-קייטען, נאָר די לעצטע ווערטער דוכט זיך זענען שוין נישט קיין נאַרישע, האָסט דאָך עפּעס אַ פלאַן, ווי איך האָב געהערט און דו דאַרפסט אַנ'עצה אפשר וואָלסט דו מיר אויסגעזאָגט דעם סוד און איך וואָלט געפינען אַנ'אויסוועג, איך וואָלט גע-וואוסט וואָס צו טון, אויב דו האָסט ווירקליך אַנ'אָרט וואו צו בעקומען געלד וועל איך געפינען אַ מיטעל ווי אַזוי עס אַרויסצובעקומען.

— ניין, ניין, איך האָב גאָרנישט געזאָגט... יעדענפאַלס האָב איך גאָרנישט דערמיט געמיינט... דו ווייסט דאָך, אַז איך בין שיכור און קען נישט זיין פעראַנטוואָרטליך דערפאַר וואָס איך האָב געזאָגט.

— ניין, ברודערל, דאָס וואָס דו האָסט לעצ-טענס געזאָגט, איז נישט קיין שיכרות, זאָג מיר נאָר דו ווייסט דאָך, אַז איך בין פעראינטערעסירט אין דער פראַגע איך דאַרף געלד און דו מוזט מיר געבען געלד, אויב דו האָסט נישט קיין אייגען געלד, מוזט דו דיך זעהען אַליין צו ראַטעווען, ווייל אַנדערש וועל איך דיך נישט שוינען.

די ערנסטע לאַגע האָט מאַריאַנען אינגאַנצען אויסגעניכטערט, ער האָט געזעהען, אַז ער וועט זיך שוין פון פעליקסן נישט אַרויסדרעהען און בע-שלאָסען איהם צו זאָגען דעם גאַנצען אמת. איב-ריגענס האָט ער געהאָפט דורך דעם זיך צו בעפרייען פון דער קלעם, אין וועלכער ער איז אַריינגע-פאַלען נאָכדעם ווי פעליקס האָט זיך מיט איהם צו-נויפגעטראָפען.

— איך האָב אַ פּלאַן, אָבער איך ווייס נישט, צי ער וועט זיך לאָזען רעאַליזירען.

— אַז וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך.

מאַריאַן האָט גענומען פון טיש אַ גאַנצען ציטרין און איהם אויפגעגעסען, כדי צו פעריאַגען דאָס נודעניש, וועלכעס איז געקומען פון שיכרות ער האָט זיך פערקרומט פון דער זויערקייט און דאַן האָט ער געזאָגט.

— דו ווייסט פעליקס וועגען דעם, אַז יוען איך האָב זיך גענויטיגט אין אַ גרעסערער סומע געלד, האָב איך זי שטענדיג בעקומען ביי אַ יוד פון אונזער שטעטעל מיט'ן נאָמען מרדכי זאַמערפעלד.

— יאָ, איך ווייס וועגען דעם, דו האָסט עס מיר שוין אַמאָל געזאָגט.

— לעצטענס איז פאַר מיר די דאָזיגע קוועלע אינגאַנצען פערשטעלט געוואָרען, איך קען דאָרט מעהר קיין איין גראָשען נישט בעקומען. איך האָב שוין פון איהם אויסגעפּרעסט אפילו די פאַלשע וועקסלען, וועלכע איך האָב איהם אַמאָל געהאַט געגעבען, פיל צו פערדאַנקען וואָס איך קען מעהר ביי זאַמערפעלדן קיין געלד נישט בעקומען, האָב איך זאַמערפעלד'ס אַ טאָכטער, דאָס איז אַ וואונדער-שעהנע יודישקע, איך זאָג דיר אַז דו וועסט אויפמאַ-כען דיינע אויגען ווען דו וועסט זי זעהען, זי איז אָבער אַ שטאָלצער טייוועל און זי האָט דאָס נישט דערלאָזט לעצטענס, אַז דער זשיד זאַמערפעלד זאָל זיך פאַר מיר בויגן און קוקען אַזוי ווי שטענדיג אויף מיר און מיר אָקעגענטראָגען דאָס געלד ווען איך האָב דאָס נאָר פערלאַנגט.

— אָבער וואָס פאַרא שייכות האָט די גאַנצע מעשה מיט דעם פלאַן וואָס דו האָסט צוגעטראַכט.

— וואַרט אויס, דאָס האָט אַ גאָר שטאַרקען שייכות.

(המשך קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

זונטאג, 7 יוני — י"ז סיון תרצו

זון-אויפגאנג 3:12
זון-אונטערגאנג 7.56

דער יום-טוב פון ים אין לאדז
און אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע

אין זאל פון שטאט-ראט איז פארגעקומען א זיצונג פון שטאטישען און וואיעוואדישען קאמיטעט צו פייערען דעם „יום-טוב פון ים".

די זיצונג האט געעפענט דיר. קאלינאווסקי, וועלכער האט דערמאנט די פעוּזאמפּלסע, אז די ים און קאלאניאל-ליגע ארגאניזירט פון 27 ביז'ן 30 יוני דעם „יום-טוב פון ים". דעם פראטעקטאראט האט איבערגענומען דער מלוכה-פרעזידענט מאשטשיצקי.

אינזש. עבעראוויטש, וועלכער איז געוועהלט געווארען אלס פארזיצער פון דער זיצונג האט מיטגעטיילט, אז די זאמעל-אקציע אויפ'ן פאנד פון ים-פערטיידיגונג וועט פארקומען אין גאנצען לאנד פון 27 יוני ביז'ן 3 יולי.

אינזש. מירקאוויטש האט ברייט רעפערירט וועגען די אויפגאבען פון „יום-טוב פון ים". דער רעדנער האט אנגעוויזען, אז דער יום-טוב דארף זיין א גרויסע מאניפעסטאציע פון די בירגערליכע געפיהלען.

די ארבייט אין לאדזער וואיעוואדזטווע איז פונאנדערגעטיילט אין 4 סעקציעס: [illegible]זאציע, פראפאגאנדע, זאמעל-סעקציע און [illegible]דישע. דער פראגראם פון יום-טוב איז [illegible] גרויסער.

דעם 27. יוני, 7 אוונט דאס ברומען [illegible] סירענעס וועלען מיטטיילען וועגען אנהויבען [illegible] טוב, גלייכצייטיג וועלען זיך אין שטאט [illegible] ארקעסטערס, ס'וועט פארקומען א [illegible] גאסען-צוג, ספארט-פערמעסטונגען א. א. וו.

נאכדעם זענען געוועהלט געווארען [illegible] דער אין פערשידענע סעקציעס.

די דאקטוירים פון דער קראנקען-קאסע ערב א שטרייק
און וואס בעשטעהט דער קאנפליקט

זייט א לענגערער צייט קומט פאר א קאנפליקט צווישען דער „אובעזפיעטשאלניע" און די דאקטוירים וועגען דעם ווי אזוי די דאקטוירים ווערען בעהאנדעלט סיי פראפעסיאנעלען און סיי פון סאציאלען שטאנדפונקט.

די דאקטוירים וויסען קיינמאל נישט ווען זיי וועלען ארבייטען און ווען נישט, ווייל ס'ווערט אנגעווענדעט דער סיסטעם פון כסדר'דיגען קינדיגען. ווייטער בעקלאגען זיך די דאקטוירים, אז לויט דער אינסטרוקציע האבען זיי נישט מעהר קיין צייט פאר א קראנקען ווי 5 מינוט שוין צוזאמען מיט'ן אויסשרייבען די מעדיצין און אנדערע פארמאליטעטען. הויות ווי די פערשידענע שרייבכצען דויערען 2 מינוט בלייבט אויף צו אונטערזוכען דעם קראנקען 3 מינוט. [illegible]טוירים האלטען דאס פאר אונמעגליך [illegible] ענטשפרעכט אויך נישט דער עטיק פון [illegible] פאך.

דער קאנפליקט איז איצט געווארען [illegible] פערשארפט און ס'איז מעגליך, אז ס'וועט [illegible] צו א שטרייק פון די דאקטוירים.

פערמאכט דעם האנדעלס-מארק אויף פילסודסקיעגא 2
די הענדלער וועלען זיך פון דארט איבערטראגען אויפ'ן מארק זגערזשער

אין הסכם מיט'ן אויפטראג פון דער אויפזיכטס-מאכט איז די שטאט-פערוואלטונג צוגעטרעטען אין ארדנונג צו ברענגען די פילסודסקיעגא-גאס. די גאס און די הייזער ווערען געברענגט אין ארדנונג, א חוץ דעם האט די שטאט-פערוואלטונג ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג צו דערפיהרען צום געהעריגען מצב די האנדעלס-פלעצער, וועלכע געפינען זיך אויף פילסודסקיעגא-גאס.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט די מאכט געשלאסען דעם האנדעלס-פלאץ אויף פילסודסקיעגא 2.

כדי אבער די הענדלער, וועלכע זענען אויף דעם דערמאהנטען פלאץ זאלען ווייטער קאנען האנדלען האט די שטאט-פערוואלטונג געברענגט אין ארדנונג דעם שטאטישען האנדעלס-פלאץ זגערזשער 6, וואו אלע הענדלער וועלען קענען איבערטראגען.

—*※*—

ענדערונגען אויפ'ן אמט לאדזער וויצע-וואיעוואדע

דער ביזאיצטיגער לאדזער וויצע-וואיעוואדע ה' אנטאני פאטאצקי איז לויט א דעקרעט [illegible] נערן-מיניסטעריום איבערגעפיהרט געווארען [illegible] אמט פון סטאראסטע אין וועיהעראווא.

אלס לאדזער וויצע-וואיעוואדע איז [illegible] געווארען ה' סטעפאן וועגדארף דער ביז[illegible] סטאראסטע פון וועיהעראווא.

דער נייער וויצע-וואיעוואדע איז [illegible] געבוירען אין יאהר 1895 אין קיעוו, [illegible] שול האט ער געענדיגט אין ווארשע, [illegible] בילדונג האט ער בעקומען אין דער [illegible] האט נאך אין יאהר 1912 אנטיילגענומען [illegible] פוילישער פרייהייטס-בעוועגונג אלס [illegible] פון א פוילישער מיליטער-שול.

אויף דער מלחמה איז ער געגאנגען [illegible] 1914 מיט די ערשטע אפטיילונגען [illegible] „שטשעלצעס".

דער וויצע-וואיעוואדע איז געווען [illegible] אלס לעגיאניסט אין געפאנגענעם לאגער אין [illegible] פיארנע.

א געוויסע צייט האט ער שפעטער [illegible] ארגאניזירען דאס פינאנץ-מיניסטעריום. [illegible] 1926 איז ער געווען אקטיוו אין מיליט[illegible] יאהר 1926 איז ער איבערגעגאנגען אין [illegible] ווילער אדמיניסטראציע, געווען פראקטיק[illegible] פערענט און סטאראסטע אין עטליכע [illegible] נייער וויצע-וואיעווארא איז דעקארירט [illegible] [illegible]ויטי מיליטארי" און „פאלאניא רעסטיטוטא".

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
ציגעל-גאס 27. טעל. 112-25.
דיר.: דוד צעלמייסטער.

אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג פראלאנגירט די גאסטשפילען פון
„אראראט"
קינסטל. אנפ.: מ. בראדערזאן

היינט, זונטאג, 4 נאכמיטאג (צו ביליגע פרייזען) און 9 אוונט
צווייטיזער גרויסער לאך-פראגראם א. נ.
„משה קאפויער"
רעזשי: ש. דזשיגאן און י. שומאכער.
אונזער אנסאמבל: ח. ה. נראסבערג. שיינע מרים. מאלווינא ראפעל. יואל בערגמאן. שמעון דזשיגאן. וולאדיסלאו גאדיק. סאם היאר. משה פולאווער. ישראל שומאכער.

רויה-שטאפען פאר דער לאדזער גאלאנטעריע-אינדוסטריע

(אג) די שוועריגקייטען אויפ'ן מארק פון רויה-שטאפען האט זיך אויך געלאזט פיהלען אין דער גאלאנטעריע - אינדוסטריע, וועלכע אימפארטירט באוועל גארן פון ספעציעלע קוואליטעטען פון ענגלאנד.

דאס איינפיהרען די דעוויזען - פארשריפטען האט גורם געווען, אז דער אימפארט פון דאזיגען באוועל האט זיך פערקלענערט אויף 60 פראצענט. די לאדזער פראדוצענטען, וועלענדיג אויסמיידען דאס שליסען די פאבריקען האבען פערזוכט די הויכע קוואליטעטען ענגלישען באוועל מיט פוילישען גארן, אזוי אז אין דער ערשטער וואך פון די דעוויזען פארשריפטען האט די גאלאנטעריע - אינדוסטריע נישט געליטען.

די לאדזער גאלאנטעריע אינדוסטריע אימפארטירט אבער אויך א געוויסען טייל גארן פון דער שווייץ, אפער דער דאזיגער אימפארט האט זיך פולשטענדיג אפגעשטעלט.

ווי עס איז דערפון צו זעהן, האבען די דעוויזען פארשריפטען נישט געהאט קיין שלעכטען איינפלוס אויפ'ן גאלאנטעריע-מארק. להיפוך עס איז נאטירט געווארען א זעהר גינסטיגע ערשיינונג, וואס בעשטעהט אין דעם, וואס די פראדוצענטען האבען אנשטאט די אויסלענדישע אנגעהויבען אנצווענדען פויליש גארן, וואס וועט אהן שום ספק האבען א גוטען איינפלוס אויפ'ן לאדזער מארק פון באוועל גארן.

קרייז-מארק-אויפזיכט-קאמיסיע אין לאדז

(א) לויט א וואיעוואדישע פעראָרדנונג, וואס איז ארויסגעגעבען געווארען אויפ'ן גרונד פון א מיניסטעריאלע פעראָרדנונג — איז בעשטימט געווארען א קרייז-מארק-אויפזיכטס-קאמיסיע אין לאדז, וועלכעס אויפגאבע עס וועט זיין אכטונג צו געבען אויפ'ן פעריקעהר מיט ווירטשאפטס-בהמות, און עופות, אויפ'ן הורט-האנדעל מיט פלייש. איבער דער ארגאניזאציע פון מארק-פלעצער. איבער דער נארמירונג פון מעכאנישער שחיטה, און די „אנדערע מיני שחיטות" אין די גרעניצען פון דער בעפעל קערונגס-הצטרכות'ן.

פארזיצער פון דער קאמיסיע איז א געוועזער סטאניסלאוו לעאפאלד (ראטגעבער פון דער לאדזער לאנדווירטשאפטס-קאמער).

מצד דער האנדווערקער-קאמער איז אין דער דאזיגער קאמיסיע אריין, אלס פערטרעטער — בער גרינבערג.

די קאמיסיע האט שוין אנגעהויבען איהר טעטיגקייט.

—*※*—

Dr. med. H. LUBICZ
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
צעגלניאנא 7 (פריהער 43). טעלעפאן 141-32
עמפאנגס-שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אוונט

ביליגע רייזעס
קיין ארץ-ישראל
גוטע בעדינגונגען. פינקטל. בעהאנדל[illegible]
קיין וויען 8/6 פון 75 זל. [illegible]
דורך 7 ימים אויף „קאשטשושקא"
12/6 פון 400 זל. און.
אויסלענדישע הנחה-קורציפ-פעסער קיין עסטרייך, טשעכאסלאוואקיי און יוגאסלאוויען, ווי אויך אין אלע אנד. לענדער
פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט" אויספלוגען קיין רוסלאנד.
אינפארמאציעס ערטיילט
דאס יודישע רייזע-ביורא
Union Lloyd
PIOTRKOWSKA 42,
telefon 107-87.

אויפרוף
צום קאאפעראטיווען טאג

די קאאפעראטיווע בעוועגונג אויף דער גאנצער וועלט פייערט יעדעס יאהר דעם אינטערנאציאנאלען יום-טוב, דער קאאפעראטיווען-טאג.

אין דעם דאזיגען טאג מארשירען צעהנדליגער מיליאנען מענשען אהן אונטערשיד פון נאציע און ראסע אונטער דער רעגענבויגען-פאהן, וואס איז דער סימבאל פון ברידערליכקייט און סאלידאריטעט, אין דעם דאזיגען טאג קומט צום אויסדרוק דער פעסטער ווילען צו שטיצען דעם וועלט-סדר אויף יסודות פון פרידען און יושר.

מיט שווערע כמארעס איז בעדעקט איצט דער הימעל. נאך זענען נישט אויסגעהיילט געווארען די וואונדען פון דער לעצטער מלחמה און עס האט זיך שוין אנגעהויבען א נייער בעוואפנונגס-רעגען, שוין פרובען בייזע גייסטער אריינצוציהען די מענשהייט אין א נייער וועלט-שחיטה.

דער ווירטשאפטליכער וועלט - קריזיס, וואס דויערט שוין 7 יאהר, איז אין פאריגען יאהר אין איינציגע לענדער עטוואס שוואכער געווארען, אבער די גרויזאמע ערשיינונג פון ארבייטסלאזיגקייט און פרנסה'לאזיגקייט איז נישט פערשוואונדען. די מענשהייט קומט אלץ מעהר צום בעוואוסטזיין, אז די ארבייטסלאזיגקייט פון מיליאנען מענשען איז א פועל יוצא פון די אומגעזונטע פערהעלטנישען און איצטיגען עקאנאמישען לעבען און עס ווערען געמאכט פערשידענע פרובען צו געבען בעשעפטיגונג און היינה די מיליאנען הונגעריגע און ארבייטסלאזע.

אין אזעלכע פערהעלטנישען קומט אויס הייאהר זונטאג דעם 7 יוני, צו פייערן אין פוילען דעם אינטערנאציאנאלען קאאפעראטיווען טאג.

פאר דעם יודישען קיבוץ פאלט אויס די פייערונג אין א אויסערסט שווערער און ביטערער צייט. ווי דער בושעווען מוראליעם פון ווילדען אנטיסעמיטיזם אנשטאט צו מהאכטען און צו ארבייטען פאר דער פערבעסערונג און פערשענערונג פון אונזער לעבען, מוזען מיר ווידער פערטיידיגען אונזערע עלעמענטארע חכמה אלס מענשען און בירגער.

מיר שטעהען פאר א געפאהר, אז די יודישע מאסען וועלען אריינפאלען אין דערשלאגנקייט און יאוש. מיט דער פולער איבערצייגונג טרעטען מיר ארויס קעגען אזעלכע שטימונגען אין אונזערע רייען. דאס יודישע פאלק האט אין זיין לאנגיאהריגער מערטירער-געשיכטע דורכגעמאכט שווערע צייטען און איז נישט אונטערגעגאנגען. אויך די שווערע נסיונות פון די לעצטע חדשים טארען ביי אונז נישט אויסלעשען דעם גלויבען אין א בעסערער צוקונפט. זיי דארפען אונז פערהארטעווען צום ווייטערדיגען קאמף פאר אונזער קיום.

די היינטיגע צייט פון ווירטשאפטליכען אום-רוה שטעלט אפט מאל מענשען פאר אויפגאבען, וועלכע דער יחיד איז נישט אומשטאנד צו לעזען. אין דער היינטיגער צייט מוזען מענשען זיין פעסטער ארגאניזירט, כדי מיט געמיינזאמע כחות בייצוקומען די שוועריגקייטען פון ווירטשאפטליכען לעבען, כדי זיך צוצופאסען צו די ניי-געשאפענע פערהעלטנישען און די בעסטע פארם פון ווירטשאפטליכער ארגאניזאציע איז קאאפעראציע, וואס שטיצט זיך אויף זעלבסטטעטיגקייט און זעלבסטהילף פון די ברייטע מאסען.

ביי אונז יודען אין פוילען, איז קאאפעראציע נאך א יונגע בעוועגונג, זי נעמט פארלויפיג ארום הויפטזעכליך איין געביט — דאס קרעדיט-וועזען. דעריבער דארף די הייאהריגע פייערונג אויסגענוצט ווערען דורך אלע יודישע קאאפעראטיווע טוער פאר א ברייטער אקציע צו פערהאיטערען און ארייגצוציהען די גאנצע יודישע געזעלשאפט אין דער קאאפעראטיווער בעוועגונג.

אלע אויפ'ן קאאפעראטיווען פראנט! דאס דארף זיין די לאזונג פון הייאהריגען קאאפעראטיווען טאג אויף דער יודישער גאס.

זאל דער קאאפעראטיווער טאג זיין פאר אונז א טאג פון אויפמונטערונג, זאל ער אונז דערמאנען, אז מיר האבען נאך א סך אויפצוטון פאר דער פערשפרייטונג און פערפעסטיגונג פון די יודישע קאאפעראטיווע אינסטיטוציעס. זאלען די יודישע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס אנהויבען אן'איינ-טענסיווע טעטיגקייט פאר שאפען נייע פארמען פון קאאפעראטיווער ווירטשאפט. זאל די קאאפעראציע ארומנעמען אלע געביטען פון אונזער ווירטשאפטליכע טעטיגקייט.

אינם טאג פון קאאפעראטיווען יום-טוב רופען מיר די יודישע מאסען זיך צו זאמלען אונטער דער קאאפעראטיווער פאהן. די קאאפעראטיווע טוער רופען מיר צו מוט און אויסדויער. די יודישע געזעלשאפט רופען מיר אפצוגעבען איהרע בעסטע קרעפטען פאר דער ווייטערדיגער פונאנדערבויאונג פון דער יודישער קאאפעראציע. מיר רופען אלעמען צו אנגעשטרענגטער און איבערגעגעבענער קאאפעראטיווער טעטיגקייט מיט אומדערשיטערליכען גלויבען אין א בעסערן מארגען.

פערבאנד פון די יודישע קאאפעראטיוון
אין פוילען

זאל פילהארמאניע טעל. 213-84
היינט זונטאג, דעם 7-טען ד. ח. 8.45 אוונט
פון די בעקאנטע סאליסטן
פון דער אפערע
„LA SCALA“
מיט דער גלאנצנדער
יאפאנישער זינגערין
Toshiko Hasegawa
...צטער מייסטער-קאנצערט
אין פראגראם: אפערן און אפערעטן-אריעס ווי אויך פאלקס-לידער יאפאנישע, נעאפאליטאנישע א. א. די איבריגע בילעטן צום פרייז פון 1 זל. ביז 6 זל. פערקויפט די קאסע פון פילהארמאניע

2 יודען ווערען באפאלען אין טראמוויי און די קאנדוקטארען שטעהען און לאכען

פרייטאג האלב 7 אין אווענט איז דער מצבה-... [מענ]דעל סאם מיט זיין ארבייטער הערש... [ב]אמבוים געפאהרען מיט'ן טראמוויי נומער 6 [א]ויף בזשעזשינער גאס, אין שטאט אריין. אויפ'ן ...ן זענען זיי באפאלען געווארען דורך 2 כולי... [ג]נעס, וועלכע זענען געפאהרען מיט דעם זעלבען [ט]ראמוויי. סאם מיט זיין ארבייטער זענען שטארק צושלאגען געווארען. דערביי האבען די כוליגאנעס געזידעלט יודען. דער קאנדוקטאר איז דערביי גע-שטאנען און געלאכט און נישט געוואלט אפשטע-לען דעם טראמוויי, הגם די יודישע פאסאזשירען האבען דאס פערלאנגט. סאט'ען איז דאך געלונגען ארויסצובעקומען זיך פון טראמוויי און ער האט געמאלדען וועגען דעם אין 2-טען קאמיסאריאט. א פאליציאנט האט פערהאלטען דעם טראמוויי ערשט דעמאלט, ווען ער איז צוריקגעפאהרען פון דער שטאט און ביידע קאנדוקטארען זענען אויס-לעגיטימירט געווארען.

דאס זענען: וואלענטי קוואפיש און יוזעף גאידא. די נעמען פון די דאזיגע קאנדוקטארען זע-נען מיטגעטיילט געווארען דער טראמוויי-דירעקציע. די אנפאלער זענען נעלם געווארען.

[א]גענטען פון טשעכישע פירמען ווילען קומען צו הילף דער לאדזער מיטעלער און קליינער טעקסטיל-אינדוסטריע

(אג) מיר האבען שוין מיטגעטיילט וועגען דער [פ]ערשארפטער לאגע אויפ'ן לאדזער רוי-שטאף מארק ...ליב דער אונבויגזאמער האלטונג פון די אגענ-[ט]ען פון די אויסלענדישע פירמען, וואס פערלאנגען [פ]ארויס דעקונג אין פרעמדע וואלוטע. א כא-[ר]אקטעריסטישער אויסנאהם אין דעם פאל זענען די טשעכא-סלאוואקישע אגענטען, וועלכע האבען אין דער לעצטער וואך א רייהע פיר-מען פארגעלעגט אפערטען צו ליפערען באנוו. ל אפפאל, די אפערטען ווי מיר דערוויסען זיך זאלען זיין זעהר גינסטיג, און זיי וועלען זיכער דורך דער לאדזער אינדוסטריע אנגענומען ווערען.

טשעכיען אימפארטירט פאר זיך באנוועל דורך גדיניען, דעריבער האט זי געווי'סע הנחות, צוליב די שוועריגקייטען וואס טשעכאסלאוואקיען האט לעצ-טענס געהאט אין בעקומען אריינפיהר ערלויבענישען און קאנטינגענטען קיין פוילען, האבען די אגענטען פון די טשעכישע פירמעס אינטערווענירט אין האנ-דעלס-מיניסטעריום און ערקלערט, אז אויב זיי וועלען נישט בעקומען נארמאל די ערלויבענישען אויף אפפאל, וועט טשעכיען אימפארטירען פאר זיך באנוועל נישט דורך גדיניען נאר דורך טריעסט.

די טשעכאסלאוואקישע האנדעלס-אגענטען נעה-מען אויף זיך ביים שליסען די טראנזאקציעס צו ערלעדיגען אלע פארמאליטעטען, וואס זענען פער-בינדען מיט'ן אימפארט פון אפפאל קיין פוילען. אחוץ דעם זענען זיי מסכים אויסצושטעלען די פאק-טורען אין פוילישע זלאטעס אדער, אז דער בע-טראג אין זלאטעס זאל אריינגעטראגען ווער'ען אין פוילישע בענק ביז עס וועלען דערהאלטען ווע-רען דערוויזען.

MAOK
PŁYN TĘPI ROBACTWO

געוו. רעפערענט פון דער פינאנץ-קאמער

פער'משפט געווארען פאר נעהמען לאפוכעס

עהאונבכטען איז אין קרייז-געריכט פארגע-קומען דער פראצעס געגען געוו. רעפערענט פון דער פינאנץ-קאמער מאקסימיליאן סובאלסקי, וועל-כער איז בעשולדיגט געווארען אין נעהמען לא-פובקע פון קאנדידאטען, וועלכער ער האט צוגע-זאגט צו געבען פאסטענס אין דער פינאנץ-קאמער.

סובאלסקי איז פער'משפט געווארען אויף אנדערטהאלבען יאהר טורמע.

איינגעארדענט א הארעם ביי זיך אין דער פראלניע...

די פאליציי האט דעם חברה-מאן איינגעזעצט

מיט עטליכע טעג צוריק איז ארעסטירט גע-ווארען דער מיטאינהאבער פון מעכאנישער פראל-ניע „וואוועל“ (קאפערניקא 36), דער 40-יעהריגער פאול גליק.

ווי ס'ווייזט זיך ארויס האט גליק פערנארט אין זיין קאנטאר אריין זיינע יונגע ארבייטערינס און דרא-הענדיג זיי מיט'ן בעזייטיגען פון דער ארבייט, האט ער די מיידלעך פערגוואלדיגט.

איינע פון די מיידלעך האט דערצעהלט וועגען דעם איהרע עלטערן, וועלכע האבען פון זייער זייט מיטגעטיילט דער פאליציי.

אלס רעזולטאט פון דער ערשטער אויספאר-שונג איז גליק ארעסטירט געווארען.

שטראפען פון סטאראסטווע-געריכט

(א) נעכטען זענען א רייה פערזאנען בעשטראפט געווארען מיט פערשידענע געלד און ארעסט-שטראפען פאר פערשידענע איבערשרייטונגען, ווי — אויסהענגען שמוציגע פעהנער, פערקויפען נישט ריינעם ברויט, אומלעגאלען שפילען אין קארטען, טראגען געוועהר אהן א דערלויבעניש א. א. ז.

איבערגעלאזט 4 קינדער

(א) אין דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ אויף דער זאוואדזקא 11, האבען 2 אונבעקאנטע פרויען איבערגעלאזט 4 קינדער אין דעם עלטער פון 5, 6, 7, און 10 יאהר.

די קינדער זענען איבערגעשיקט געווארען אין דערציהונגס-הויז.

א מבוראטאריום
ביים פעראיין „לינת משמורים“
פילסודסקעגא 21, טעל. 242-55
איז טעטיג פון 10 פריה ביז 4 נאכמיטאג.
עס נעמען אן
דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען,
ווי אויך וויזיטען אין דער שטאט. ס'ווערט
אנגענומען אלע זעמטליכע אנאליזען.
דענטיסטישער גאבינעט איז טעטיג א גאנ-צען טאג. די פערוואלטונג.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם
I.
„דאס ליד פון דער נאכט“
אין דער הויפט-ראלע
JAN KIEPURA
II.
אונזערע מאטראזען יונגלעך
אין דער הויפט-ראלע
JAMES CAGNEY
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי“ צעגעלניאנא 27
„יודישע טעאטער-סטודיע“ ביי דער געז. פריינד פון יודישען טעאטער
היינט זונטאג, 6.45 אוונט
(צום 20-טען יאהרצייט פון שלום עליכם)
די גאלדגרעבער
קאמעדיע אין 4 אקטען פון שלום עליכם
אינסצעג. און רעזשי: אידעם. מוזיק: הענעך קאן. דעקאראציעס און קאסטיומען:
י. ברוינער און י. פרידמאן. פלאסטיק און טענץ: זינא קרויש.
בילעטען פון 54 גר. ביז 2 זל.

דאס רעכט צו קויפען גאלד

(א) די דעוויזען-בעגרענצונגען נעהמען כידוע אויך ארום דעם גאלד-פערקעהר — ד. ה. דעם איינ-קויף און פערקויף פון גאלד.

מחמת דעם, וואס געוויסע צווייגען פון האנד-ווערקערטום זענען פעראינטערעסירט אין דער פרא-גע פון קויפען גאלד פאר פראדוקציע-צוועקען האט איצט די דעוויזען-קאמיסיע ארייגעשיקט אין דער האנדווערקער-קאמער א צירקולאר, אין וועלכען עס ווערט אויפגעקלעהרט, אז דאס איינשאפען זיך גאלד דורך פערזאנען, וואס זענען בעשעפטיגט אין דער גאלד-אויסארבייטונג-אינדוסטריע, איז דער-לויבט. דאס הייסט, אז גאלד מעגען איינקויפען: יובילערען, גראווירער'ס, גאלד-אויסארבייטער, זיי-גערמאכערס א. א. וו.

אזוי ווי דער איינקויף פון גאלד נעהמט אויך ארום געניצטע גאלד-אויסארבייטונגען, איז אויפ-געקלעהרט געווארען, אז דערמיט ווערט געמיינט, דאס דערמיט דארף מען אויך פערשטיין בעשעדיג-טע גאלד-חפצים.

גאלד מעגען אויך איינקויפען פערזאנען, וואס זענען דערביי בערעכטיגט אויפ'ן גרונד פון די פארשריפטען, מיט'ן תנאי, אז דאס גאלד וועט אויסגעניצט ווערען אויף די הצטרכות'ן פון דער אייגענער פראדוקציע, אבער נישט פאר שפעקולא-ציע-צוועקען.

דריטע גנבה אויף פיעטריקאווער 79

די גנבים האבען ארויסגעפיהרט דעם רויב אין אלעמענס אויגען

א דריטע גנבה איז פרייטאג צווישען 1 און 3 בייטאג אויסגעפיהרט געווארען אין דער פירמע גארדין און פראצאוויטי, אויף פיעטריקא-ווער 79.

די גנבה איז אויסגעפיהרט געווארען ווען דאס פערזאנאל איז אוועק אויף מיטאג אויף דעם אופן, אז די גנבים האבען דריסט ארויסגעטראגען פאר 10 טויזענד זל. סחורה, אויפגעלאדען אויף א וואגען, וועלכער איז געשטאנען אויפן הויף און אין די אויגען פון צעהנדליגער אדורכגעהער ארויסגעפאהרען מיט דער גנבה דורך דער אלעע קאשטשושקי.

די גנבה איז בעמערקט געווארען ווען די אנגעשטעלטע זענען געקומען פון מיטאג. ס'איז אלארמירט געווארען די פאליציי, וועלכע האט אונטערגענומען אן אויספארשונג.

דערהרגעט געווארן אן ארבייטער

דורך א ציגעל, וואס איז ארונטערגעפאלען פון א קוימען

(א) אויף דער קאנסטאנטינער גאס אין זגערזש שפייען ליידיגע 4 ווענד און א קוימען פון א פאבריק (פון דער פירמע מאקס), וואס איז מיט עטליכע יאהר צוריק אפגעברענט געווא-רען. טראץ דעם, וואס די ווענט און דער קוימען זענען האלב חרוב און זיי קרישלען זיך — זענען זיי לעת עתה נישט איינגעלייגט געווארען.

דער דאזיגער פרט האט געבראכט נעכטען צו א טראגישען פארפאל, דהיינו — אויף דעם פערבייגעהענדיגען 53-יאהריגען ארבייטער סטא-ניסלאוו סקושיפטשינסקי איז ארונטערגעפאלען פון קוימען א שווערער ציגעל און צעשמעטערט איהם דעם שארבען. דער אומגליקליכער ארבייטער איז געבליבען ליגען טויט אויפן ארט.

עס איז פערפיהרט געווארען אן אויספאר-שונג, און ס'איז ארויסגעגעבען געווארען א פער-ארדענונג די חורבות איינצולייגען.

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע,
ווענערישע און הויט-קראנקהייטען
טראוגוטא 9, טעל. 262-98
נעמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוועגד.
זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 בייטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

[פ]ון דער האנדווערקער יאריד-אויסשטעלונג אין לאדז

די האנדווערקער-אויסשטעלונג-יאריד אין סטא-[ש]יץ-פארק, האט זיך געטראפען מיט אלגעמיינער [א]נערקענונג. פון אלע עקען פוילן קומען אן צאהל-[ר]ייכע ביטעס צו פערלענגערן די אויסשטעלונג [כ]די צו ערמעגליכען צו בעזוכען די, וואס האבען [ז]י נאך נישט געזעהען.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם האט זיך די די-רעקציע פון דער אויסשטעלונג געווענדען צום האנדעלס-מיניסטער מיט א ביטע צו פערלענגערען די אויסשטעלונג ביזן 14-טען יוני ה. י. איינ-שליסליך.

די הסכמה פון מיניסטעריום איז געגעבען גע-ווארען, און אזוי ארום וועט די אויסשטעלונג טע-טיג זיין ביזן 14 ד. ח. אווענד.

די אויסשטעלונג איז אפען טעגליך פון 9 פריה ביז 10 אווענד.

געמיינזאמע אויספלוגען דארף מען פריהער מעלדען, אין דער דירעקציע פון דער אויסשטעלונג אין סטאשיץ-פלאץ, פאוו ליאן „ב“ טעל. 36-188.

אויסטויש פון אלטע פאסטמארקען און פאסטקארטלעך אויף נייע

(א) אין שייכות מיט דער פעראָרדענונג פונ'ם פאסט-און-טעלעגראף-מיניסטעריום, זענען די פאסט-אמטען און פאסט-אגענטורען צוגעטראטען צום אויסטוישען אויף נייע די פאסט-מארקען און פאסט-קארטלעך, וואס ווערען ארויסגעצויגען פון פער-קעהר. דער אויסטויש וועט געמאכט ווערען ביזן 30 יוני ה. י.

KINO TEATR
MIRAŻ
אנהויב 12 א זייגער בייטאג.
היינט!
פילם, וואס האט ערשיטערט די הערצער פון מיליאנען צושויער
כ'בעשולדיג דיך מוטער!
(La Maternelle)
דער פילם איז בעשאנקען געווארען מיט 16 גאלדענע מעדאלען אין איראפע און אמעריקא.

נאָר די וואַהלען אין זגערזש

אויף דעם אויסגאַנג פון די וואַהלען אין זגערזש איז ביז איצט נישט אריינגעפאַלן קיין איין אַנקלאַגע. אויב ביז'ן 10 ד. ח. וועלען נישט אריינפליסען קיין פּראָטעסטען וועט צונויפגערופען ווערען די ערשטע זיצונג פון שטאָט-ראַט.

די „וואַהל-מאַכערס" אין זגערזש פאַר'ן סטאַראָסטווע-געריכט

עהערנעכטען זענען פאַר'ן געריכט פון דער פּאָוויאַט-סטאַראָסטווע געשטאַנען טאַדעאוש זאַק-שעווסקי פון לאָדז און יוזעף פּאַקאַטשינסקי פון זגערזש, וועלכע זענען בעשולדיגט געוואָרען, אַז אין טאָג פון די וואַהלען אין זגערזש האָבען זיי בעשלאָגען די יודען קאַפּעל באהמס און יוזעפאָ-וויטש'ען, זיי האָבען זיך פערטיידיגט דערמיט, אַז זיי זענען געווען שיכור. דאָס געריכט האָט זיי פער'משפּט אויף 10 זל. שטראָף אָדער 3 טעג אַרעסט.

דער שטרייק פון די סעזאָן-ארבייטער אין זגערזש

(א) לויט ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען, קומט איצט פאָר אין זגערזש אַ שטרייק פון אַנ-ערך 300 סעזאָן-אַרבייטער, וואָס זענען בעשעפטיגט ביי די פינאַנץ-אַרבייטען, וואָס ווערען געפיהרט דורכ'ן אַרבייטס פאָנד.

אויף דער אויפפאָדערונג פון דער פאָליציי, האָבען די שטרייקענדע אַרבייטער פערלאָזט די בעטאָניאַרניע.

נעכטען זענען שוין אונטערגענומען געוואָרען שריט צו ליקווידירען דעם סכסוך.

וועגען וואָס יעדער לאָדזער און לאָדזערין דאַרף וויסען.

אין דער צייט פון שווערען קריזיס איז די פליכט פון יעדען לאָדזער בירגער און בירגערין איינצוקויפען ווי אַמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען די דירעקציע פון איינציגען אין אונזער שטאָט וואַרען-הויז „קאָנסום" ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור, ראָ-קיטשינער 54, אָפּשאַצענדיג די שווערע צייט האָט בע-דייטענד פערקלענערט די פּרייזען פון די אַרטיקלען פון דאַמען, הערן און קינדער - קאָנפעקציע און גאַלאַנטע-ריע-סחורות.

הויפּטזעכליך איז אַ פּראַקטישע מתנה רעשטלעך און בראַק פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור, וואָס עס פער-קויפט אויסשליסליך דער „קאָנסום" צו געניגע פאַב-ריקס-פּרייזען.

אין אינטערעס פון יעדען איינציגען בירגער און בירגערין איז איינצוקויפען אַלעס נויטיגע נאָר אין „קאָנסום" ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער - שוועכע-בע האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעמשניצע-פּרייזען.

אַקופּאַציע פון ל.ק.ס.-סטאַדיאָן

פּאָליציי האָט בעזייטיגט די ארבייטער

(א) אויף דעם ספּאָרט-סטאַדיאָן פון ל. ק. ס. זענען דורכ'ן ארבייטס-פאָנד אַדורכגעפיהרט געוואָ-רען פינאַנץ-ארבייטען, ביי וועלכע עס זענען גע-ווען בעשעפטיגט 40 סעזאָן-ארבייטער.

אַזוי ווי די דאָזיגע ארבייטער האָבען נישט בעקומען בעצאָהלט די גאַנצע סומע, און מ'האָט צוגעזאָגט זי צו רעגולירען אין 2 טעג אַרום, האָ-בען די ארבייטער אַקופּירט דעם פּלאַץ.

אויפ'ן פּלאַץ האָט אָבער געזאָלט פאָרקומען אַ פוסבאָל-מעטש מיט אַ ווינער ספּאָרט-מאַנשאַפט, און דעריבער האָט פּאָליציי. אויף דער אינטער-ווענץ פון דער קלוב-פערוואַלטונג, די ארבייטער אַרויסגעפיהרט פונ'ם פּלאַץ.

מיט ליקווידירען דעם ענין פערנעהמט זיך איצט דער ארבייטס-אינספּעקטאָר.

פאַבריק-שטרייקען

(א) דער אָקופּאַציע-שטרייק אין העבלערס פאַב-ריק (דאָמבראָווסקאַ-גאַס 25) דויערט נאָך, טראָץ די לאַנגדויערנדע אונטערהאַנדלונגען, וואָס האָ-בען לעת עתה געבראַכט צו אַ ניילווייזע פערשטענ-דיגונג. מען רעכענט, אַז די וואָך וועט דער סכסוך פולשטענדיג ליקווידירט ווערען, אָבער דערווייל פער-נעהמען די שטרייקענדע 850 אַרבייטער די מויערען פון דער פאַבריק.

* * *

(א) אין דער אַפּרעטור פון דער פירמע עיטינגאָן (ראַדוואַנסקאַ 30) איז מחמת לוין-סיבות אויסגעבראָכען אַן אָקופּאַציע-שטרייק פון 700 אַר-בייטער, וועלכע פערנעהמען די מויערען פון דער פאַבריק.

די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָבען אינטער-ווענירט ביים ארבייטס-אינספּעקטאָר וועגען ליקווי-דירען דעם סכסוך.

אויסגעמיטען אַ שטרייק אין דער גאַזאָווניע

(א) אין דער גאַזאָווניע איז לעצטענס אויסגע-בראָכען אַ שאַרפער סכסוך אויפ'ן געביט פון פעסט שטעלען אורלויב-נאָרמעס, און עס האָט געדראָהט מיט אַ שטרייק.

אַזוי ווי אָבער די דירעקציע פון דער גאַזאָווניע איז אין לעצטען מאָמענט איינגעגאַנגען אויף געוויסע הנחות — ווערען די אונטערהאַנדלונגען ווייטער געפיהרט.

ווידערקלאַנג פון דער אָקופּאַציע

פונם אַרבייטס-פאָנד-ביוראָ (מאָניושקי 8)

(א) אינ'ם סטאַראָסטווע-געריכט האָט מען נעכ-טען אָנגעהויבען צו בעטראַכטען דעם ענין־אָקופּאַציע פונ'ם ביוראָ פון אַרבייטס-פאָנד (מאָניושקי 8) דורך די פאָרשטעהער פון פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען, וועלכע האָבען געפאָדערט אָנצונעהמען אַרבייטער לויט'ן פאַרטיי-שליסעל. דעם אורטייל אין דעם ענין איז צו דערוואַרטען סוף היינטיגע וואָך.

דרייסטער באַנדיטען-אָנפאַל אויף טקאַצקאַ 12

(*) נעכטען זענען עטליכע פערמאַסקירטע באַנדיטען בעפאַלען די ווילע פון אַ געוויסען אַלעקסאַנדער מיכיעוויטש אויף טקאַצקאַ-גאַס 12. ווען מיכיעוויטש איז געשלאָפען האָבען די באַנ-דיטען, וועלכע האָבען „געאַרבייט" אין גומענע הענטשקעס איינגעפּאַקט די דיזשוטעריע. גאַרני-טורען און 650 זל. מזומן און געוואָלט נעלם ווערען. אין דעם מאָמענט האָט זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף מיכיעוויטש. די באַנדיטען האָבען איהם אָבער צוגעשטעלט צום קאָפּ אַ רעוואָלווער און דראָהענדיג מיט'ן טויט אין פאַל ווען ער וועט שרייען זענען זיי ענטלאָפען.

די פּאָליציי האָט פערפיהרט אַ שטרענגע אויספאָרשונג.

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען: סאַראָווסקאַ-ראַנציצער (זגערזשער 57), וו. גראָשקאָווסקי 11 (ליס-טאָפּאַדאַ 15), ט. קאַרלין (פּילסודסקיעגאָ 54), ר. רעמבעלינסקי (אַנדזשעיאַ 28), י. כאַנדזשינסקי (פּעטריקאָווער 165), ע. מילער (פּעטריקאָווער 46), ל. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 56).

אַמטליכעס

(א) נעכטען איז דער נייער וויצע-וואָיעוואָדע, וועגדאָרף צום ערשטען מאָל געקומען אין דעם בנין פון דער וואָיעוואָדזטווע, וואו ער האָט זיך בע-קענט מיט די לייטערס פון די אָפּטיילונגען, רע-פערענטען און בעאַמטע.

פון דער שטאָטישער ביבליאָטעק

די קולטור-אָפּטיילונג ביי דער שטאָט-פערוואַלטונג אין לאָדז איז מודיע, אַז פון 1 יוני ביז דעם 31 אויגוסט וועט די שטאָטישע ביבליאָ-טעק, וועלכע געפינט זיך אויף אַנדזשעיאַ 14 איז אָפען פון 2 ביז 9 אָוונט, שבת פון 10 ביז 2 בייטאָג.

פערזאַמלונג פון לוין-וועבער

היינט קומט פאָר אין לוין - וועבער-מייסטער-פעראיין בזשעזשינער 7 די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג מיט וואַהלען פון אַ נייער פערוואַלטונג.

ספּאָרט

אַדמיראַ (וויען)—ל.ק.ס. 1:6

פרייטאָג האָט אין לאָדז געשפּילט די בע-ריהמטע ווינער מאַנשאַפט „אַדמיראַ", וועלכע איז עסטרייכישער פוסבאָל-מייסטער. די געסט האָבען געשפּילט מיט אַ גאַנצער קלאַס העכער ווי ל. ק.ס. און אַפילו דער רעזולטאַט 1:6 שפּיגעלט נישט אָפּ די כוחות-פערהעלטנישען.

ל. ק. ס. האָט ערצילט דעם עהרען-טויער פון אַ שטראָף-שטויס.

Instytut Wychowawczy
dla młodzieży umysłowo niedorozwiniętej
pod opieką prof. JUBELA w Lublinie.
Czynny przez cały rok (w lecie w Karpatach), wyszkolenie w jednym z zawodów.
Zdolni pedagodzy-specjaliści. Doskonała opieka. — Rytualnia kuchnia.
Wynagrodzenie niskie.
Informacje: prof. KAROL JUBEL, Lublin, Kościuszki 3.

„משה קאַפּוירי" אין „אַראַראַט"

האָט אויף דער פּרעמיערע, וואָס איז פאָרגעקומען פאַר טאָג, אַרויסגערופען אמת'ע ענטציקונג, און ... רייחה נומערן האָבען געמוזט ביסירט ווערען. ... גראַם איז זעהר געראָטען, פול הומאָר וויץ און ... לע סאַטירע, און שליסט זיך מיט דער אויסערגעוועהנליכער רעוויו פון דעם גלענצענדען הומאָריסט י. ... א. נ. „די לאָדזער האַנדווערקער - אויסשטעלונג" ... איז אַ סופּער-שלאַגער. די געלעגנהייטערס הערען ... די גאַנצע צייט פון דער פאָרשטעלונג.

היינט 6.30 שלום עליכמ'ס „די גאָלדגרעבער" אין „ראַזמאַיטשטשי" טעאַטער

היינט 6.30 אָוונט שפּילט די „יודישע ... דיע" אין „ראַזמאַיטאָשטשי" טעאַטער שלום עליכמ'ס פּרעכטיגע קאָמעדיע „די גאָלדגרעבער".

„די גאָלדגרעבער" פערמאָגען אַ שפע פון הומאָר ... זיק און טענץ און ציהען צו גרויסע מאַסען ... בעזוכער, וועלכע נעמען זעהר וואַרעם אויף די פאָר-שטעלונגען.

אַ גרויסער קאָנצערט-טאָג אין העלענעהאָף

ווי ס'איז געווען פאָראויסצוזעהן האָט ... צערט-טאָג, וועלכען ס'אָרדענט איין די געז. ... ליגע" שבת דעם 13-טען יוני אין פּאַרק העלענעהאָף ... גערופען גאָר אַ גרויסען אינטערעס ביי די ... קרייזען ביי אונז אין שטאָט. עס איז שוין אַ ... שטעלטע זאַך, אַז יעדער אויפטריט סיי פון ... סיי פון בלאָז-אָרקעסטער ווערען פערוואַנדעלט אין ... אמת'ן פאָלקס-קאָנצערט.

האָבענדיג אין זין פאַר ווועמען דער קאָנצערט ווערט צוגעגרייט, האָט די געז. „קולטור-ליגע" ... צו מאַכען גאָר ביליגע פּרייזען אויפ'ן קאָנצערט.

קיינער וועט דעריבער נישט אַדורכלאָזען די ... טענע געלעגנהייט און שוין בעצייטענס צו ... זיך מיט בילעטען.

לעצטער אויפטריט פון די סאָליסטען פון דער אָפּערע „לאַ סקאַלאַ" אין מעדיאָלאַן

דער נעכטיגער קאָנצערט פון די בעקאַנ... טען פון דער מעדיאַלאַנער אָפּערע „לאַ סקאַלאַ" ... זיען אַ גרויסער סוקצעס פאַר די דערמאַנטע ... דער איבערפולטער זאַל פון פילהאַרמאָניע האָט ... צוטערט פון די בראַוואָ-אויסרופען, מיט וועלכע ... שויער האָבען בעשאָנקען די אויספיהרער פון ...

היינט קומט פאַר דער לעצטער קאָנצערט פון ... צענדע אַרטיסטען און וועלען אויפטרעטען אין ... שטענדיג נייעם פּראָגראַם.

„צירוליק וואַרשאַוסקיי" אין שטאָטישען טעאַטער

אין שטאָטישען טעאַטער הויבען זיך ... אָוונט אָן די גאַסטשפּילען פון „צירוליק וואַרשאַ...

פון פוילישען זומער-טעאַטער

אין זומער-טעאַטער (פּעטריק. 94) ווערט ... שפּילט די מוזיקאַלישע קאָמעדיע „צאַלוּם ... וויענצי".

ארעקגעריבט אַ פּריז!!
הייבט אויף פּאָלג. טעג!!
פּרעכטיגער פילם-ראָמאַנס און פון אַ סענסאַצ-יאָנעלער און עמאָציאָנירענדען אינהאַלט א. נ.
MAUREN O SULLIVAN, JOEL MC CRED, LEWIS STONE אין די הויפּטראָלען: רעזשי: Georg B. Smith
אויסערן פּראָגראַם: וואונדערשעהנע קאָלירטע צונ-אבע און אַקטואַליטעטען
רעוועלאַציע-רעדוקציע פון די פּרייזען!
באַלקאָן 54 גר. | 1-טער פּלאַץ 1.09 זל. | 2-טער פּלאַץ 85 ...
קלאַנג-קינאָ CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

וויכטיג פאַר אַלע!
דרוקערייי בראַמבערג
8 - לאָדז - 8
צעגעלניאַנאַ
טעלעפאָן 255-09.
קאָנפעקציאָנערען טיטען-עטיקעטען
שניידער-מייסטער טאַס-ביכער
בעקער-מייסטער ברוים-צעטלען
פריוואַבונעס, קאָנווערטען, רעכנונגען ווי אויך חתונה-קאַרטען צו ביליגע פּרייזען.

DR. MED.
... Pikielny
UROLOG
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזן ...
אורין-קראַנקהייטען
NAWROT 8, tel. 219-90
נעהמט אָן פון 4—7 נאָכמיטאָג
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
... DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען בלאָז און ...
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אָן פון 9-11 און פון ...

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט
פאַר אקושעריע און פרויען קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09.
נעמט אָן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אָוו

Starszy Felczer
B. JOSKOWICZ
פּולנאַצנאַ 4, טעל. 141-86
נעמט אָן טעגליך פון 8—11 און 4—6 נ"מ
טעגליך פּאָקען-שטעלען מיט פרישע קראָוויאַנקע.

DR. med. Markowiczowa
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
MONIUSZKI 2
און נעהמט אָן פון 8 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 8 אָוונד.

Dr. med.
M. GLAZER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-און ווענערישע קראַנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49
נעהמט אָן פון 12—2 מיטאָג און פון 7 ביז 8.30 אָוונד.
זונטאָג און חגאות פון 10—12 בייטאָג

DR. MED.
J. Szreiber
כירורג
צוריקגעקעהרט
Narutowicza 9. tel. 122-95.
נעמט אָן פון 2—3 נאָכמ. און פון 5-7 אָוו.

Dr. M. ELJASBERG
Chirurg
PIOTRKOWSKA 80, tel. 117-87
צוריקגעקעהרט

PIERWSZE PRYWATNE
POGOTOWIE LEKARSKIE
TELEFON
12-333
LEGJONÓW 6 (Zielona)
Szybka pomoc lekarska we wszystkich specjalnościach!
PRZEWÓZ CHORYCH W OBRĘBIE CAŁEJ POLSKI

KUCHENKI SPIRYTUSOWE
EMES NIEZASTĄPIONE W GOSPODARSTWIE DOMOWEM

Palniki spirytusowo-żarowe
RUSTICUS
dają idealne i tanie oświetlenie.
Można je zastosować do każdej lampy naftowej
DO NABYCIA

יודישע אַגענץ מסכים

ארץ-ישראל-רעגירונג זאָל איינפיהרען קריגס-צושטאַנד

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגר.)

די יודישע טעלעגראַפען-אַגענטור דערוויסט ...ן, אַז די ארץ-ישראל-רעגירונג האָט אַ נפאַר-...יט די יודישע אַגענץ וועגען די פאַרבערייטונגען ...איינצופיהרען דעם קריגס-צושטאַנד, די ארץ-ישראל ...רעגירונג פרעגט זיך אָן ביי דער אַגענץ וועגען ...איהר שטעלונג צו דעם, די אַגענץ האָט געוואָלט ...נטפערען, אַז אין פרינציפּ איז זי געגען קריגס-...צושטאַנד, אויב אָבער ס'איז פאַרהאַן אַ נויטווענ-...דיגקייט וועט די אַגענץ זיך נישט אַקעגענשטעלען ...דעם איינפיהרען פון קריגס-צושטאַנד.

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגר.)

ישראל-בן-יהודה איינער פון די 2 פרדס-שומרים, וועלכער איז פערוואונדעט געוואָרען דורך דער פאָליציי איז היינט, שבת געשטאָרבען אין שפיטאָל פון די וואונדען.

דעם צווייטען פערוואונדעטען ישראל הערש-בערג האָט מען געמאַכט אַ בלוט-טראַנספוזיע און פיהלט זיך בעסער.

ישראל בן-יהודה איז דער 29-טער קרבן אין ארץ-ישראל, ער איז געקומען קיין ארץ-ישראל פון רעוועל און ערשט מיט 2 וואָכען צוריק האָט ער אַראָפּגעבראַכט קיין ארץ ישראל זיינע על-טערען, די לויה פון דעם פרישען יודישען קדוש קומט פאָר היינט ביינאַכט.

די העברעאישע פרעסע האָט בעקומען אַ בע-פעהל נישט צו שרייבען וועגען דעם טראַגישען פאַל.

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגר.)

דער דיסטריקט קאָמיסאַר פון ירושלים קעמפּ בעל האָט זיך געווענדעט שבת צו דער יודישער קהלה-פערוואַלטונג אין ירושלים, אַז זי זאָל אויס-איבען איהר השפעה אויף דער העברעאישער פרעסע דאָס זי זאָל מעהר נישט אָנגרייפען די פעריזאָן פון ירושלימער בירגערמייסטער כאלדי.

דער דיסטריקט קאָמיסאַר האָט צוגעגעבען, אַז דער בירגערמייסטער כאלדי האָט געפּועלט, אַז עס זאָלען מעהר נישט פאָרקומען קיין אָנפאַלען אויף יודען אין ירושלים.

חיפה, 6 (יט"א טעלעגראַפיש)

די אַראַבישע ראַטמענער פון שטאָט-ראַט האָבען צוגעשיקט אַ מעלדונג צום דיסטריקט קאָמיסאַר אין וועלכען זיי מעלדען, אַז אויב די אַראַבישע פאָדערונגען וועלען נישט בעפרידיגט ווערען אין משך פון 10 טעג, וועלען זיך די אַראַבישע ראַט-מענער אָפּזאָגען פון זייערע אַמטען. די יודישע ראַטמענער האָבען אויך געשיקט אַ פּראָטעסט, צום הויך קאָמיסאַר.

לאָנדאָן, 6 (יט"א טעלעג.)

„ניו-קראָניקל" מעלדעט, אַז עמיר אַבדולאַה האָט איינגעלאַדען קיין אמאַן די אָנפיהרער פון אַראַבישען שטרייק-קאָמיטעט און געפּרובט אויף זיי ווירקען, אַז זיי זאָלען אָפּשטעלען די טעראָר-אַקציע און ליקווידירען דעם שטרייק.

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגר.

די לויה פון ישראל בן-יהודה, וואָס האָט גע-זאָלט פאָרקומען היינט פאַרנאַכט איז אָפּגעלעגט געוואָרען אויף מאָרגען אויף האַלב 5 פאַרטאָגס, אין דער לויה וועט זיך בעטייליגען אַ קליינע עולם.

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגר.)

צווישען לוד און חיפה איז איבערגעשניטען געוואָרען די טעלעפאָנישע פערבינדונג.

די הייגטיגער אָפיציעלער קאָמוניקאַט דער-צעהלט וועגען פוילישע באָמבעס אין באר שבע, איי עזה האָבען די אַראַבער אנגעגריפען דעם פאָסט-אַמט.

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגר.

צוויי יודען זענען היינט (פרייטאָג) פריה פער-וואונדעט געוואָרען אין אַ יודישע פרדס נעבען תל-אביב. ביידע זענען שומרים פון פרדס. ישראל הירשבערג איז פערוואונדעט לעבענסגעפעהרליך. דער צווייטער, ישראל בן-יהודה, געפינט זיך אין אַ שווערען צושטאַנד. ביידע זענען איבערגעפיהרט געוואָרען אין הדסה-שפּיטאָל אין תל-אביב.

ביידע שומרים זענען פערוואונדעט געוואָרען בעת אַן אַראַבישען איבערפאַל אויפ'ן פרדס. די אַראַבער האָבען געשאָסען צו די שומרים, אָבער זיי נישט געטראָפען. אויף דער שיסעריי איז אָנ-געקומען פאָליציי, וועלכע האָט די שומרים אָנגענו-מען אַלס אַראַבער און אין זיי געשאָסען, פער-וואונדענדיג ביידע.

געשלאָסען דעם מזרח-יריד

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגר

היינט אין אָוונד איז פייערליך געשלאָסען געוואָרען דער מזרח-יריד אין תל-אביב, טראָץ דעם אַראַבישען טעראָר האָבען דעם יריד בעזוכט 300 טויזענד בעזוכער.

פּוילישע פּרעסע וועגען עקספּאָזע פון פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי

דער עקספּאָזע פון פּרעמיער סלאַוואָי-סקלאַדקאָווסקי האָט ביז איצט נאָר געפונען אַ ...וואַכען אָפּקלאַנג אין דער פּוילישער פּרעסע.

...ער „קוריער פּאָראַנני" קאָמענטירענדיג דער ...עקספּאָזע, טייטשט אויס ווי אַזוי מען דאַרף פער-...שטעהען די ערקלערונג, אַז די רעגירונג וועט ...נישט געהען נישט עקסטרעם אויף רעכטס און נישט ...עקסטרעם אויף לינקס. דער אויטאָר בעטאָנט, אַז ...ס איז נעביג אַנצעווייזען דעם פאָלק שפּעפערישע ...אויפגאַבען און דאָס פאָלק וועט אַליין געפינען ...די דרייסטקייט צו ברעכען די שטערונגען: ...נדי אַנצעווייזען די דאָזיגע אויפגאַבען דאַרף ...מען זיך נישט ווענדען צו די אויסלענדישע מוס-...טערן: מיר דאַרפען נישט קיין ביישפּילען זוכען ...נישט אויף מזרח ווי עס ווילען די קאָמוניסטען, ...און נישט אויף דעם נאָהנטען מערב, ווי עס ...וואָלטען געוואָלט די ענדעקעס, וואָס דערפיהרען ...צום אינהאַלט פון נאַציאָנאַלען לעבען, נאָר צו ...ברעכען פּרעמדע מעטאָדען און די פּוילישע שווערט ...דעם שווערטעל „אָפּצושניידען יודישע בערד".

„איבערגעהענדיג ווייטער צו רעדען וועגען ...דעם פּרעמיערס אַנזאָג אויף דער געזעלשאַפטליכען ...ביס, פיהרט דער אויטאָר אויס, אַז די וועלט ...פון די אַרבייטענדיגע וועט האָבען ערפאָלג אין ...דעם קאַמף פאַר דעם איבערבוי פון רעזשים אויב ...עס וועט פערבינדען דעם דאָזיגען פּאָסטולאַט מיט ...דער אידעע פון שיצען דאָס לאַנד.

„און טאַקע די אידעע פון פערטיידיגען די ...רעפּובליק איז די הויפּט-אידעע פון דער רעגירונג ...פון גענעראַל סקלאַדקאָווסקי. אין דעם גרויסען ...לאַגער פון אַרבייט, וואָס עס וועט ווערען די ...אָרגאַניזאַציע פון די פעראייניגטע בעמיהונגען, ...וואָס שטרעבען צו פערשטאַרקען אונזערע אינערע ...ליכע קראַפט, וועט נישט אויספעהלען קיין אָרט ...פאַר קיינעם, אַזוי ווי עס האָט נישט געפעהלט ...קיין אָרט פאַר קיינעם אונטער די פעהנער פון ...דער ערשטער בריגאַדע, ווען זי האָט אָנגעהויבען ...איהר וואונדערבאַרען זיג צו דער אומאָפּהענגיגקייט".

דער קאָנסערוואַטיווער „טשאַס" דריקט קודם ...כל אויס זיין צופרידענהייט דערמיט, וואָס דער ...פּרעמיער האָט אין זיין עקספּאָזע ערקלערט, אַז ער ...וועט נישט געהען נישט עקסטרעם אויף לינקס און ...נישט עקסטרעם אויף רעכטס און האָט זיך אַזוי ...אַרום „אָפּגעשניטען פון ביידע רעוואָלוציאָנערע ...גענטרען, דעם סאָציאַלען און נאַציאָנאַליסטישען".

דער „טשאַס" איז אויך צופרידען פון דעם ...אופן מיט וועלכען דער פּרעמיער האָט בדעה צו ...בעקעמפען דעם קאָמוניזם און קומט צום פאָלגענ-...דען אויספיהר:

„אין אַלגעמיין גענומען דאַרף מען פעסט-...שטעלען, אַז דער פּוילישער האָריזאָנט האָט זיך ...אויפגעקלערט. די עקספּאָזע פון פּרעמיער סקלאַד-...קאָווסקי ענטהאַלט נישט אין דער הינזיכט קיין שום ...נישט דערזאָגטעס. מיר ווייסען, וואָס פאַר אַ ליניע ...דער פּרעמיער וועט זיך האַלטען, מיר ווייסען וואָס ...פאַר אַ פאַקטאָרען עס זענען פאַר איהר דעצידי-...רענד. אין דער הינזיכט דראָהען אָבער נישט קיין ...שום איבעררעשונגען. די פּאָליטישע ליניע פון דער ...רעגירונג וועט זיין אַזאַ ווי עס איז געווען די לי-...ניע פון אַלע רעגירונגען פון מאַרשאַל. דער פּאָלי-...טישער פּראָגראַם פון דער רעגירונג דאַרף דעריבער ...געפינען די אונטערשטיצונג פון די אַלע, וואָס ...פערשטעהען די פּוילישע מלוכה נויטווענדיגקייט ...וואָס זענען גרייט מקריב צו זיין זייערע בעזונדערע ...אינטערעסען פאַר'ן וואויל פון דער גאַנצקייט".

אָבער איין זאַך רופט נאָר אַרויס די זאָרג ...פון „טשאַס" דאָס איז „די שווערע ווירטשאַפטליכע ...סיטואַציע און דער ביז איצט אומבעקאַנטער פּראָ-...גראַם מיט וועלכען וויצע פּרעמיער קוויאַטקאָווסקי ...האָט בדעה אַרויסצוטרעטען".

דער ענדעקישער „דזיענניק נאַראָדאָווי" האַלט אַז אין פּרעמיערס עקספּאָזע געפינען זיך נאָר אַל געמיינע ערקלערונגען אָהן קאָנקרעטען אינהאַלט און דערווייל לעבען מיר אין אַ ערנסטען מאָמענט ווען גרויסע געזעלשאַפטליכע פּראָבלעמען פאָדערן אַ לעזונג:

„די פּאָליטיק אין ברייטען סטיל בעשטעהט נישט אין דעם צו האָבען אַ איינפלוס אויף דעם רעגירונגס-אַפּאַראַט. נאָר קודם-כל אין דעם צוגעבען דעם רעגירען און פּאָליטישער אַקציע אַ גרויסען קאָנקרעטען אינהאַלט. דערמיט אונטערשיידעט זיך אַ מלוכה-מאַן פון אַ געוועהנליכען בירגער, וואָס טרייבט פּאָליטיק, וואָס ער טראַכט נישט אַזוי פיל וועגען, אַז ער זאָל רעגירען, נאָר וועגען דעם ווי אַזוי צו רעגירען. דעריבער איז אין שווערע מינו-טען פון לעבען פון מלוכות און פעלקער אַ מלוכה מאַן נויטיגער און ווערטפולער פון דעם טייערסטען „מאָראַלישען אויטאָריטעט", וואָס האָט נישט די אייגענשאַפטען פון אַ מלוכה-מאַן. גענעראַל סקלאַדקאָווסקי וועט אונז נישט נעהמען פעראיבעל ווען מיר וועלען זיך מודה זיין. דאָס אין משך פון זיין פּאָליטישער קאַריערע האָבען מיר אין איהם נישט בעמערקט דעם מלוכה-מאַן אַזוי ווי מיר פערשטעהען דאָס".

אין „ראָבאָטניק" נעהמט אַ וואָרט צום פּרעמ-יערס עקספּאָזע דער געוו. דעפּ. ניעדזיאַלקאָווסקי. קודם-כל שטעלט ער זיך אָפּ אויף דעם פּרעמיערס ערקלערונג וועגען דעם נישט אַגרעסיע אַמאַך, צווישען דער סאָציאַליסטישער און קאָמוניסטישער בעוועגונג.

ניעדזיאַלקאָווסקי דערמאָהנט דערביי די גע-שיכטע פון דעם „האָניג חודש". דעם פּליט פון די בעדייטענדסטע פאָרשטעהער פון דער „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ" מיט ק. ראַדעקען. מיט נישט קיין לאַנגע צייט צוריק איז דאָרט פאָרגעקומען אַ פּרוב... פון אַ פּרעסע-פּאַקט וועגען נישט „אַגרעסיע".

דאַן געהט ניעדזיאַלקאָווסקי איבער צו רע-דען וועגען פּאָליטישען פּראָגראַם פון פּרעמיער: „ה' סלאַוואָי-סקלאַדקאָווסקי האָט מיטגעטיילט די מעהר ווייניגער צופרידענע הערען דעפּוטאַטען צו וועמען ער ווענדט זיך נישט. צו אונז — נישט, ווייל מיר „אונטערהאַנדלען" (?) מיט די קאָמוניס-טען; צו די קאָמוניסטען זיכער נישט; צו דער פּויערן-פּאַרטיי — אויך נישט. ווייל די אַפּאָסטראָ-פען צו די פּוילישע עמיגראַנטען דאַרף מען דאָך פערשטעהען אַלס אַ „תשובה" אויף די רעזאָלוציעס פון די טויזענטער פּויערישע פערזאַמלונגען דעם 31 מאַי און 1 יוני; די „נאַראָדאָוצעס" בעוועגונג זיכער אויך נישט, זי האָט דאָך לאַקירט אַמאָל איהרע אידעאַלען אין שאָטען פון קלאָס פון צאַ-רען-רוסלאַנד"; אָבער די דאָזיגע גערעכטע איב ריגענס אין אַ געוויסער מאָס אָפּשאַצונג פון פּרע-מיער דאַרף אויסגעבריים ווערען נאָך מעהר אויף דעם קאָנסערוואַטיווען לאַגער.

אין דעם צענטער האָט דער „שאָטען פון קלאָס פון צאַרישען רוסלאַנד" פּלוס — די „שאַ-טאָס" פון די קייזערליכע פּאַלאַצען אין ווין און בערלין געבראַכט סיי ברייטער סיי טיפער. מען דאַרף דעריבער אָננעהמען, אַז לאַגיש, האָט זיך דער פּרעמיער אויך נישט געווענדעט אין דער צייט. די איבעריג געבליבענע „געזעלשאַפטליך-פּאָליטישע באַזע" שטעלט מיט זיך פאָר, רעדענדיג אָביעקטיוו, גיכער אָרים און יעדענפאַלס זעהר... שמאָל".

און ניעדזיאַלקאָווסקי פערענדיגט: „און איצט — געלעכטער אין אַ זייט.. מיינע הערען פון דעם וועט גאָרנישט אַרויסקומען; קאָלעגיאַלע שמועסען מיט די הערען דעפּוטאַטען קען אפילו האָבען אַ סענטימענטאַלען בייגעשמאַק; מען קען אָבער נישט פיהרען קיין מאָדערנע מלוכה אין אַזאַ שווערער געשיכטליכער צייט מיט דער הילף פון אַזאַ אויסטייטשען די פּוילישע ווירקליכקייט".

כ' ליגאַנישער אָנפאַל אויף יודען אין ווילנע

דעפּ. הרב רובינשטיין אינטערווענירט אין אינערן-מיניסטעריום

ווילנאַ, 6 (טעלעפאָניש)

אין שייכות מיט דעם פאָרפאַל אין דער יודישער רעסטאָראַציע, בעת וועלכער דער איינגע-טימער האָט דערשאָסען אַ קריסטליכען אָנפאַלער, וואָס האָט זיך געוואָרפען אויף איהם מיט אַ מע סער, איז אין ווילנאַ און אַ רייה ערטער פאָרגע-קומען אַנטי-יודישע אונרוהען.

דאָנערשטאָג נאָך לוויה פון דעם קריסט, זענען פאָרגעקומען אין פערשידענע פּונקטען פון שטאָט מאַסען-אָנפאַלען אויף יודען. ס'זענען אויס געהאַקט געוואָרען די שויבען אין אַ רייה וואוי-נונגען און געשעפטען. דעפּוטאַט הרב רובינשטיין, וועלכער איז טעלעפאָניש אַרויסגערופען געוואָרען פון וואַרשאַ, האָט אינטערווענירט ביי דער מאַכט, וועלכע האָט אָנגענומען ענערגישע שריט.

פרייטאָג און שבת האָבען זיך די געשעהע-נישען איבערחזרט אין דער ווילנער פאָרשטאָדט פּאָטלורנאַ זענען ווידער אויסגעהאַקט געוואָרען די שויבען אין יודישע הייזער און ס'זענען פאָר געקומען אָנפאַלען אויף יודען. די פּאָליציי האָט די אָנפאַלער צוטריבען. אויף דער אינטערווענץ פון דעפּוטאַט רובינשטיין איז אַוועקגעשטעלט גע וואָרען אַ פאַרשטאַרקטע פּאָליציייאישע שמירה אי בער די גאַסען. דעפּ. הרב רובינשטיין פאָהרט זונטאָג אַרויס קיין וואַרשאַ. בכדי צו אינטערווע נירען ביים אינערן מיניסטער.

זיך אָנגעהויבען דער פּראָצעס

וועגען די אַנטי-יודישע געשעהענישען אין אָפּאַטשנער געגענד

אָפּאַטשנאַ, 6 (פּפּ טעל.)

עס האָט זיך אָנגעהויבען דער פּראָצעס פון 20 אָנגעקלאָגטע אין בעטייליגען זיך אין אַנטי יודישע געשעהענישען, וואָס זענען פאָרגעקומען סוף נאָוועמבער פון פאַרגאַנגענעם יאָהר אין אָזשיוואָל, אָסיע און אומגעגענד.

בעזונדערס ערנסט זענען געווען די געשע הענישען דעם 29 נאָוועמבער ווען פּאָליציי איז געווען געצוואונגען צו בענוצען געוועהר און עס זענען בעפאַלען געהרג'עטע און פערוואונדעטע. די בעשולדיגטע זענען זיך נישט מודה. דער פּראָצעס איז אָפּגעלעגט געוואָרען ביז זונטאָג.

20 יאָהר זייט דער גרעסטער ים-שלאַכט ביי סקאַגעראַק

(ענדע פון דער 6-טער זייט)

ענטגילטיג בעשלאָסען דעם ריקצוג.

די נאַכט איז צוגעפאַלען, די דייטשע שיפען זענען געגאַנגען מיט אַ שנעליגקייט פון 17 ים קניפען אין אַ שעה אויף דרום פּאַראַלעל צו די ענגלישע שיפען, וואָס זענען געשווימען מיט דריי מיילען אויף דער שעה שנעלער, אַזוי אַרום וואָל-טען ביידע ליניעס זיך געמוזט אין אַ פּאָר שעה אַרום זיך אַדורכשניידען און דאָ טאַקע שטעקט דער געהיימניספולסטער עפּילאָג פון דער דאָזיגער גרעסטער ים שלאַכט אין דער געשיכטע, ווייל איהר פערענדיגונג האָט געדאַרפט אין די פריהמאָרגען שעה'ן ברענגען די פערניכטונג פון דייטשען פלאָט. די דאָזיגע צוויי ליניעס שיפען האָבען זיך נישט צו-זאַמענגעשטויסען און ביז צום הייגטיגען טאָג ווייסט קיינער נישט צי די ענגלענדער האָבען אויף אַזוי וויט איבעריאָגט די דייטשע שיפען, אָדער צווי-שען די בעזונדערע עסקאַדרעס פון אַדמיראַל דזשע ליקאָ האָבען זיך געשאַפען אַזעלכע ריזיגע שטחים דורך וועלכע עס האָבען זיך אַדורכבעקומען די גאַנצע ליניע פון 60 דייטשע שיפען.

דער שבת'דיגער טאָג אין פּראָצעס

(ענדע פון דער 4-טער זייט)

ניגע טעג פאַר די געשעהענישען, האָט איהר אַ יוד געזאָגט, אַז ס'וועט צוקומען אין פשיטיק אַ פוילישע חתונה".

זי האָט אויך געזעהן ווי יודען האָבען געשאָ-סען אויף פּאָליאַקען.

אַדוו. פּעניגשטיין: צי קען מען איך אין פשיטיק?

עדות: יאָ.

אַדוו. פּעניגשטיין: צי קען מען איך אַלס יוד אָדער אַלס קאַטאָליטשקע?

עדות: פערשטעהט זיך, אַז אַלס קאַטאָליטשקע.

אַדוו. פּעניגשטיין: ווי אַזוי איז מעגליך, אַז יו-דען האָבען איך פערטרויט אַזאַ סוד וועגען דער חתונה?

עדות: איהר זעהט דאָך...

„איך קען נישט מעהר אויסהערען די ליגענס!"

אַ יוגענדליכער עדות קאַמשאַר, ענטפערט אויף דער פראַגע, וואָס עס הייסט באַיקאָט. אַז באַיקאָט הייסט, שלאָגען יודען.

בעזונדערס סענסאַציאָנעל איז דאָס עדות זאָגען פון קאַרטשעווסקי. אַ פּרעזעס פון שטשעלעץ פערבאַנד.

ער ווייסט צו דערצעהלען. אַז די יודען האָ-בען זיך געלאָזט שלאָגען די פּאָליאַקען מיט אויס געשרייען: „ניז'ער מיט דער קירכע, הרג'ענען די כאַמעס!" ער האָט אַליין געזעהן ווי יודען האָבען ביי זיך אַליין אויסגעהאַקט די שויבען, זיי האָבען געהאַט ביקסען, רעוואָלווערען, גאַזבאָמבעס און גראַנאַטען.

דער פּאָרזיצער דענערווירט זיך און שרייט אויס: „אפשר טאַנקען אויך?!"

אין דעם מאָמענט רייסט זיך פּעלדבערג אויף פון זיין אָרט, און שרייט אויס: איך קען שוין מעהר נישט אויסהערען די ליגענס, פיהרט מיך אַרויס פון זאַל. ער פאַלט אין חלשות, און דער פּאָרזיצער הייסט איהם אַרויסטראָגען פון זאַל.

דערמיט רייסט דער פּאָרזיצער איבער די זיצונג ביז מאָנטאַג, 8 אַ זייגער פריה.

Dr. med. Trepman

ספּעציאַליסט פאַר נעריפען, סיפיליס און הויט-קראַנקהייטען.

בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע.

זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12

נעמט אָן פון 8–11 נאָכמ. און פון 6–9 אָוונד.

KONSUM' PRZY WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE S.A.
פּיאָטרקאָווסקע 54. צופֿעַהר מיט די טראַמוויַען 10 און 6

פאר די אפּרייזענדע צום ים
ליילעכער, האַנטיכער, דיוואַנקעס-פֿראַטע, באָד-קאָסטיומען, פּיזשאַמעס, לעזשאַקעס, פּלאַזשע-היטעלעך, לייוואַנט אויך זומערוואָליגע. טישטיכער פאַר א גאַרטען. ווי אויך סעקונדא, בראַק און רעשטלעך
און אויף זומערוואָלינגע עמפּפעהלט דער קאָנסום באָד-מאַנטלען, סחורות אויף באָד-מאַנטלען, באַד-

דאס מאָדערנסטע שיך-געשעפט „ITE"
Łódź, Cegielniana 1
(róg Piotrkowskiej)
tel. 217-66
עמפּפעהלט: אלע ארט שיך
פון די נייעסטע מאָדעלען און סאָליד-סטע אויספֿיהרונגען.
פרייזען ערמעסיגט

OGŁOSZENIE.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza przetarg publiczny na wykonanie i dostawę całkowitą lub częściową mebli szkolnych.

Ogólne warunki przetargu są do przejrzenia w biurze Wydziału Gospodarczego, ul. Zawadzka Nr. 11, front, III piętro, pokój 59, gdzie można zasięgnąć bliższych informacyj.

Oferty należy składać tamże do godziny ...tej dnia 19 czerwca 1936 roku, w którym to czasie odbędzie się przetarg przy współudziale oferentów.

Łódź, dnia 5. VI 1936 r.

Zarząd Miejski w Łodzi.

OGŁOSZENIE.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza przetarg publiczny na dostawę całkowitą lub częściową ...00 tonn węgla, w połowie kostka I i w połowie kostka II, z głębokich kopalń, 1000 tonn po... ...ślu, 500 tonn miału, 1200 tonn koksu, gatunek ...y I 400 tonn drzewa opałowego, sosnowego, ...nego, okoronowanego, 2-letniego cięcia, z ...dostawcy do poszczególnych instytucyj ...kich wozami przedsiębiorcy.

Oferty składać należy w Wydziale Gospodarczym (ul. Zawadzka Nr. 11, front, III piętro, pokój 59) do godziny 11-tej dnia 19 czerwca 1936 roku, poczem nastąpi otwarcie ich przy współudziale oferentów.

Ogólne warunki przetargu są do przejrzenia w Wydziale Gospodarczym, gdzie można zasięgnąć bliższych informacyj.

Łódź, dnia 5 czerwca 1936 r.

Zarząd Miejski w Łodzi.

OGŁOSZENIE.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza przetarg publiczny na dostawę całkowitą lub częściową pieczywa żytniego i pszennego do instytucyj miejskich w okresie czasu od dnia 1 lipca do dnia 1 października 1936 roku.

Ogólne warunki przetargu są do przejrzenia w biurze Wydziału Gospodarczego, ul. Zawadzka Nr. 11, front, III piętro, pokój 59, gdzie można zasięgnąć bliższych informacyj.

Oferty należy składać tamże do godziny 9 rano dnia 19 czerwca 1936 roku, w którym to czasie odbędzie się przetarg przy współudziale oferentów.

Łódź, dn. 5 czerwca 1936 r.

Zarząd Miejski w Łodzi.

OGŁOSZENIE.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza przetarg publiczny na dostawę całkowitą lub częściową mięsa, szmalcu i wyrobów masarskich do instytucyj miejskich w okresie czasu od dnia 1 lipca do dnia 1 października 1936 roku.

Ogólne warunki przetargu są do przejrzenia w biurze Wydziału Gospodarczego, ul. Zawadzka Nr. 11, front, III piętro, pokój 59, gdzie można zasięgnąć bliższych informacyj.

Oferty należy składać tamże do godziny 10-tej dnia 19 czerwca 1936 roku, w którym to czasie odbędzie się przetarg przy współudziale oferentów.

Łódź, dnia 5 czerwca 1935 r.

Zarząd Miejski w Łodzi.

P12/33

Persil i Henko
oto dwa środki, bez których niema prania!

קליינע אנאנסען
1 זלאָטי אַנ'אַנאָנס ביז 15 ווערטער 1 זלאָטי

...DOM dochodowy w dobrym ...z pożyczką tow. kred. ...sprzedania. Oferty sub „dom" ...biura ogłoszeń S. Fuchsa, ...kowska Nr. 87.

...Brzezińska 32 m. 25

...Energiczny Przedstawiciel ...przedstawicielstwo na ...Poznańskie, Pomorskie i ...Śląskie. Pierwszorzędne re... ...Oferty sub „Przedsta... ...do admin. niniej... ...pisma.

פרייע פאסטענס

עס ווערט געזוכט פון זאַמאָרט א מעדעל מיט א מאַשין צו מענער-וועש ווי אויך א לערן-מעדעל לאגעווניצקא 46, סקורקא.

נויטיג סוויטער-מאַכערס מיט 4-ער און 7-נער מאַשינען אַרויסצונעהמען אַ'בייט. ערקינדיגען זיך זגערזשער 38, וו. 17.

א מאַשין-נייערין און א האַנד-נייערין און ספּעציאַליסטקעס צו דאַמען-קאַלנערלעך, קענען זיך מעלדען פּיעט-ריקאַווער 115, יו. 7.

ראקאלעז

צו פֿערדינגען א געוועלב אין צענטרום שטאָט רוג זשידאָווסקאַ און קאַשטשעלנאַ, ביליג דירה-געלד. צו ערפֿאַהרען ביים ווירט.

פערשידענעס

אויף לוין נעמט אָן א קוואַליפֿי-צירטער שטריקער אויף 4-ער מאַשינען און 12-ער און 13-נער שקולנאַ 5 וו. 26, פּאַרטער.

צו פֿערקויפֿען א נייע בע-גמאַשין, אויסלענדישער פֿאָרמאַט, פֿאַר א שאַכ-טעל-מאַכער. צו ערפֿאַהרען ציגעל-גאַס 16 ביים שאַכטעל-מאַכער א. וועלטמאַן.

א שדכן, וואָס פֿערקעהרט אין בעססערע הייזער ווערט געזוכט. אָפּערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער M

דער בעקאַנטער שניידער גאָלדמאַן קאָנסטאַנטינער 44, פּראָנט 2-טער שטאָק נעהמט אָן אַנציגער בעשטעלט 40 זל. גוטע אויספיהרונג. ערשטקלאַסיגע אַרבייט.

בעסאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז איך האָב זיך איבערגעצויגען פֿון זאַוואַדזקא 17 אויף אַל. 1 מאַי 7, פּראָנט פּאַרטער
איך ערלעדיג אַלערליי פּלענער אין אַלע אינסטאַנצען. בוי-טעכניקער
י. פּרינץ.

בעקאַנטמאַכונג
געלעגענהייטליך צו פֿערקויפֿען שפּייז-צימער אין גוטען צושטאַנד אויך זעמטל. איינריכטונג פֿון א קאָרד-געשעפֿט אויך פֿערשידענע ראַמש-סחורות ווי קאָמבאַרן און שטרייכנאַרן פּרייזווירדיג. ערקינדיגען ביי פירמע הלאסקי, נאַוואָמיעסקאַ 3.

לעטשניצע
פֿאַר ווענעריש קראַנקע
פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטן
לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1
טעל. 122-78
טעגליך פֿון 8 פֿריה ביז 9 אָוונט.
ווענעריש-קראַנקע, מענערשוואַכע און הויט-קראַנקהייטען
אַנאַליזען פֿון בלוט און אורין
די פֿערהיטונגס-סטאַציע
איז טעגליך א גאַנצען מעת לעת
פֿאַר פֿרויען א ספּעציעלער וואַרטע-זאַל
א בּאַראַטונג 3 זל.

לעטשניצע
פֿאַר ווענעריש-קראַנקע
מענער - שוואַכע און הויט-קראַנקהייטען
פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעגליך פֿון 9 פֿריה ביז 9 אָוונט.
פֿרויען און קינדער נעמט אָן א פֿרויידאָקטאָר פֿון 11-1 און פֿון 5-7 אָוונט.
א בעראַטונג 3 זל.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
ביינער-כירורג-ספּעציאַליסט
צוריקגעקעהרט
D-ra STERLINGA 22,
telefon 174-42.

הילף און רפואה פאר ברוך-קראנקע

(רופּטורען) אויף צווינקעל, נופּעל ביי מענער, פֿרויען און קינדער, אויך פֿאַר פֿערקרימונגען פֿון רוקענביין (הויקערס), פֿיס, שיפֿע פֿלייצעס און שמערצהאַפֿטע פֿלאַך-פֿיס.
דאָס ליידען איז נישט צו פֿערנאַכלעסיגען, ווייל די פֿאָלגען זענען פֿאַר'ן לעבען ביטער און גע-פֿעהרליך. דורך מיין מעטאָדע ערפֿונדענע ספּע-ציעלע גומי-הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פֿערנאַכלעסיגטע געפֿער-ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אהן בלוטיגע אָפּע-ראַציע, מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען און גאָרסעטען געגען אַלערליי פֿערקריפּלונגען, פֿערקרימטע פֿלייצעס, פֿוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פֿלאַך-פֿיס. פֿאַר אַמפּו-טירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פֿיס (סאַלאַן-אַרבייט).
ביים פֿראַבירען דיך פֿון מאָגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפֿפֿעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פֿון פּראָפֿ. ד"ר גלענאַרד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאַנץ פֿוילעז פֿון אוניווער-זיטעטס-פּראָפֿעסאָרען אַנערקענט
ספּעציאַליסט Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק אין ווין, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פֿון 9 פֿריה ביז 1 בייטאָג און 3 ביז 7 אָוונט
אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23
פֿערזענליכעס ערשיינען פֿון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינג נויטיג.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.